

เอกสารประกอบการประชุมสัมมนา
เรื่อง

"ระเบิดแก่งน้ำโขง : ความร่วมมือในการพัฒนาเศรษฐกิจจริงหรือ"

วันจันทร์ที่ 15 กันยายน 2546

ณ โรงแรมเอเชีย กรุงเทพฯ

จัดโดย

คณะอนุกรรมการด้านที่ดินและน้ำ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

เอกสารประกอบการประชุมสัมมนา
ระเบิดแก่ง : ความร่วมมือในการพัฒนาเศรษฐกิจจริงหรือ

คณะอนุกรรมการด้านที่ดินและน้ำ
คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
วันจันทร์ที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๔๖ โรงแรมเอเชีย กรุงเทพฯ

44

รายชื่อเอกสารประกอบการสัมมนา
“ระเบิดแก่งน้ำโขง : ความร่วมมือในการพัฒนาเศรษฐกิจจริงหรือ”
วันจันทร์ที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๔๖ โรงแรมเอเชีย กรุงเทพฯ

๑. ข้อมูลภูมิหลังการจัดทำแผนพัฒนาลุ่มน้ำโขง (Basin Development Plan : BDP)
สำนักประสานความร่วมมือระหว่างประเทศ กรมทรัพยากรน้ำ
๒. สรุปผลการประชุมเชิงปฏิบัติการ การจัดทำแผนพัฒนาลุ่มน้ำโขง
สำนักประสานความร่วมมือระหว่างประเทศ กรมทรัพยากรน้ำ
๓. การปรับปรุงร่องน้ำเพื่อการเดินเรือพาณิชย์ในแม่น้ำล้านช้าง – แม่น้ำโขง
๔. เอกสารประกอบการสัมมนา ภาคประชาสังคมกับการจัดการน้ำในภูมิภาคลุ่มน้ำโขง
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
๕. โครงการเขื่อนในประเทศจีน
โครงการฟื้นฟูชีวิตและธรรมชาติ และโครงการฟื้นฟูนิเวศวิทยาในภูมิภาค
อินโดจีนและพม่า
๖. ระเบิดแก่งโขง : ว่าด้วยการพัฒนาสู่หายนะเรื่องใหม่
โครงการแม่น้ำและชุมชนกลุ่มรักษ์เชียงของ
๗. Large Ships or Large Fish
The World Conservation Union (IUCN)
๘. สรุปสถานการณ์ ระเบิดแก่งน้ำโขง ๒๐ มีนาคม ๒๕๔๖
เครือข่ายแม่น้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (SEARIN)

1. ความเป็นมา

รัฐบาลของประเทศในลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่าง 4 ประเทศ คือ กัมพูชา ลาว ไทย และเวียดนาม ได้จัดทำความตกลงว่าด้วยความร่วมมือในการพัฒนาลุ่มน้ำโขงอย่างยั่งยืน ซึ่งได้ลงนามในความตกลงดังกล่าว เมื่อเดือนเมษายน 2538 (ค.ศ. 1995) โดยความตกลงดังกล่าวกำหนดหลักการเพื่อการใช้ทรัพยากรน้ำจากระบบของแม่น้ำโขง รูปแบบองค์กร การบริหารซึ่งเกี่ยวกับการประสานงานระหว่างประเทศสมาชิก ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน มีความร่วมมือระดับภูมิภาค โดยมีความเท่าเทียมกันในด้านเศรษฐกิจและสังคม เพื่อสามารถส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนในลุ่มน้ำ ในการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวจึงกำหนดแผนงานหลักเพื่อดำเนินงานใน 3 เรื่อง คือ

- 1) แผนงานการพัฒนาลุ่มน้ำโขง มีกิจกรรมหลักในการวางแผนพัฒนาและจัดทำข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้น้ำในลุ่มน้ำโขง รวมทั้งการพัฒนาเครื่องมือมาใช้ในการวางแผนจัดการแม่น้ำโขง เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน
- 2) แผนงานการใช้น้ำในลุ่มน้ำโขง มีกิจกรรมหลักในการจัดทำกฎเกณฑ์การใช้น้ำและการผันน้ำข้ามลุ่มน้ำ
- 3) แผนงานด้านสิ่งแวดล้อม มีกิจกรรมหลักในการศึกษา พิจารณา จัดทำ และทบทวนแผนงานด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อให้สอดคล้องและเกื้อกูลกับแผนงานการใช้น้ำ และแผนพัฒนาลุ่มน้ำ

2. เกี่ยวกับแผนพัฒนาลุ่มน้ำโขง (BDP)

1) BDP เป็นการจัดทำแผนพัฒนาลุ่มน้ำโขง ที่เน้นหลักการการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการวางแผน โดยมีกรอบเวลา 3 ปี ซึ่งจะได้อผลลัพท์คือ แผนพัฒนาลุ่มน้ำโขงฉบับแรก และ กระบวนการวางแผนที่เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย

2) BDP ได้แบ่งพื้นที่สำหรับการจัดทำแผนไว้ 10 พื้นที่ลุ่มน้ำย่อย (Sub-Area) บนพื้นฐานของลักษณะทางอุทกวิทยาลุ่มน้ำและขอบเขตการปกครอง ทั้งนี้ ในส่วนของประเทศไทยมี Sub-Area ได้แก่ พื้นที่ 2T (ลุ่มน้ำกกและลุ่มน้ำโขงภาคเหนือ) พื้นที่ 3T (ลุ่มน้ำโขงภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) 5T (ลุ่มน้ำชีและลุ่มน้ำมูล) และ 9T (ลุ่มน้ำดอนเตสาบ)

3) BDP มีกระบวนการที่ต้องดำเนินการไปพร้อมๆกัน 3 กระบวนการคือ 1) กระบวนการวางแผนซึ่งมี 5 ขั้นตอน 2) การปรึกษาหารือและการมีส่วนร่วมของประชาชน และ 3) การเสริมสร้างขีดความสามารถ

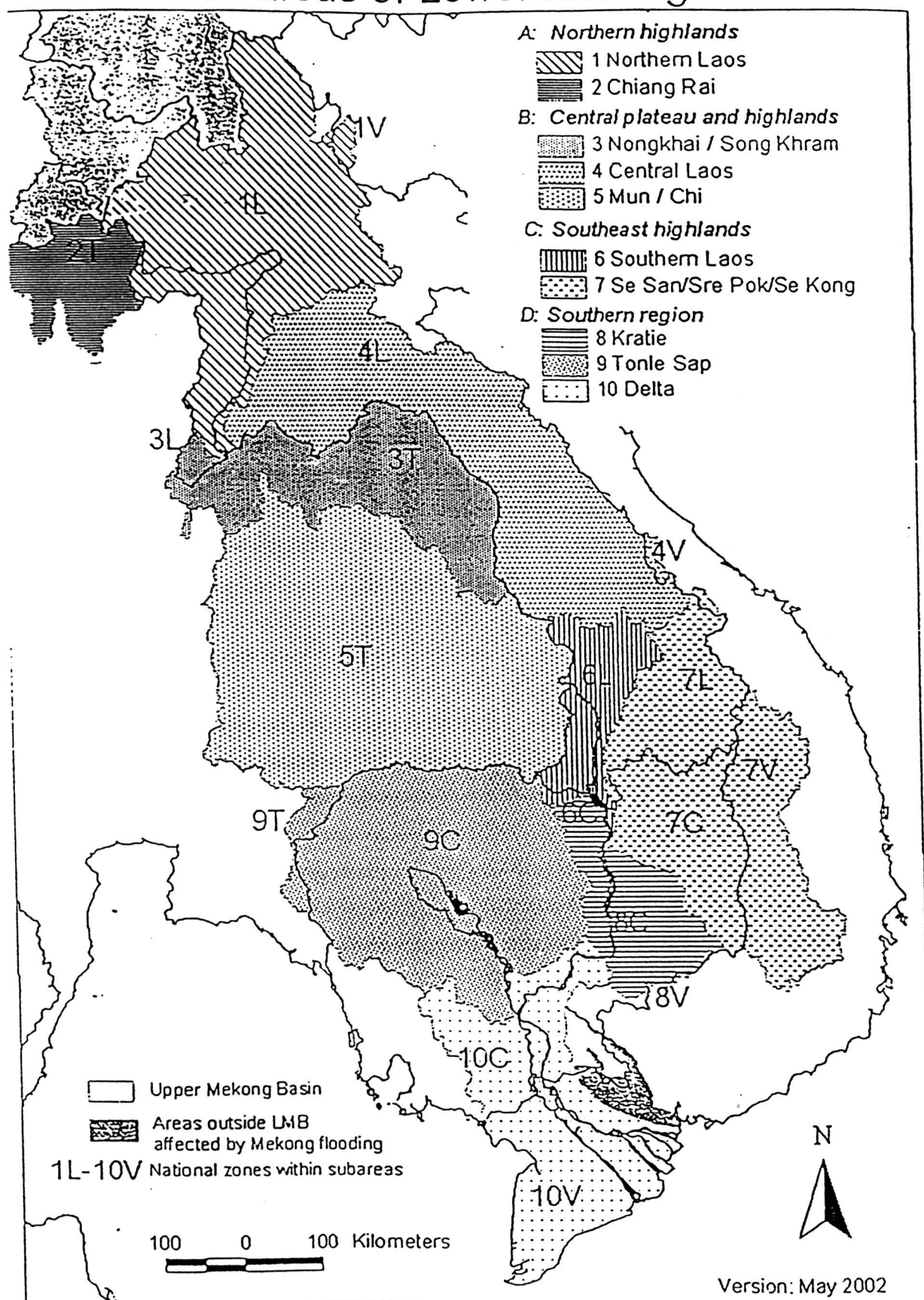
กระบวนการวางแผน 5 ขั้นตอน ได้แก่

- 1) การวิเคราะห์ข้อมูลลุ่มน้ำและพื้นที่ลุ่มน้ำย่อย (Sub-Area : SA)
- 2) การวิเคราะห์และจัดทำ Scenario ของลุ่มน้ำ
- 3) การจัดทำยุทธศาสตร์ลุ่มน้ำ
- 4) การกำหนด long – list of programmes and projects
- 5) การกำหนด short – list of programmes and projects

3. องค์กร

ในการจัดทำแผนพัฒนาลุ่มน้ำโขง ได้มีการจัดตั้ง BDP Unit อยู่ภายใต้สำนักเลขาธิการคณะกรรมการแม่น้ำโขงแห่งชาติไทย โดยมีกรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นฝ่ายเลขานุการ และจากการประชุมหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนพัฒนาลุ่มน้ำโขง ได้มีมติให้จัดตั้งคณะทำงานจัดทำแผนพัฒนาลุ่มน้ำโขงระดับชาติ เพื่อกำกับดูแลการดำเนินงานในภาพรวม และจัดตั้งคณะทำงานจัดทำแผนพัฒนาลุ่มน้ำโขงระดับพื้นที่ลุ่มน้ำย่อย เพื่อดำเนินการในพื้นที่ลุ่มน้ำย่อยของลุ่มน้ำโขง 4 พื้นที่ ได้แก่ พื้นที่ลุ่มน้ำกกและลุ่มน้ำโขงภาคเหนือ (2T) พื้นที่ลุ่มน้ำโขงภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (3T) พื้นที่ลุ่มน้ำชี (5T-1) และพื้นที่ลุ่มน้ำมูล (5T-2)

BDP Sub-areas of Lower Mekong Basin

Map 2

คณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาลุ่มน้ำโขงระดับพื้นที่ลุ่มน้ำย่อย

(Sub –Area Working Group : SAWG)

ภายใต้แผนงานพัฒนาลุ่มน้ำ (Basin Development Plan : BDP)

ของคณะกรรมการแม่น้ำโขงแห่งชาติไทย

เพื่อให้การจัดทำแผนพัฒนาลุ่มน้ำโขง (Basin Development Plan : BDP) ภายใต้แผนงานพัฒนาลุ่มน้ำโขง สามารถดำเนินการได้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ และเป็นไปตามมติที่ประชุมในการประชุมเชิงปฏิบัติการการจัดทำแผนพัฒนาลุ่มน้ำโขง ภายใต้แผนงานพัฒนาลุ่มน้ำโขง ของคณะกรรมการแม่น้ำโขงแห่งชาติไทย ระหว่างวันที่ 6-7 พฤษภาคม 2546 ณ จังหวัดนครราชสีมา กำหนดให้มีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาลุ่มน้ำโขงระดับพื้นที่ลุ่มน้ำย่อย ดังต่อไปนี้

องค์ประกอบคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาลุ่มน้ำโขงระดับพื้นที่ลุ่มน้ำย่อย

ลุ่มน้ำกกและลุ่มน้ำโขงภาคเหนือ (2T)

1. ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคเหนือ	ประธานคณะกรรมการ
2. หัวหน้าสำนักงานจังหวัดเชียงราย	คณะกรรมการ
3. หัวหน้าสำนักงานจังหวัดเชียงใหม่	คณะกรรมการ
4. หัวหน้าสำนักงานจังหวัดพะเยา	คณะกรรมการ
5. ผู้แทนกรมชลประทาน	คณะกรรมการ
6. ผู้แทนกรมพัฒนาที่ดิน	คณะกรรมการ
7. ผู้แทนสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร	คณะกรรมการ
8. ผู้แทนกรมประมง	คณะกรรมการ
9. ผู้แทนกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช	คณะกรรมการ
10. ผู้แทนสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	คณะกรรมการ
11. ผู้แทนการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย	คณะกรรมการ
12. ผู้แทนกรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี	คณะกรรมการ
13. ผู้แทนกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา	คณะกรรมการ
14. ผู้แทนการประปาส่วนภูมิภาค	คณะกรรมการ
15. ผู้แทนองค์การบริหารส่วนจังหวัด ในลุ่มน้ำ	คณะกรรมการ
16. ผู้แทนองค์การบริหารส่วนตำบล ในลุ่มน้ำ	คณะกรรมการ
17. ผู้แทนเทศบาล ในลุ่มน้ำ	คณะกรรมการ
18. ผู้แทนภาคประชาสังคมและองค์กรพัฒนาเอกชน ในลุ่มน้ำ	คณะกรรมการ
19. ผู้แทนภาคประชาสังคมและองค์กรพัฒนาเอกชน ในลุ่มน้ำ	คณะกรรมการ
20. ผู้แทนภาคประชาสังคมและองค์กรพัฒนาเอกชน ในลุ่มน้ำ	คณะกรรมการ
21. ผู้แทนสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา ในลุ่มน้ำ	คณะกรรมการ
22. ผู้แทนสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา ในลุ่มน้ำ	คณะกรรมการ
23. ผู้แทนสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา ในลุ่มน้ำ	คณะกรรมการ
24. ผู้แทนหอการค้าไทย	คณะกรรมการ
25. ผู้แทนสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย	คณะกรรมการ
26. ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรน้ำภาค 1	คณะกรรมการและเลขานุการ

คณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาลุ่มน้ำในระดับพื้นที่ลุ่มน้ำย่อย (Sub –Area Working Group : SAWG)

ภายใต้แผนงานพัฒนาลุ่มน้ำ (Basin Development Plan : BDP) ของคณะกรรมการแม่น้ำโขงแห่งชาติไทย

เพื่อให้การจัดทำแผนพัฒนาลุ่มน้ำโขง (Basin Development Plan : BDP) ภายใต้แผนงานพัฒนาลุ่มน้ำโขง สามารถดำเนินการได้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ และเป็นไปตามมติที่ประชุมในการประชุมเชิงปฏิบัติการการจัดทำแผนพัฒนาลุ่มน้ำโขง ภายใต้แผนงานพัฒนาลุ่มน้ำโขง ของคณะกรรมการแม่น้ำโขงแห่งชาติไทย ระหว่างวันที่ 6-7 พฤษภาคม 2546 ณ จังหวัดนครราชสีมา กำหนดให้มีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาลุ่มน้ำโขงระดับพื้นที่ลุ่มน้ำย่อย ดังต่อไปนี้

องค์ประกอบคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาลุ่มน้ำโขงระดับพื้นที่ลุ่มน้ำย่อย

ลุ่มน้ำโขงภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (3T)

1. ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ประธานคณะกรรมการ
2. หัวหน้าสำนักงานจังหวัดเลย	คณะกรรมการ
3. หัวหน้าสำนักงานจังหวัดอุดรธานี	คณะกรรมการ
4. หัวหน้าสำนักงานจังหวัดหนองบัวลำภู	คณะกรรมการ
5. หัวหน้าสำนักงานจังหวัดหนองคาย	คณะกรรมการ
6. หัวหน้าสำนักงานจังหวัดนครพนม	คณะกรรมการ
7. หัวหน้าสำนักงานจังหวัดสกลนคร	คณะกรรมการ
8. หัวหน้าสำนักงานจังหวัดมุกดาหาร	คณะกรรมการ
9. หัวหน้าสำนักงานจังหวัดอำนาจเจริญ	คณะกรรมการ
10. ผู้แทนกรมชลประทาน	คณะกรรมการ
11. ผู้แทนกรมพัฒนาที่ดิน	คณะกรรมการ
12. ผู้แทนสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร	คณะกรรมการ
13. ผู้แทนกรมประมง	คณะกรรมการ
14. ผู้แทนกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช	คณะกรรมการ
15. ผู้แทนสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	คณะกรรมการ
16. ผู้แทนการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย	คณะกรรมการ
17. ผู้แทนกรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี	คณะกรรมการ
18. ผู้แทนกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา	คณะกรรมการ
19. ผู้แทนการประปาส่วนภูมิภาค	คณะกรรมการ
20. ผู้แทนองค์การบริหารส่วนจังหวัด ในลุ่มน้ำ	คณะกรรมการ
21. ผู้แทนองค์การบริหารส่วนตำบล ในลุ่มน้ำ	คณะกรรมการ
22. ผู้แทนเทศบาล ในลุ่มน้ำ	คณะกรรมการ
23. ผู้แทนภาคประชาสังคมและองค์กรพัฒนาเอกชน ในลุ่มน้ำ	คณะกรรมการ
24. ผู้แทนภาคประชาสังคมและองค์กรพัฒนาเอกชน ในลุ่มน้ำ	คณะกรรมการ
25. ผู้แทนภาคประชาสังคมและองค์กรพัฒนาเอกชน ในลุ่มน้ำ	คณะกรรมการ
26. ผู้แทนสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา ในลุ่มน้ำ	คณะกรรมการ
27. ผู้แทนสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา ในลุ่มน้ำ	คณะกรรมการ
28. ผู้แทนสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา ในลุ่มน้ำ	คณะกรรมการ
29. ผู้แทนหอการค้าไทย	คณะกรรมการ
30. ผู้แทนสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย	คณะกรรมการ
31. ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรน้ำภาค 3	คณะกรรมการและเลขานุการ

คณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาลุ่มน้ำโขงระดับพื้นที่ลุ่มน้ำย่อย
(Sub –Area Working Group : SAWG)
ภายใต้แผนงานพัฒนาลุ่มน้ำ (Basin Development Plan : BDP)
ของคณะกรรมการแม่น้ำโขงแห่งชาติไทย

เพื่อให้การจัดทำแผนพัฒนาลุ่มน้ำโขง (Basin Development Plan : BDP) ภายใต้แผนงานพัฒนาลุ่มน้ำโขง สามารถดำเนินการได้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ และเป็นไปตามมติที่ประชุมในการประชุมเชิงปฏิบัติการการจัดทำแผนพัฒนาลุ่มน้ำโขง ภายใต้แผนงานพัฒนาลุ่มน้ำโขง ของคณะกรรมการแม่น้ำโขงแห่งชาติไทย ระหว่างวันที่ 6-7 พฤษภาคม 2546 ณ จังหวัดนครราชสีมา กำหนดให้มีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาลุ่มน้ำโขงระดับพื้นที่ลุ่มน้ำย่อย ดังต่อไปนี้

องค์ประกอบคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาลุ่มน้ำโขงระดับพื้นที่ลุ่มน้ำย่อย
ลุ่มน้ำกกและลุ่มน้ำโขงภาคเหนือ (2T)

1. ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคเหนือ	ประธานคณะกรรมการ
2. หัวหน้าสำนักงานจังหวัดเชียงราย	คณะกรรมการ
3. หัวหน้าสำนักงานจังหวัดเชียงใหม่	คณะกรรมการ
4. หัวหน้าสำนักงานจังหวัดพะเยา	คณะกรรมการ
5. ผู้แทนกรมชลประทาน	คณะกรรมการ
6. ผู้แทนกรมพัฒนาที่ดิน	คณะกรรมการ
7. ผู้แทนสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร	คณะกรรมการ
8. ผู้แทนกรมประมง	คณะกรรมการ
9. ผู้แทนกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช	คณะกรรมการ
10. ผู้แทนสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	คณะกรรมการ
11. ผู้แทนการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย	คณะกรรมการ
12. ผู้แทนกรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี	คณะกรรมการ
13. ผู้แทนกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา	คณะกรรมการ
14. ผู้แทนการประปาส่วนภูมิภาค	คณะกรรมการ
15. ผู้แทนองค์การบริหารส่วนจังหวัด ในลุ่มน้ำ	คณะกรรมการ
16. ผู้แทนองค์การบริหารส่วนตำบล ในลุ่มน้ำ	คณะกรรมการ
17. ผู้แทนเทศบาล ในลุ่มน้ำ	คณะกรรมการ
18. ผู้แทนภาคประชาสังคมและองค์กรพัฒนาเอกชน ในลุ่มน้ำ	คณะกรรมการ
19. ผู้แทนภาคประชาสังคมและองค์กรพัฒนาเอกชน ในลุ่มน้ำ	คณะกรรมการ
20. ผู้แทนภาคประชาสังคมและองค์กรพัฒนาเอกชน ในลุ่มน้ำ	คณะกรรมการ
21. ผู้แทนสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา ในลุ่มน้ำ	คณะกรรมการ
22. ผู้แทนสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา ในลุ่มน้ำ	คณะกรรมการ
23. ผู้แทนสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา ในลุ่มน้ำ	คณะกรรมการ
24. ผู้แทนหอการค้าไทย	คณะกรรมการ
25. ผู้แทนสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย	คณะกรรมการ
26. ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรน้ำภาค 1	คณะกรรมการและเลขานุการ

คณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาลุ่มน้ำโขงระดับพื้นที่ลุ่มน้ำย่อย

(Sub –Area Working Group : SAWC)

ภายใต้แผนงานพัฒนาลุ่มน้ำ (Basin Development Plan : BDP)

ของคณะกรรมการแม่น้ำโขงแห่งชาติไทย

เพื่อให้การจัดทำแผนพัฒนาลุ่มน้ำโขง (Basin Development Plan : BDP) ภายใต้แผนงานพัฒนาลุ่มน้ำโขง สามารถดำเนินการได้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ และเป็นไปตามมติที่ประชุมในการประชุมเชิงปฏิบัติการการจัดทำแผนพัฒนาลุ่มน้ำโขง ภายใต้แผนงานพัฒนาลุ่มน้ำโขง ของคณะกรรมการแม่น้ำโขงแห่งชาติไทย ระหว่างวันที่ 6-7 พฤษภาคม 2546 ณ จังหวัดนครราชสีมา กำหนดให้มีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาลุ่มน้ำโขงระดับพื้นที่ลุ่มน้ำย่อย ดังต่อไปนี้

องค์ประกอบคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาลุ่มน้ำโขงระดับพื้นที่ลุ่มน้ำย่อย

ลุ่มน้ำมูล (ST-2)

1. ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ประธานคณะกรรมการ
2. หัวหน้าสำนักงานจังหวัดนครราชสีมา	คณะกรรมการ
3. หัวหน้าสำนักงานจังหวัดบุรีรัมย์	คณะกรรมการ
4. หัวหน้าสำนักงานจังหวัดสุรินทร์	คณะกรรมการ
5. หัวหน้าสำนักงานจังหวัดศรีสะเกษ	คณะกรรมการ
6. หัวหน้าสำนักงานจังหวัดอุบลราชธานี	คณะกรรมการ
7. ผู้แทนกรมชลประทาน	คณะกรรมการ
8. ผู้แทนกรมพัฒนาที่ดิน	คณะกรรมการ
9. ผู้แทนสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร	คณะกรรมการ
10. ผู้แทนกรมประมง	คณะกรรมการ
11. ผู้แทนกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช	คณะกรรมการ
12. ผู้แทนสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	คณะกรรมการ
13. ผู้แทนการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย	คณะกรรมการ
14. ผู้แทนกรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี	คณะกรรมการ
15. ผู้แทนกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา	คณะกรรมการ
16. ผู้แทนการประปาส่วนภูมิภาค	คณะกรรมการ
17. ผู้แทนองค์การบริหารส่วนจังหวัด ในลุ่มน้ำ	คณะกรรมการ
18. ผู้แทนองค์การบริหารส่วนตำบล ในลุ่มน้ำ	คณะกรรมการ
19. ผู้แทนเทศบาล ในลุ่มน้ำ	คณะกรรมการ
20. ผู้แทนภาคประชาสังคมและองค์กรพัฒนาเอกชน ในลุ่มน้ำ	คณะกรรมการ
21. ผู้แทนภาคประชาสังคมและองค์กรพัฒนาเอกชน ในลุ่มน้ำ	คณะกรรมการ
22. ผู้แทนภาคประชาสังคมและองค์กรพัฒนาเอกชน ในลุ่มน้ำ	คณะกรรมการ
23. ผู้แทนสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา ในลุ่มน้ำ	คณะกรรมการ
24. ผู้แทนสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา ในลุ่มน้ำ	คณะกรรมการ
25. ผู้แทนสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา ในลุ่มน้ำ	คณะกรรมการ
26. ผู้แทนหอการค้าไทย	คณะกรรมการ
27. ผู้แทนสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย	คณะกรรมการ
28. ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรน้ำภาค 5	คณะกรรมการและเลขานุการ

อำนาจหน้าที่

คณะทำงานจัดทำแผนพัฒนาลุ่มน้ำโขงระดับพื้นที่ลุ่มน้ำย่อย (Sub – Area Working Group : SAWG) จะทำงานอย่างใกล้ชิดร่วมกับ BDP Unit ของสำนักเลขาธิการคณะกรรมการแม่น้ำโขงแห่งชาติไทย (Thai National Mekong Committee Secretariat : TNMCS) และคณะทำงานจัดทำแผนพัฒนาลุ่มน้ำโขงระดับชาติ โดยจะเป็นองค์กรที่รับผิดชอบงานในระดับพื้นที่ลุ่มน้ำย่อย พิจารณาแผนที่มีย่อย และประเด็นปัญหาความต้องการของท้องถิ่น เพื่อระบุเรื่องโอกาสของการพัฒนา และอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นในเรื่องทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรที่เกี่ยวข้อง และจะต้องดำเนินการตามกระบวนการจัดทำสถานการณ์จำลอง (Scenario) และการจัดทำกลยุทธ์ ทั้งนี้คณะทำงานจะเป็นผู้ระบุโครงการแผนงานที่เป็นไปได้ ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบข้ามแดนเพื่อเสนอต่อการพิจารณาขององค์กรระดับชาติ หน้าที่ของคณะทำงานประกอบด้วย

1. ประสานและร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับ BDP Unit และคณะทำงานจัดทำแผนพัฒนาลุ่มน้ำโขงระดับชาติ ในเรื่องข้อมูลและเรื่องต่างๆที่เกี่ยวข้อง
2. ส่งเสริมให้เกิดการหารือกับผู้มีส่วนได้เสียในลุ่มน้ำย่อยอย่างสม่ำเสมอ
3. พิจารณาทบทวนข้อมูลที่มีอยู่ และจัดเตรียมข้อมูลสถานการณ์ของลุ่มน้ำในปัจจุบัน ในเรื่องสังคม เศรษฐกิจ และประเด็นการใช้ทรัพยากร
4. พิจารณาแผนการพัฒนาทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรที่เกี่ยวข้อง ในพื้นที่ลุ่มน้ำย่อย
5. ระบุโอกาส และอุปสรรคในการพัฒนาของพื้นที่ลุ่มน้ำย่อย โดยเฉพาะปัจจัยเรื่องดิน น้ำ ภัยน้ำ
6. สร้างแบบสถานการณ์จำลองของการพัฒนาของพื้นที่ลุ่มน้ำ ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของการคาดการณ์ในระยะกลาง และระยะยาว เรื่องการใช้ทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรที่เกี่ยวข้องในอนาคต
7. ระบุกลยุทธ์ที่สามารถสร้างโอกาส และทำให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในเรื่องความเท่าเทียมกันทางสังคม ความสมดุลของสิ่งแวดล้อม และความเติบโตทางเศรษฐกิจ
8. ระบุโครงการ/แผนงาน ที่เป็นไปได้ เพื่อการพิจารณาในระดับชาติ
9. ติดต่อประสานงานกับคณะทำงานระดับลุ่มน้ำย่อยในประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อร่วมพิจารณาประเด็นที่มีผลกระทบข้ามพรมแดน

สำนักประสานความร่วมมือระหว่างประเทศ
กรมทรัพยากรน้ำ
มิถุนายน 2546

คณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาลุ่มน้ำโขงระดับชาติ (National Working Group : NWG)
ภายใต้แผนงานพัฒนาลุ่มน้ำ (Basin Development Plan : BDP)
ของคณะกรรมการแม่น้ำโขงแห่งชาติไทย

เพื่อให้การจัดทำแผนพัฒนาลุ่มน้ำโขง (Basin Development Plan : BDP) ภายใต้แผนงานพัฒนาลุ่มน้ำโขง สามารถดำเนินการได้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ และเป็นไปตามมติที่ประชุมในการประชุมเชิงปฏิบัติการการจัดทำแผนพัฒนาลุ่มน้ำโขงภายใต้แผนงานพัฒนาลุ่มน้ำโขง ของคณะกรรมการแม่น้ำโขงแห่งชาติไทย ระหว่างวันที่ 6-7 พฤษภาคม 2546 ณ มิซัน ฮิลล์ กอล์ฟ คลับ เขาใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา กำหนดให้มืองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาลุ่มน้ำโขงระดับชาติ ดังต่อไปนี้

องค์ประกอบ

1. รองอธิบดีกรมทรัพยากรน้ำ (นายสมพล สุขใหญ่)	ประธานคณะกรรมการ
2. ผู้อำนวยการสำนักประสานความร่วมมือระหว่างประเทศ กรมทรัพยากรน้ำ	รองประธานคณะกรรมการ
3. ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผนทรัพยากรน้ำ กรมทรัพยากรน้ำ	รองประธานคณะกรรมการ
4. ผู้อำนวยการส่วนงานคณะกรรมการลุ่มแม่น้ำโขง กรมทรัพยากรน้ำ	คณะกรรมการ
5. ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	คณะกรรมการ
6. ผู้แทนสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว	คณะกรรมการ
7. ผู้แทนสำนักแผนงานและโครงการพิเศษ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	คณะกรรมการ
8. ผู้แทนกรมชลประทาน	คณะกรรมการ
9. ผู้แทนกรมประมง	คณะกรรมการ
10. ผู้แทนกรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี	คณะกรรมการ
11. ผู้แทนกรมควบคุมมลพิษ	คณะกรรมการ
12. ผู้แทนกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช	คณะกรรมการ
13. ผู้แทนสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	คณะกรรมการ
14. ผู้แทนสำนักนโยบายและแผน กระทรวงมหาดไทย	คณะกรรมการ
15. ผู้แทนกรมโยธาธิการและผังเมือง	คณะกรรมการ
16. ผู้แทนกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น	คณะกรรมการ
17. ผู้แทนกรมโรงงานอุตสาหกรรม	คณะกรรมการ
18. ผู้แทนการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย	คณะกรรมการ
19. ผู้แทนการประปาส่วนภูมิภาค	คณะกรรมการ

เพ
→ ก.บ.ลุ่มน้ำโขง
→ กรมทรัพยากรน้ำ
→ กรมชลประทาน

อำนาจหน้าที่

คณะทำงานจัดทำแผนพัฒนาลุ่มน้ำโขงระดับพื้นที่ลุ่มน้ำย่อย (Sub – Area Working Group : SAWG) จะทำงานอย่างใกล้ชิดร่วมกับ BDP Unit ของสำนักเลขาธิการคณะกรรมการแม่น้ำโขงแห่งชาติไทย (Thai National Mekong Committee Secretariat : TNMCS) และคณะทำงานจัดทำแผนพัฒนาลุ่มแม่น้ำโขงระดับชาติ โดยจะเป็นองค์กรที่รับผิดชอบงานในระดับพื้นที่ลุ่มน้ำย่อย พิจารณาแผนที่มีอยู่ และประเด็นปัญหาความต้องการของท้องถิ่น เพื่อระบุเรื่องโอกาสของการพัฒนา และอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นในเรื่องทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรที่เกี่ยวข้อง และจะต้องดำเนินการตามกระบวนการจัดทำสถานการณ์จำลอง (Scenario) และการจัดทำกลยุทธ์ ทั้งนี้คณะทำงานจะเป็นผู้ระบุโครงการแผนงานที่เป็นไปได้ ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบข้ามแดนเพื่อเสนอสู่การพิจารณาขององค์กรระดับชาติ หน้าที่ของคณะทำงานประกอบด้วย

1. ประสานและร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับ BDP Unit และคณะทำงานจัดทำแผนพัฒนาลุ่มน้ำโขงระดับชาติ ในเรื่องข้อมูล และเรื่องต่างๆที่เกี่ยวข้อง
2. ส่งเสริมให้เกิดการหารือกับผู้มีส่วนได้เสียในลุ่มน้ำย่อยอย่างสม่ำเสมอ
3. พิจารณาทบทวนข้อมูลที่มีอยู่ และจัดเตรียมข้อมูลสถานการณ์ของกลุ่มน้ำในปัจจุบัน ในเรื่องสังคม เศรษฐกิจ และประเด็นการใช้ทรัพยากร
4. พิจารณาแผนการพัฒนาทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรที่เกี่ยวข้อง ในพื้นที่ลุ่มน้ำย่อย
5. ระบุโอกาส และอุปสรรคในการพัฒนาของพื้นที่ลุ่มน้ำย่อย โดยเฉพาะปัจจัยเรื่องต้นน้ำท้ายน้ำ
6. สร้างแบบสถานการณ์จำลองของการพัฒนาของพื้นที่ลุ่มน้ำ ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของการคาดการณ์ในระยะกลาง และระยะยาว เรื่องการใช้ทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรที่เกี่ยวข้องในอนาคต
7. ระบุกลยุทธ์ที่สามารถสร้างโอกาส และทำให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในเรื่องความเท่าเทียมกันทางสังคม ความสมดุลของสิ่งแวดล้อม และความเติบโตทางเศรษฐกิจ
8. ระบุโครงการ/แผนงาน ที่เป็นไปได้ เพื่อการพิจารณาในระดับชาติ
9. ติดต่อประสานงานกับคณะทำงานระดับลุ่มน้ำย่อยในประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อร่วมพิจารณาประเด็นที่มีผลกระทบข้ามพรมแดน

สำนักประสานความร่วมมือระหว่างประเทศ
กรมทรัพยากรน้ำ
มิถุนายน 2546

2.1 กำหนดประเด็นใหญ่ระดับชาติในเรื่องที่อาจจะมีผลกระทบข้ามพรมแดนในช่วงการเตรียมการจัดทำแผนพัฒนาลุ่มน้ำโขง

2.2 ระดมข้อมูลจากแผนพัฒนาและแผนเฉพาะด้าน (Sector) ที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนทั้งระดับชาติและระดับลุ่มน้ำย่อยในส่วนพื้นที่ลุ่มน้ำโขงของประเทศเพื่อรวมเข้าสู่ระบบการจัดการข้อมูลรวมของสำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการแม่น้ำโขงแห่งชาติ

2.3 เสนอแนะกรอบการวางแผนในพื้นที่ลุ่มน้ำย่อย ซึ่งรวมถึงการกำหนดหน่วยงานองค์กร และกลไกการวางแผนในระดับท้องถิ่น

2.4 กำกับและประสานงานการวิเคราะห์ข้อมูลระดับพื้นที่ลุ่มน้ำย่อย การจัดทำสถานการณ์จำลอง (Scenario) กลยุทธ์ และการจัดทำโครงการ/แผนงาน

2.5 อำนวยความสะดวกให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างเหมาะสมจากฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการวางแผน และให้คำแนะนำเรื่องเสริมสร้างขีดความสามารถของบุคลากร/องค์กร

2.6 พิจารณาข้อมูลพื้นที่ลุ่มน้ำย่อย เพื่อกำหนด long list projects/programmes พิจารณากฎเกณฑ์การประเมินในการคัดเลือกโครงการที่มีความสำคัญสูงเพื่อเสนอต่อคณะกรรมการ

2.7 จัดการประชุมหรือระดับประเทศเพื่อพิจารณาข้อเสนอจากคณะทำงานระดับลุ่มน้ำย่อย

2.8 พิจารณาโครงการ/แผนงานที่เสนอโดยประเทศริมน้ำโขงอื่นในประเด็นเรื่องผลกระทบข้ามแดน

2.9 ผนวกรการพิจารณากิจกรรระดับภูมิภาคในกรอบอื่น ๆ เช่น ADB/GMS ASEAN และเขตการพัฒนาพิเศษต่าง ๆ เข้าไว้ในกระบวนการวางแผนพัฒนาลุ่มน้ำโขง

สำนักประสานความร่วมมือระหว่างประเทศ
กรมทรัพยากรน้ำ
พฤษภาคม 2546

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมา

1. ปี พ.ศ. 2500 รัฐบาลทั้ง 4 ประเทศตอนล่างของแม่น้ำโขง คือ กัมพูชา ลาว ไทย และ เวียดนาม ได้ร่วมกันก่อตั้งโครงการพัฒนาลุ่มแม่น้ำโขงขึ้น โดยการสนับสนุนทุนช่วยเหลือจากโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) มีจุดมุ่งหมายพื้นฐานในการพัฒนาน่านน้ำจากแม่น้ำโขงมาใช้ประโยชน์ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในลุ่มน้ำ รัฐบาลของ 4 ประเทศได้ตกลงก่อตั้งองค์การประสานงานกลางเรียกว่า คณะกรรมการแม่น้ำโขง (Mekong Committee) ขึ้น ทำหน้าที่ วางนโยบายและแนวทางการพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานของการประชุมพิจารณาาร่วมกัน มีสำนักงานเลขาธิการกลาง (Mekong Secretariat) ตั้งอยู่ ณ กรุงเทพฯ เป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องของรัฐบาลใน 4 ประเทศ

2. ระหว่างปี พ.ศ. 2500-2537 งานตามนโยบายและวัตถุประสงค์ของคณะกรรมการแม่น้ำโขงเป็นการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อผลิตไฟฟ้า ด้านเกษตรชลประทานและการป้องกันน้ำท่วม ด้านการประมง และป่าไม้ ด้านการเดินเรือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งสำนักงานเลขาธิการกลาง เป็นผู้จัดเตรียมแผนปฏิบัติโครงการต่าง ๆ เสนอให้คณะกรรมการแม่น้ำโขงพิจารณาอนุมัติ และนำไปปฏิบัติต่อ อย่างไรก็ตามในปลายปี พ.ศ. 2518 รัฐบาลกัมพูชาได้ถอนตัวจากการเป็นสมาชิก เนื่องจากสภาวะการเมืองในคาบสมุทรอินโดจีน รัฐบาลอีก 3 ประเทศจึงร่วมกันจัดตั้งคณะกรรมการแม่น้ำโขง (ชั่วคราว) ขึ้นดำเนินการต่อจนกระทั่งปี พ.ศ. 2533 กัมพูชาได้ขอกลับเข้าร่วมคณะกรรมการแม่น้ำโขงตามเดิม และได้มีการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขความตกลงเก่าเพื่อให้การพัฒนาลุ่มแม่น้ำโขง เกิดประโยชน์สูงสุด โดยได้ก่อตั้งคณะกรรมการแม่น้ำโขง (MRC) เป็นองค์กรประสานการปฏิบัติงานพัฒนาลุ่มแม่น้ำโขงตลอดทั้งลุ่มน้ำ ซึ่งได้มีการร่วมลงนามข้อตกลงความร่วมมือการพัฒนาลุ่มแม่น้ำโขงอย่างยั่งยืน (1995 Agreement) เมื่อวันที่ 5 เมษายน 2538 ณ จังหวัดเชียงใหม่ ประเทศไทย

3. คณะกรรมการแม่น้ำโขง (MRC) มีองค์ประกอบ 3 ส่วนงานที่มีสภาพถาวร คือ

- คณะมนตรี (The Council) ประกอบด้วยสมาชิกระดับรัฐมนตรีจาก 4 ประเทศ ปฏิบัติงานด้านกำหนดนโยบายการพัฒนา
- คณะกรรมการร่วม (The Joint Committee) ประกอบด้วยสมาชิกระดับไม่ต่ำกว่าอธิบดีทำหน้าที่ประสานการดำเนินงานระดับต่าง ๆ
- สำนักงานเลขาธิการ (The Secretariat) ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการ ร่วมทำหน้าที่สนับสนุนด้านเทคนิค และบริหารจัดการในการทำงานของคณะมนตรี และคณะกรรมการร่วม

ในส่วนของไทย รัฐบาลไทยได้แต่งตั้ง “คณะกรรมการโครงการพัฒนากลุ่มแม่น้ำโขง” ในปี พ.ศ. 2503 มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานและผู้แทนจากกระทรวงต่าง ๆ มีเลขาธิการการพลังงานแห่งชาติในขณะนั้น (กรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงานในปัจจุบัน) เป็นกรรมการและเลขานุการ องค์ประกอบของคณะกรรมการฯ เริ่มจากการมีสมาชิก จำนวน 13 คน และเพิ่มเป็น 22 คน ในปัจจุบัน

4. ภายใต้ความตกลงปี 2538 คณะกรรมการแม่น้ำโขงมีบทบาทในการประสานและสนับสนุนความร่วมมือระหว่างประเทศภาคีสมาชิกในการพัฒนาอย่างยั่งยืน การใช้ การบริหารจัดการ และการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำและทรัพยากรที่เกี่ยวข้องในกลุ่มน้ำ เพื่อดำเนินงานตามบทบาทดังกล่าวนี้ คณะกรรมการฯ ได้จัดทำแผนกลยุทธ์ช่วงปี ค.ศ. 1999-2003 ขึ้นครั้งแรก และได้ปรับปรุงต่อมาเป็นแผนกลยุทธ์ช่วงปี ค.ศ. 2001-2005 กำหนดวิสัยทัศน์ของกลุ่มน้ำ วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายของคณะกรรมการฯ รวมทั้งแผนงานโครงการ ประกอบด้วยแผนงานหลักที่สำคัญ 3 แผนงาน คือ 1) แผนงานการใช้น้ำ 2) แผนพัฒนากลุ่มน้ำ และ 3) แผนงานด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งถือเป็นการเปลี่ยนแนวทางการพัฒนาจากอดีตที่เป็นการพัฒนาแบบรายโครงการ (project-by-project) มาสู่แนวทางการพัฒนาแบบแผนงานในเชิงกลยุทธ์

5. แผนกลยุทธ์ของคณะกรรมการแม่น้ำโขง ปี ค.ศ. 2001-2005 ได้ผ่านความเห็นชอบของประเทศภาคีสมาชิกในการประชุมคณะมนตรี ปี ค.ศ. 2001 ซึ่งเป็นการสะท้อนว่าเป้าหมายของคณะกรรมการฯ จะประสบความสำเร็จในอีก 5 ปี ข้างหน้า ประเทศภาคีสมาชิกจะต้องมีแผนกลยุทธ์ที่สนับสนุนแผนกลยุทธ์ของคณะกรรมการฯ เพื่อทำให้วิสัยทัศน์ของกลุ่มน้ำบรรลุผลสำเร็จได้

6. ในการจัดทำแผนกลยุทธ์ของประเทศภาคีสมาชิกได้รับการสนับสนุนการเงินจากโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) ภายใต้แผนงาน การปรับปรุงประสิทธิภาพองค์กรและบุคลากร (Capacity Building Programme) ดังนั้นในส่วนของไทยจึงได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานด้านการร่างแผนกลยุทธ์ปี พ.ศ. 2544-2548 ขึ้นเมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2544 รายชื่อคณะทำงานและหน้าที่ปรากฏในภาคผนวก ก.

1.2 วัตถุประสงค์

เพื่อจัดทำร่างแผนกลยุทธ์ของคณะกรรมการแม่น้ำโขงแห่งชาติฝ่ายไทย ให้สามารถดำเนินงานตามแผนกลยุทธ์ของคณะกรรมการแม่น้ำโขง ปี ค.ศ. 2001-2005 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศไทย และอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำแม่โขงมากที่สุด

1.3 วิธิดำเนินการ

1. การวางแผนกลยุทธ์ของคณะกรรมการแม่น้ำโขงแห่งชาติฝ่ายไทยของคณะทำงานฯ เริ่มต้นจากการประชุมปรึกษาหารือครั้งแรกเมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม 2544 โดยมีสถาบันที่ปรึกษา เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในราชการ (สปร.) เป็นที่ปรึกษาและจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อวางแผนกลยุทธ์ฯ จำนวน 2 ครั้ง คือ

1.1 ครั้งที่ 1 ระหว่างวันที่ 5-9 กันยายน 2544 ณ Golden Valley Resort เขาใหญ่ จ.นครราชสีมา เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายหลักและวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์

1.2 ครั้งที่ 2 ระหว่างวันที่ 30 พฤศจิกายน - 3 ธันวาคม 2544 ณ โรงแรมเอเชีย พัทยา จ.ชลบุรี เพื่อกำหนดกลยุทธ์ของแต่ละวัตถุประสงค์

2. ก่อนการประชุมเชิงปฏิบัติการวางแผนกลยุทธ์ทั้ง 2 ครั้งนั้น คณะทำงานชุดใหญ่ได้มอบหมายให้คณะทำงานชุดย่อยพิจารณาเตรียมการกำหนดประเด็นสำคัญเพื่อให้ที่ประชุมเชิงปฏิบัติการได้พิจารณา และหลังจากการประชุมเชิงปฏิบัติการคณะทำงานชุดย่อยดังกล่าวก็ได้รับมอบหมายให้พิจารณาปรับปรุงแก้ไขร่างแผนกลยุทธ์ ก่อนที่จะนำเสนอประธานคณะทำงานฯ และคณะอนุกรรมการว่าด้วยแผนพัฒนาลุ่มน้ำต่อไป

3. ในการประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 1 วันที่ 5-9 กันยายน 2544 ที่ประชุมได้อภิปราย/ ทบทวน/ทำความเข้าใจในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

3.1 แนวคิดและขั้นตอนการจัดทำแผนกลยุทธ์ จะต้องสอดคล้องกับ MRC และสอดคล้องกับ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายของรัฐบาล รวมถึงวิสัยทัศน์เกี่ยวกับทรัพยากรน้ำและ สิ่งแวดล้อมของไทย ซึ่งสำนักงานเลขาธิการ กรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงานและที่ปรึกษาได้รวบรวมเอกสาร จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแจ้งให้คณะทำงานได้ศึกษาล่วงหน้า

3.2 แผนกลยุทธ์ที่จะต้องจัดตั้งให้ MRC จะมีเนื้อหาเพียงวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย หลักและวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์เท่านั้น ไม่รวมถึงกลยุทธ์หรือแนวทางปฏิบัติแต่เพื่อประโยชน์ในการทำ แผน ปฏิบัติการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คณะทำงานได้ร่วมกันกำหนดร่างกลยุทธ์เป็นแนวทางหลักสำหรับ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของไทยในระยะเวลา 5 ปีไว้ด้วย

3.3 คณะทำงานฯ ได้วิเคราะห์สภาพข้อเท็จจริง และปัญหาที่เป็นจุดอ่อน จุดแข็งของ คณะกรรมการแม่น้ำโขงแห่งชาติฝ่ายไทย และสำนักงานเลขาธิการ รวมทั้งวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็น โอกาสและอุปสรรคด้วย ซึ่งสรุปได้ว่ามีสภาพแวดล้อมภายนอกเป็นโอกาสเอื้อต่อการกำหนดค่านิยามงาน เพราะมีความตื่นตัวทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและประชาชนในด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้น แต่สภาพแวดล้อมภายในยังมีจุดอ่อนในการประสานงานและการติดตามผล เนื่องจากสำนักงานเลขาธิการ ของคณะกรรมการฯ มีความจำกัดทั้งด้านสถานภาพและบุคลากร

4. ที่ประชุมได้กำหนดควิซัทสน์ พันธกิจ เป้าหมายหลัก และวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ ที่สอดคล้องกับ MRC โดยมุ่งให้มีองค์กรหลักที่ถาวรของไทยทำหน้าที่ดูแล ติดตามการปฏิบัติตามข้อตกลงที่ทำไว้ร่วมกันกับประเทศภาคี เพื่อให้เกิดการพัฒนาแบบยั่งยืนในลุ่มน้ำแม่โขงโดยให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วม ดำรงรายละเอียดปรากฏในบทที่ 2 ของรายงานนี้

5. ในการประชุมเชิงปฏิบัติการ ครั้งที่ 2 วันที่ 30 พฤศจิกายน – 3 ธันวาคม 2544 ที่ประชุม ได้แบ่งกลุ่มพิจารณาร่างกลยุทธ์ของแต่ละวัตถุประสงค์ตามเป้าหมาย ซึ่งได้จากการประชุมเชิงปฏิบัติการ ครั้งที่ 1 และเสนอผลการประชุมกลุ่มให้ที่ประชุมอภิปรายแก้ไข ปรับปรุง เรียงลำดับจนครบถ้วนทุกวัตถุประสงค์ ของเป้าหมาย

6. ในการกำหนดกลยุทธ์ ที่ประชุมได้คำนึงถึงผลการดำเนินงานของฝ่ายไทยตามแผนงานหลักทั้ง 3 แผนงาน และแผนงานสนับสนุนอีก 6 แผนงานของ MRC ที่ไทยจะต้องให้ความร่วมมือดำเนินการ ให้บรรลุวิสัยทัศน์ของกลุ่มน้ำ ซึ่งได้มีการอภิปรายทำความเข้าใจถึงกรอบการดำเนินงานกว้าง ๆ เพื่อเป็น แนวทางสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ประกอบการทำแผนปฏิบัติการต่อไป

7. ที่ประชุมได้ให้ความสำคัญและใช้เวลาค่อนข้างมากในการกำหนดกลยุทธ์ตามวัตถุประสงค์ ที่จะปรับปรุงโครงสร้างองค์การและการบริหารจัดการ รวมทั้งการพัฒนาบุคลากรของสำนักงานเลขานุการ ของคณะกรรมการแม่น้ำโขงแห่งชาติ เพื่อให้เป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพในการรองรับภารกิจของ MRC โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการประสานงาน การกลั่นกรองความเห็นของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสามารถจัดให้ เกิดบูรณาการได้ ซึ่งเห็นว่าควรปรับปรุงองค์ประกอบของคณะกรรมการฯ ให้มีจำนวนลดลงและกำหนด สถานภาพของสำนักงานเลขานุการคณะกรรมการฯ ให้ถาวร ชัดเจน มีหัวหน้าสำนักงานที่รับผิดชอบเต็มเวลา อย่างแท้จริง

8. อีกเรื่องหนึ่งที่ได้มีการอภิปรายกันกว้างขวาง คือ การร่วมกันกำหนดความต้องการข้อมูล ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดเก็บอยู่ แต่ขาดการเชื่อมโยง เพื่อให้ได้ข้อมูลในภาพรวมสำหรับการวางแผนทั้ง ระบบลุ่มน้ำแม่โขง และสร้างกลไกให้เกิดการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและทรัพยากรที่เกี่ยวข้องอย่างเป็น ระบบ

9. ในที่สุดที่ประชุมได้เสนอให้กำหนดกลยุทธ์ตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายทั้งสิ้น 28 กลยุทธ์ ดังรายละเอียดในบทที่ 2 ของรายงานนี้

บทที่ 2

ร่างแผนกลยุทธ์ของคณะกรรมการแม่น้ำโขงแห่งชาติฝ่ายไทย

2.1 วัตถุประสงค์ของแผนกลยุทธ์

เพื่อเป็นกรอบ/แนวทางสำหรับคณะกรรมการแม่น้ำโขงแห่งชาติฝ่ายไทยในการพัฒนาองค์กร เพื่อดำเนินการตามบทบาทหน้าที่รับผิดชอบ ตลอดจนการประสานงานการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำแม่โขงระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายในประเทศและระหว่างประเทศภาคีสมาชิก รวมถึงการสนับสนุนแผนกลยุทธ์ของคณะกรรมการบริหารแม่น้ำโขง เพื่อให้บรรลุ พันธกิจ และวิสัยทัศน์ของลุ่มน้ำแม่โขง

2.2 ขอบเขตของแผนกลยุทธ์

แผนกลยุทธ์ของคณะกรรมการแม่น้ำโขงแห่งชาติฝ่ายไทยเป็นแผน 5 ปี (ระยะเวลาสั้น-ระยะปานกลาง) ในการเสนอแนวทางการปรับปรุงพัฒนาองค์กรและบุคลากร ที่ส่งเสริมและมุ่งเน้นการบริหารจัดการน้ำและทรัพยากรที่เกี่ยวข้องอย่างบูรณาการ ให้เกิดความร่วมมือการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระดับลุ่มน้ำ (basin-wide) ภายใต้กรอบความตกลงปี พ.ศ. 2538 (1995) โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน และให้ความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับประเทศภาคีสมาชิก

2.3 สาระสำคัญของแผนกลยุทธ์

แผนกลยุทธ์ได้เน้นถึงความจำเป็นในฐานะประเทศภาคีสมาชิกที่จะต้องร่วมมือกันบริหารจัดการลุ่มน้ำแม่โขง โดยให้ความสำคัญต่อการพัฒนาแบบยั่งยืน แผนกลยุทธ์นี้ ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายหลัก วัตถุประสงค์และกลยุทธ์ เพื่อดำเนินการพัฒนาที่มีเป้าหมายให้เกิดความสมดุลด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในลุ่มน้ำแม่โขง ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

ส่วนที่ 1

ความร่วมมือฝ่ายไทยกับคณะกรรมการแม่น้ำโขง (Thailand and Mekong River Commission)

1. สภาพลุ่มน้ำแม่โขงในประเทศไทย

1.1 พื้นที่และประชากร

พื้นที่ในเขตลุ่มน้ำแม่โขงส่วนของไทย ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และบางส่วนของภาคเหนือและภาคตะวันออกของประเทศรวม 180,749 ตารางกิโลเมตร หรือ 112.96 ล้านไร่ คิดเป็น 35.1% ของพื้นที่ทั้งประเทศ ประกอบด้วยลุ่มน้ำหลักที่สำคัญ 4 ลุ่มน้ำจาก 25 ลุ่มน้ำหลักของประเทศ ไทย คือ ลุ่มน้ำแม่โขงครอบคลุมภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน มีพื้นที่ 57,422 ตารางกิโลเมตร หรือ 35.89 ล้านไร่ ลุ่มน้ำชีครอบคลุมภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีพื้นที่ 49,477 ตารางกิโลเมตร หรือ 30.92 ล้านไร่ ลุ่มน้ำมูลครอบคลุมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีพื้นที่ 69,700 ตารางกิโลเมตร หรือ 43.56 ล้านไร่ และลุ่มน้ำโคกละมีพื้นที่ 4,150 ตารางกิโลเมตร หรือ 2.59 ล้านไร่

สภาพภูมิประเทศของลุ่มน้ำแม่โขงส่วนของไทย ส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูงในเขตภาคเหนือ และเป็นที่ราบสูงในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การเกษตรกรรมและการประมงเป็นอาชีพหลักของ ประชากรในลุ่มน้ำ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน อย่างไรก็ตามในปี พ.ศ. 2542 มีประชากรในลุ่มน้ำประมาณ 23 ล้านคน หรือประมาณ 1 ใน 3 ของประเทศ ซึ่งในจำนวนนี้อยู่ในภาคเกษตรกรรมประมาณ 15 ล้านคน หรือ คิดเป็นร้อยละ 68 มีผลิตภัณฑ์มวลรวมคิดเป็นสัดส่วนเพียงร้อยละ 20 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมทั้งหมดในลุ่มน้ำ ประชากรนอกภาคการเกษตรกรรมคิดเป็นร้อยละ 32 ของประชากรทั้งหมด หรือประมาณ 7 ล้านคนมี ผลิตภัณฑ์มวลรวมสูงถึงร้อยละ 80 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมทั้งหมดในพื้นที่นี้ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมในการกระจายรายได้ ส่วนใหญ่ในภาคเกษตรของพื้นที่ยังมีฐานะยากจน โดยมีผลิตภัณฑ์มวลรวมเฉลี่ย 7,500 บาทต่อปี เมื่อเทียบกับผลิตภัณฑ์มวลรวมเฉลี่ยต่อหัวของคนนอกภาคการเกษตร 65,000 บาท

1.2 การใช้ประโยชน์ในลุ่มน้ำแม่โขง

แม้ว่าลุ่มน้ำแม่โขงของไทยจะเป็นลุ่มน้ำที่มีเนื้อที่กว้างใหญ่ มีประชากรอาศัยอยู่จำนวนมาก แต่ทรัพยากรธรรมชาติในลุ่มน้ำนี้ยังไม่ได้ได้รับการพัฒนาให้ใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ เนื่องจาก ปัญหาคุณสมบัติของดินในบางพื้นที่ และข้อจำกัดทางกายภาพของภูมิประเทศ อย่างไรก็ตามการใช้ประโยชน์ ในลุ่มน้ำแม่โขงทุกวันนี้ มีหลายรูปแบบ ที่เห็นได้ชัดเจนก็คือ การใช้ประโยชน์จากน้ำในรูปของการอุปโภค บริโภค การชลประทาน การประมง การคมนาคม การท่องเที่ยว การอุตสาหกรรม ตลอดจนการผลิต พลังงานไฟฟ้า

การจะใช้ประโยชน์จากลุ่มน้ำนี้ให้เต็มศักยภาพได้นั้น จะต้องทำการพัฒนาแหล่งน้ำและพัฒนาโครงการอื่น ๆ เช่น อุตสาหกรรมในท้องถิ่นควบคู่กันไปพร้อม ๆ กับการรักษาสภาพแวดล้อม และฟื้นฟูระบบนิเวศ ซึ่งรวมทั้งความสามารถในการควบคุม ติดตาม และตรวจสอบได้

2. การมีส่วนร่วมของไทย

ประเทศไทยได้ตระหนักและให้ความสำคัญในการร่วมมือการพัฒนาลุ่มน้ำแม่โขงมาตลอด โดยนับตั้งแต่ คณะกรรมการเศรษฐกิจแห่งเอเชียและตะวันออกเฉียงใต้ (ECAFF หรือ ESCAP ในปัจจุบัน) ได้เริ่มทำการสำรวจเพื่อวางแผนการพัฒนาการใช้น้ำจากแม่น้ำโขง เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในลุ่มน้ำโขงตอนล่างใน ปี พ.ศ. 2494 (ค.ศ. 1951) และได้พัฒนาต่อเนื่องมาจนกระทั่งปี พ.ศ. 2500 (ค.ศ. 1957) รัฐบาลไทยร่วมกับอีก 3 ประเทศ คือ กัมพูชา ลาว และเวียดนาม ได้ลงนามในปฏิญญาความร่วมมือ (1957 Statute) และก่อตั้งองค์การประสานงานกลางโดยใช้ชื่อเต็มว่าคณะกรรมการประสานงานสำรวจแม่น้ำโขงตอนล่าง หรือ คณะกรรมการแม่น้ำโขง โดยมีหน้าที่ส่งเสริมประสานงานการสำรวจและวางแผนควบคุมดูแลปฏิบัติงานโครงการพัฒนาทรัพยากรน้ำในลุ่มน้ำโขงตอนล่าง โดยได้รับเงินสนับสนุนในการดำเนินการประสานความร่วมมือจาก UNDP

จุดมุ่งหมายพื้นฐานของโครงการพัฒนาลุ่มน้ำโขง คือ การพัฒนาน้ำจากลุ่มน้ำแม่โขงตอนล่างขึ้นมาใช้ประโยชน์นั้น รัฐบาลไทยได้ร่วมลงนามในปฏิญญาว่าด้วยหลักการใช้น้ำบริเวณลุ่มน้ำแม่โขงตอนล่าง เมื่อวันที่ 31 มกราคม พ.ศ. 2518 (1957 Joint Declaration of Principles for Utilization of the Waters of the Lower Mekong Basin) ซึ่งมีหลักการใช้น้ำว่า “ให้ขอความเห็นชอบจาก 4 ประเทศก่อน” ซึ่งก่อให้เกิดความขัดแย้งทางสิทธิการเมืองในคาบสมุทรอินโดจีน ในปลายปี พ.ศ. 2518 กัมพูชาได้ถอนตัวจากการเป็นสมาชิกทำให้การพัฒนาโครงการชะงักไป เวลา 3 ปีต่อมา รัฐบาลไทยร่วมกับอีก 2 ประเทศ คือ เวียดนาม และลาว ประกาศตั้งคณะกรรมการแม่น้ำโขง (ชั่วคราว) (Interim Mekong Committee) และได้มีการลงนามในปฏิญญาความร่วมมือระหว่าง 3 ประเทศสมาชิก (Declaration concerning the Interim Committee for Coordination of Investigations of the Lower Mekong Basin) เมื่อปี พ.ศ. 2521 (ค.ศ. 1978)

ปี พ.ศ. 2534 (ค.ศ. 1991) กัมพูชาได้ขอกลับเข้าร่วมคณะกรรมการแม่น้ำโขงอีกครั้งทำให้มีการฟื้นฟูคณะกรรมการแม่น้ำโขง (Mekong Committee) ขึ้นใหม่ และไทยได้ร่วมในการทบทวนการแก้ไขกฎเกณฑ์ข้อบังคับต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาลุ่มน้ำแม่โขงโดยเสนอให้มีการปรับปรุงแก้ไขปฏิญญาความร่วมมือ พ.ศ. 2500 (1957 Statute) และ ปฏิญญาว่าด้วยหลักการใช้น้ำ พ.ศ. 2518 (1975 Joint Declaration) เพื่อให้สอดคล้องกับการจะก่อตั้งคณะกรรมการแม่น้ำโขง (Mekong River Commission) เพื่อปฏิบัติงานพัฒนาตลอดทั้งลุ่มน้ำ และร่วมร่างข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือในการพัฒนาลุ่มน้ำโขงอย่างยั่งยืนฉบับใหม่ซึ่งได้มีการลงนามเมื่อวันที่ 5 เมษายน 2538 (1995 Agreement)

โครงการความร่วมมือภายใต้การดำเนินงานของคณะกรรมการแม่น้ำโขง (Mekong Committee) ในการพัฒนาลุ่มน้ำแม่โขงที่เห็นเป็นรูปธรรมตัวอย่างเช่น

1. โครงการบนลำนํ้าสายประธาน เช่น การศึกษาเพิ่มเติมโครงการผามองซึ่งเป็นโครงการร่วมระหว่างประเทศไทยและลาว การป้องกันคลื่นในบริเวณแม่น้ำโขงตอนล่าง การศึกษาเรื่องความสมดุลของน้ำ (water balance) เพื่อจัดตั้งสถานีวัดปริมาณน้ำบนแม่น้ำสายประธาน และการจัดทำ network-routing model

2. โครงการดำเนินงานลำนํ้าสาขา คือ โครงการไฟฟ้าพลังน้ำเทิน ซึ่งมีที่ตั้งโครงการในประเทศลาว เป็นโครงการพัฒนาด้านการพลังงานเพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ โครงการห้วยโงง ซึ่งเป็นโครงการการก่อสร้างเพื่อป้องกันน้ำท่วม และส่งน้ำเพื่อการชลประทานโดยระบบสูบน้ำด้วยไฟฟ้าที่มีทั้งโครงการในประเทศไทย และโครงการพัฒนาแหล่งน้ำอเนกประสงค์ ซึ่งรวมถึงการผลิตไฟฟ้าและกักชลประทานอีกกว่า 10 โครงการใน 4 ประเทศ เช่น โครงการห้วยประทวนในประเทศไทย โครงการน้ำจี้ และโครงการแก่งกระบือในประเทศลาว

3. การศึกษาสำรวจโครงการต่าง ๆ เช่น การศึกษา Water Management Support Program เพื่อวัตถุประสงค์ในการหาวิธีการปรับปรุงประสิทธิภาพของโครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้าที่มีอยู่แล้วในด้านการออกแบบ ด้านการจ่ายน้ำและการจัดการโครงการ โดยศึกษาจากโครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้าของกรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นต้นแบบ ซึ่งจะประโยชน์ต่อโครงการสูบน้ำในประเทศภาคอื่น ๆ

4. โครงการด้านอุทกวิทยา-อุตุนิยมวิทยา (Hydro-meteorological) ในลุ่มน้ำแม่โขง ซึ่งได้การสร้างโครงข่ายด้านอุทกวิทยา และอุตุนิยมวิทยาของทั้ง 4 ประเทศ

ส่วนที่ 2

วิสัยทัศน์ของลุ่มน้ำ (Basin Vision)

เป็นลุ่มน้ำที่มีระบบบริหารจัดการน้ำและทรัพยากรที่เกี่ยวข้องอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน และส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศภาคีสมาชิก

วิสัยทัศน์ของคณะกรรมการแม่น้ำโขงแห่งชาติฝ่ายไทย (TNMC Vision)

เป็นองค์กรหลักของชาติ ที่มีขีดความสามารถในการบริหารจัดการ กำหนดนโยบาย แผนกลยุทธ์และประสานความร่วมมือในระดับลุ่มน้ำเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

พันธกิจของคณะกรรมการแม่น้ำโขงแห่งชาติไทย (TNMC Mission)

1. ส่งเสริมและประสานความร่วมมือกับ MRCS และ NMCs อื่น ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับความตกลง ปี ค.ศ. 1995
2. สนับสนุนและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาลุ่มน้ำแม่โขง
3. กำหนดนโยบายและทิศทางในการพัฒนาลุ่มน้ำแม่โขง โดยคำนึงถึงความต้องการของประชาชนในพื้นที่บนพื้นฐานของความตกลงปี 1995

เป้าหมาย (GOALS)

เป้าหมายที่ 1

มีองค์ประกอบที่มีประสิทธิภาพในการรองรับภารกิจในกรอบความร่วมมือของ MRC

เป้าหมายที่ 2

มีกระบวนการและกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

เป้าหมายที่ 3

มีแนวทางในการบริหารจัดการน้ำและทรัพยากรที่เกี่ยวข้องในลุ่มน้ำแม่โขงอย่างบูรณาการ โดยคำนึงถึงการยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนในลุ่มน้ำ การรักษาสภาพแวดล้อม

เป้าหมายที่ 4

มีความสัมพันธ์และความร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างประเทศภาคี

วัตถุประสงค์และกลยุทธ์

จากเป้าหมายหลักทั้ง 4 เป้าหมาย ได้มีการกำหนดวัตถุประสงค์และกลยุทธ์ ดังนี้

เป้าหมาย 1 : มีองค์กรที่มีประสิทธิภาพในการรองรับพันธกิจในกรอบความร่วมมือของ MRC

- วัตถุประสงค์ 1.1** เพื่อปรับปรุงโครงสร้างองค์กรและอำนาจหน้าที่ของ TNMC ให้มีความเหมาะสมกับพันธกิจและสามารถดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ
- กลยุทธ์ 1.1.1** ปรับปรุงองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ของ TNMC เพื่อให้มีความคล่องตัวในการดำเนินงานตามพันธกิจ
- กลยุทธ์ 1.1.2** สร้างกลไกและแนวทางดำเนินงานของ TNMC ให้สอดคล้องกับแผนกลยุทธ์ของ MR
- กลยุทธ์ 1.1.3** ปรับปรุงองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการภายใต้ TNMC ให้มีความสอดคล้องกับแผนกลยุทธ์ของ MRC
- วัตถุประสงค์ 1.2** เพื่อปรับปรุงโครงสร้างองค์กรและอำนาจหน้าที่ของ TNMCS และการบริหารจัดการให้เหมาะสมกับพันธกิจอย่างมีประสิทธิภาพ
- กลยุทธ์ 1.2.1** ให้ยกระดับองค์กร TNMCS เป็นหน่วยงานที่มีโครงสร้างการบริหารที่ชัดเจน เพื่อรองรับพันธกิจอย่างมีประสิทธิภาพ
- กลยุทธ์ 1.2.2** ปรับปรุงระบบการบริหารจัดการของ TNMCS ให้มีความคล่องตัวที่สามารถแนะนำและกลั่นกรองให้ความเห็นต่อ TNMC และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในประเด็นต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ
- กลยุทธ์ 1.2.3** จัดทำแผนปฏิบัติการ (Action Plan) ตามแผนกลยุทธ์ของ TNMC
- กลยุทธ์ 1.2.4** สร้างกลไกการสรรหานักวิชาการที่มีคุณสมบัติเหมาะสมเข้ารับผิดชอบพันธกิจในกรอบความร่วมมือ MRC
- วัตถุประสงค์ 1.3** เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะ (Competency) ของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง
- กลยุทธ์ 1.3.1** จัดทำแผนพัฒนาบุคลากรของ TNMCS และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มีความรู้ และทักษะตามพันธกิจ
- กลยุทธ์ 1.3.2** ส่งเสริมและสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมประชุมสังเกศการณ์การประชุม MRC และการประชุมระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง เพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์

HD
1698
T52
0884
5546

วัตถุประสงค์ 1.4 เพื่อพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางของฐานความรู้ (Knowledge-base) ที่มีลักษณะบูรณาการ และสามารถเชื่อมโยงได้ทั้งในและต่างประเทศ

- กลยุทธ์ 1.4.1 ศึกษาความต้องการฐานความรู้ เพื่อการวางแผนและการจัดการในระดับต่าง ๆ
- กลยุทธ์ 1.4.2 วางระบบการจัดเก็บ ติดตาม เชื่อมโยงและบริหารจัดการฐานความรู้

เป้าหมาย 2 : มีกระบวนการและกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

วัตถุประสงค์ 2.1 เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดทำฐานความรู้ที่เหมาะสมและเผยแพร่ต่อกลุ่มเป้าหมาย

- กลยุทธ์ 2.1.1 วิเคราะห์และเรียบเรียงฐานความรู้ เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง
- กลยุทธ์ 2.1.2 จัดทำสื่อและกำหนดรูปแบบการประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อสร้างความเข้าใจให้เกิดความตระหนักและมีส่วนร่วม

วัตถุประสงค์ 2.2 เพื่อสนับสนุนให้มีเวทีรับฟังความคิดเห็น และแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกับประชาชนในกลุ่มน้ำ

- กลยุทธ์ 2.2.1 กำหนดเป็นนโยบายการประชาสัมพันธ์เชิงรุก และการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกระดับ โฆษให้มีหน่วยงานรับผิดชอบภายใต้ TNMCS
- กลยุทธ์ 2.2.2 จัดให้มีช่องทางการรับฟังความคิดเห็น ของประชาชนอย่างกว้างขวาง

วัตถุประสงค์ 2.3 เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายการมีส่วนร่วมระหว่างประชาชนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- กลยุทธ์ 2.3.1 ศึกษาวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและเครือข่ายที่มีอยู่แล้ว เพื่อวางแผนให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างเหมาะสม
- กลยุทธ์ 2.3.2 ส่งเสริมและสนับสนุนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับประชาชน และเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายที่มีอยู่แล้ว

เป้าหมาย 3 : มีแนวทางในการบริหารจัดการน้ำ และทรัพยากรที่เกี่ยวข้องในลุ่มน้ำแม่โขงอย่างบูรณาการ โดยคำนึงถึงการยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนในลุ่มน้ำและการรักษาสภาพแวดล้อม

วัตถุประสงค์ 3.1 เพื่อสนับสนุนการจัดทำฐานข้อมูลให้เป็นระบบทั้งลุ่มน้ำ คำนึงพันธกิจในกรอบความร่วมมือของ MRC

กลยุทธ์ 3.1.1 ศึกษาความต้องการข้อมูล เพื่อการวางแผนและการจัดการน้ำและทรัพยากรที่เกี่ยวข้อง

กลยุทธ์ 3.1.2 วางระบบจัดเก็บ ติดตาม เชื่อมโยง และบริหารจัดการข้อมูลของ TNMCS และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

วัตถุประสงค์ 3.2 เพื่อให้มีกระบวนการวางแผน และกระบวนการบริหารจัดการน้ำ และทรัพยากรที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ

กลยุทธ์ 3.2.1 สร้างกลไกให้เกิดการวางแผนและการบริหารจัดการน้ำและทรัพยากรที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ

กลยุทธ์ 3.2.2 ส่งเสริม สนับสนุน ติดตามและประสานการบริหารจัดการน้ำและทรัพยากรที่เกี่ยวข้อง

เป้าหมาย 4 : มีความสัมพันธ์และความร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างประเทศภาคี

วัตถุประสงค์ 4.1 ให้ความร่วมมือทางวิชาการ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ของผู้เชี่ยวชาญและผู้ปฏิบัติงานระหว่างประเทศภาคี

กลยุทธ์ 4.1.1 ให้มีการแลกเปลี่ยนการเยือนของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติและนักวิชาการ ในระดับต่าง ๆ ระหว่างประเทศภาคีอย่างสม่ำเสมอ

กลยุทธ์ 4.1.2 ให้มีกิจกรรมเสริมความสัมพันธ์ในระหว่างที่มีการประชุมหารือ การฝึกอบรม และการประชุมเชิงปฏิบัติการ

กลยุทธ์ 4.1.3 สนับสนุนการฝึกอบรมและให้บริการทางวิชาการแก่เจ้าหน้าที่ของประเทศภาคี

กลยุทธ์ 4.1.4 ส่งเสริมประเทศภาคีในการใช้ประโยชน์จาก website ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร

กลยุทธ์ 4.1.5 ให้มีการกำหนดวันเกี่ยวกับแม่น้ำโขงขึ้นเพื่อประชาสัมพันธ์งานพัฒนาลุ่มน้ำแม่โขง และสร้างความเข้าใจร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

วัตถุประสงค์ 4.2 ส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจในวัฒนธรรมขนบธรรมเนียม และประเพณีปฏิบัติระหว่างประเทศภาคี

กลยุทธ์ 4.2.1 กำหนดแผนงานการฝึกอบรม และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมขนบธรรมเนียม และประเพณีปฏิบัติของประเทศภาคี แก่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องและผู้ปฏิบัติงานโครงการ

วัตถุประสงค์ 4.3 เพื่อให้ประเทศภาคีร่วมกันเสนอกิจกรรมการพัฒนาลุ่มน้ำแม่โขงในเวทีโลก

กลยุทธ์ 4.3.1 คำนึงบทบาทเชิงรุก เพื่อสร้างกลไกในการเผยแพร่ผลงานและกิจกรรมภายใต้ MRC ในเวทีการประชุมระหว่างประเทศ และเป็นผู้นำในการจัดประชุมสัมมนาในระดับภูมิภาค

หมายเหตุ MRC = Mekong River Commission (คณะกรรมการแม่น้ำโขง)

TNMC = Thai National Mekong Committee (คณะกรรมการแม่น้ำโขงแห่งชาติฝ่ายไทย)

TNMCS = Thai National Mekong Committee Secretariat (สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการแม่น้ำโขง แห่งชาติฝ่ายไทย)

ACC NO.	T 1561
DATE RECEIVED	24.10.2547
CALL NO.	336-9 ๗๑๑๕

บทที่ 3

สรุปและข้อเสนอแนะของคณะทำงาน

3.1 สรุป

คณะทำงานด้านการวางแผนกลยุทธ์ฝ่ายไทยได้ประชุมเชิงปฏิบัติการ ทั้ง 2 ครั้ง และร่าง วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายหลัก วัตถุประสงค์ และกลยุทธ์ เพื่อเป็นเครื่องมือสำคัญของคณะกรรมการ แม่น้ำโขงแห่งชาติฝ่ายไทย ใช้เป็นกรอบทิศทางขององค์กรในการดำเนินการ โครงการพัฒนาลุ่มแม่น้ำโขงให้ เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล เกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติและสนับสนุนแผนกลยุทธ์ของ MRC ให้เกิด ผลคืออนุภาคโดยรวมต่อไป คณะทำงานฯ ร่างแผนนี้ได้เสนอให้กำหนดเป้าหมายหลักจำนวน 4 เป้าหมาย 12 วัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ และ 28 กลยุทธ์ ดังรายละเอียดในบทที่ 2 แล้วและจากกลยุทธ์ทั้ง 28 ข้อนี้ จะต้องมีการแปลงสู่แผนปฏิบัติการและโครงการของคณะกรรมการแม่น้ำโขงแห่งชาติฝ่ายไทยต่อไป โดย แผนกลยุทธ์นี้จะต้องดำเนินการส่งให้ MRC ด้วย

3.2 ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้แผนกลยุทธ์ของคณะกรรมการแม่น้ำโขงแห่งชาติฝ่ายไทยบรรลุถึงวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ คณะทำงานฯ มีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

1. ในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT) คณะทำงานได้มองเห็นจุดอ่อนในองค์ประกอบ ของคณะกรรมการแม่น้ำโขงแห่งชาติฝ่ายไทย ซึ่งนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน เป็นโครงสร้าง ที่ใหญ่และ แข็งแรง แต่ในทางปฏิบัติพบว่าไม่คล่องตัวในการทำงานที่มีแผนงานและโครงการจำนวนมากในร่างแผน กลยุทธ์นี้ จึงเสนอให้มีการปรับปรุงองค์ประกอบของคณะกรรมการแม่น้ำโขงแห่งชาติฝ่ายไทยให้มีความ คล่องตัวกว่าที่เป็นอยู่แม้ว่าข้อเสนอดังกล่าวอาจสร้างความยุ่งยากให้แก่ฝ่ายเลขานุการในการนำเสนอต่อ คณะกรรมการฯ ให้พิจารณาก็ตาม

2. แผนกลยุทธ์นี้ นอกจากจะต้องเสนอให้ MRC ทราบแล้วจะต้องให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในประเทศไทยนำไปปฏิบัติให้เกิดผล โดยจัดทำเป็นแผนปฏิบัติการ (Operation Plan) ด้วย ซึ่งคณะทำงานเห็น ความจำเป็นต้องมีการปรับปรุงสำนักงานเลขานุการ ปัจจุบันที่ตั้งกักอยู่ภายใต้กรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน ให้สามารถทำหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการแม่น้ำโขงแห่งชาติฝ่ายไทย ที่เป็นองค์กรถาวร สามารถ ประสานงานกับประเทศภาคีและMRC รับผิดชอบการดำเนินงานในส่วนของประเทศไทย ให้เป็นไปตาม ข้อตกลงและดำเนินงานตามแผนกลยุทธ์นี้อย่างมีประสิทธิภาพ ในส่วนของการดำเนินงานภายในประเทศ ต้องให้ความร่วมมือและประสานแผนในภาคปฏิบัติกับทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีการประชุมทำความเข้าใจ ติดตามผลและทำรายงานสรุปให้เห็นภาพรวมในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง

3. เพื่อให้เกิดผลดังกล่าวตามข้อ 2 สำนักงานเลขาธิการฯ จะต้องมีผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบเต็มเวลาอย่างเพียงพอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดให้มีการร่วมกันวางแผนงานโครงการและสร้างความเข้าใจแก่เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานราชการ ภาคเอกชน กลุ่มเป้าหมายและประชาชนในกลุ่มน้ำแม่โจ้ ซึ่งครอบคลุมพื้นที่และประชากรหลายจังหวัด อันเป็นงานละเอียดอ่อน ที่อาจส่งผลกระทบได้ทั้งด้านบวกและลบ จึงต้องให้ความสำคัญในลำดับสูง เพื่อลดความขัดแย้ง สับสน ช้าช้อนทางปฏิบัติในพื้นที่

4. ในร่างแผนกลยุทธ์นี้ มีเรื่องการจัดทำและเผยแพร่ฐานข้อมูลความรู้เกี่ยวกับกลุ่มน้ำแม่โจ้ในด้านต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการสร้างความเข้าใจ การวางแผน รวมถึงการแลกเปลี่ยนกับประเทศภาคีด้วย โดยเฉพาะในประการหลังจำเป็นต้องพิจารณากำหนดด้วยความรอบคอบว่าข้อมูลใดจะเปิดเผยหรือแลกเปลี่ยนได้เพียงใด สำนักงานเลขาธิการฯ จะต้องมีบทบาทสำคัญในการวางระบบเรื่องนี้ เพื่อให้สามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. ปัจจุบัน มีคณะกรรมการระดับชาติหลายคณะ ที่เกี่ยวข้องกับแผนงานหรือโครงการในกลุ่มน้ำแม่โจ้ นำที่จะได้เสนอให้คณะรัฐมนตรีทบทวน ปรับปรุง เพื่อให้การติดต่อสัมพันธ์ของไทยกับประเทศในกลุ่มน้ำแม่โจ้ ดำเนินไปอย่างมีเอกภาพ

6. คณะทำงานขอเสนอให้กรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน ในฐานะกรรมการและเลขานุการพิจารณาให้ความเห็นชอบและนำเสนอร่างแผนกลยุทธ์ ต่อคณะกรรมการแม่น้ำโขงแห่งชาติฝ่ายไทย โดยเร็วต่อไป

การประชุมเชิงปฏิบัติการ
เพื่อจัดทำแผนพัฒนาลุ่มน้ำโขง ในพื้นที่ลุ่มน้ำย่อย
(ลุ่มน้ำกกและลุ่มน้ำโขงภาคเหนือ)

วันพฤหัสบดีที่ 19 มิถุนายน 2546
ณ โรงแรมริมกก รีสอร์ท จังหวัดเชียงราย

จัดทำโดย
ส่วนงานคณะกรรมการลุ่มแม่น้ำโขง
สำนักประสานความร่วมมือระหว่างประเทศ
กรมทรัพยากรน้ำ
กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สารบัญ

หน้า

1. กำหนดการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดทำแผนพัฒนาลุ่มน้ำโขง ในพื้นที่ลุ่มน้ำย่อย	1
2. องค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ของคณะทำงานจัดทำแผนพัฒนาลุ่มน้ำโขง ในพื้นที่ลุ่มน้ำย่อย	2
3. โครงการและการดำเนินงานจัดทำแผนพัฒนาลุ่มน้ำโขง (Basin Development Plan : BDP)	4
4. แผนปฏิบัติการของคณะทำงานระดับพื้นที่ลุ่มน้ำย่อย กระบวนการ และขั้นตอน การดำเนินงาน	9
5. ภาคผนวก	
5.1 สรุปผลการประชุมการจัดทำแผนพัฒนาลุ่มน้ำโขง ณ จ. นครราชสีมา ระหว่างวันที่ 6 - 7 พฤษภาคม 2546	14
5.2 Inception Report (Executive Summary)	28
5.3 Draft guideline for sub-area analysis	32
5.4 แผนที่ลุ่มน้ำโขงตอนล่าง	38
5.5 แผนที่ลุ่มน้ำกกและโขงภาคเหนือ (2T)	39
5.6 รายชื่อประธานและฝ่ายเลขานุการคณะทำงาน	43
5.7 ตัวอย่างผลการคัดเลือกผู้แทนกลุ่มต่าง ๆ เป็นคณะทำงาน	44

กำหนดการ
การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดทำแผนพัฒนาลุ่มน้ำโขง ในพื้นที่ลุ่มน้ำย่อย
(ลุ่มน้ำกกและลุ่มน้ำโขงภาคเหนือ)

(Workshop of Sub-Area Working Group to Tasks and
Action Plan for BDP Formulation 2003)

วันที่ 19 มิถุนายน 2546

ณ โรงแรมริมกก รีสอร์ท จังหวัดเชียงราย

วันที่ 19 มิถุนายน 2546

8.30 – 9.00 น.	ลงทะเบียน
9.00 – 9.15 น.	พิธีเปิดการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อการจัดทำแผนพัฒนาลุ่มน้ำโขง ในพื้นที่ลุ่มน้ำย่อย โดย รองอธิบดีกรมทรัพยากรน้ำ (นายสมพล สุขโข)
9.15 – 10.15 น.	นำเสนอโครงการและการดำเนินงานจัดทำแผนพัฒนาลุ่มน้ำโขง (Basin Development Plan) โดยกรมทรัพยากรน้ำ
10.15 – 10.30 น.	พัก – อาหารว่าง
10.30 – 12.00 น.	แบ่งกลุ่มย่อย เพื่อเลือกผู้แทนของกลุ่มต่างๆ เป็นคณะทำงานจัดทำ แผนพัฒนาลุ่มน้ำโขง ระดับพื้นที่ลุ่มน้ำย่อย เฉพาะภาคสถาบันการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาสังคม และองค์กรพัฒนาเอกชน ในพื้นที่ลุ่มน้ำ
12.00 – 13.00 น.	พัก – อาหารกลางวัน
13.00 – 15.00 น.	พิจารณาขั้นตอนการดำเนินงาน แผนปฏิบัติการของคณะทำงานฯ ระดับ พื้นที่ลุ่มน้ำย่อย และการจัดทำรายงาน การศึกษาพื้นที่ลุ่มน้ำย่อย (Sub- Area Studies) ช่วงที่ 1
15.00 – 15.15 น.	พัก – อาหารว่าง
15.15 – 16.00 น.	พิจารณาขั้นตอนการดำเนินงาน แผนปฏิบัติการของคณะทำงานฯ ระดับ พื้นที่ลุ่มน้ำย่อย และการจัดทำรายงาน การศึกษาพื้นที่ลุ่มน้ำย่อย (Sub- Area Studies) ช่วงที่ 2
16.00 – 16.30 น.	สรุปผลการประชุมและปิดการประชุม

คณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาลุ่มน้ำจระดงระดับพื้นที่ลุ่มน้ำย่อย

(Sub -Area Working Group : SAWG)

ภายใต้แผนงานพัฒนาลุ่มน้ำ (Basin Development Plan : BDP)

ของคณะกรรมการแม่น้ำโขงแห่งชาติไทย

เพื่อให้การจัดทำแผนพัฒนาลุ่มน้ำจระดง (Basin Development Plan : BDP) ภายใต้แผนงานพัฒนาลุ่มน้ำจระดง สามารถดำเนินการได้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ และเป็นไปตามมติที่ประชุมในการประชุมเชิงปฏิบัติการการจัดทำแผนพัฒนาลุ่มน้ำจระดง ภายใต้แผนงานพัฒนาลุ่มน้ำจระดง ของคณะกรรมการแม่น้ำโขงแห่งชาติไทย ระหว่างวันที่ 6-7 พฤษภาคม 2546 ณ จังหวัดนครราชสีมา กำหนดให้มีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาลุ่มน้ำจระดงระดับพื้นที่ลุ่มน้ำย่อย ดังต่อไปนี้

องค์ประกอบคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาลุ่มน้ำจระดงระดับพื้นที่ลุ่มน้ำย่อย
ลุ่มน้ำกกและลุ่มน้ำโขงภาคเหนือ (2T)

1. ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคเหนือ	ประธานคณะกรรมการ
2. หัวหน้าสำนักงานจังหวัดเชียงราย	คณะกรรมการ
3. หัวหน้าสำนักงานจังหวัดเชียงใหม่	คณะกรรมการ
4. หัวหน้าสำนักงานจังหวัดพะเยา	คณะกรรมการ
5. ผู้แทนกรมชลประทาน	คณะกรรมการ
➤ 6. ผู้แทนกรมพัฒนาที่ดิน	คณะกรรมการ
➤ 7. ผู้แทนสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร	คณะกรรมการ
8. ผู้แทนกรมประมง	คณะกรรมการ
➤ 9. ผู้แทนกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช	คณะกรรมการ
10. ผู้แทนสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	คณะกรรมการ
11. ผู้แทนการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย	คณะกรรมการ
12. ผู้แทนกรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี	คณะกรรมการ
13. ผู้แทนกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา	คณะกรรมการ
14. ผู้แทนการประปาส่วนภูมิภาค	คณะกรรมการ
15. ผู้แทนองค์การบริหารส่วนจังหวัด ในลุ่มน้ำ	คณะกรรมการ
16. ผู้แทนองค์การบริหารส่วนตำบล ในลุ่มน้ำ	คณะกรรมการ
17. ผู้แทนเทศบาล ในลุ่มน้ำ	คณะกรรมการ
18. ผู้แทนภาคประชาสังคมและองค์กรพัฒนาเอกชน ในลุ่มน้ำ	คณะกรรมการ
19. ผู้แทนภาคประชาสังคมและองค์กรพัฒนาเอกชน ในลุ่มน้ำ	คณะกรรมการ
20. ผู้แทนภาคประชาสังคมและองค์กรพัฒนาเอกชน ในลุ่มน้ำ	คณะกรรมการ
21. ผู้แทนสถานบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา ในลุ่มน้ำ	คณะกรรมการ
22. ผู้แทนสถานบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา ในลุ่มน้ำ	คณะกรรมการ
23. ผู้แทนสถานบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา ในลุ่มน้ำ	คณะกรรมการ
24. ผู้แทนหอการค้าไทย	คณะกรรมการ
25. ผู้แทนสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย	คณะกรรมการ
26. ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรน้ำภาค 1	คณะกรรมการและเลขานุการ

อำนาจหน้าที่

คณะทำงานจัดทำแผนพัฒนาลุ่มน้ำโขงระดับพื้นที่ลุ่มน้ำย่อย (Sub – Area Working Group : SAWG) จะทำงานอย่างใกล้ชิดร่วมกับ BDP Unit ของสำนักเลขาธิการคณะกรรมการแม่น้ำโขงแห่งชาติไทย (Thai National Mekong Committee Secretariat : TNMCS) และคณะทำงานจัดทำแผนพัฒนาลุ่มน้ำโขงระดับชาติ โดยจะเป็นองค์กรที่รับผิดชอบงานในระดับพื้นที่ลุ่มน้ำย่อย พิจารณาแผนที่มีย่อย และประเด็นปัญหาความต้องการของท้องถิ่น เพื่อระบุเรื่องโอกาสของการพัฒนา และอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นในเรื่องทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรที่เกี่ยวข้อง และจะต้องดำเนินการตามกระบวนการจัดทำสถานการณ์จำลอง (Scenario) และการจัดทำกลยุทธ์ ทั้งนี้คณะทำงานจะเป็นผู้ระบุโครงการแผนงานที่เป็นไปได้ ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบข้ามแดนเพื่อเสนอต่อการพิจารณาขององค์กรระดับชาติ หน้าที่ของคณะทำงานประกอบด้วย

1. ประสานและร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับ BDP Unit และคณะทำงานจัดทำแผนพัฒนาลุ่มน้ำโขงระดับชาติ ในเรื่องข้อมูล และเรื่องต่างๆที่เกี่ยวข้อง
2. ส่งเสริมให้เกิดการหารือกับผู้มีส่วนได้เสียในลุ่มน้ำย่อยอย่างสม่ำเสมอ
3. พิจารณาบททวนข้อมูลที่มีอยู่ และจัดเตรียมข้อมูลสถานการณ์ของลุ่มน้ำในปัจจุบัน ในเรื่องสังคม เศรษฐกิจ และประเด็นการใช้ทรัพยากร
4. พิจารณาแผนการพัฒนาทรัพยากรน้ำและทรัพยากรที่เกี่ยวข้อง ในพื้นที่ลุ่มน้ำย่อย
5. ระบุโอกาส และอุปสรรคในการพัฒนาของพื้นที่ลุ่มน้ำย่อย โดยเฉพาะปัจจัยเรื่องค่าน้ำท่า
6. สร้างแบบสถานการณ์จำลองของการพัฒนาของพื้นที่ลุ่มน้ำ ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของการคาดการณ์ในระยะกลาง และระยะยาว เรื่องการใช้ทรัพยากรน้ำและทรัพยากรที่เกี่ยวข้องในอนาคต
7. ระบุกลยุทธ์ที่สามารถสร้างโอกาส และทำให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในเรื่องความเท่าเทียมกันทางสังคม ความสมดุลของสิ่งแวดล้อม และความเติบโตทางเศรษฐกิจ
8. ระบุโครงการ/แผนงาน ที่เป็นไปได้ เพื่อการพิจารณาในระดับชาติ
9. ดึงข้อประสานงานกับคณะทำงานระดับลุ่มน้ำย่อยในประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อร่วมพิจารณาประเด็นที่มีผลกระทบข้ามพรมแดน

สำนักประสานความร่วมมือระหว่างประเทศ
กรมทรัพยากรน้ำ
มิถุนายน 2546

สรุปผลการประชุมเชิงปฏิบัติการ การจัดทำแผนพัฒนาลุ่มน้ำโขง
ภายใต้แผนงานพัฒนาลุ่มน้ำโขง ของคณะกรรมการแม่น้ำโขงแห่งชาติไทย

ระหว่างวันที่ 6-7 พฤษภาคม 2546

ณ มิซซัน ฮิลล์ กอล์ฟ คลับ เขาใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

1. วัตถุประสงค์ของการประชุม

กรมทรัพยากรน้ำในฐานะสำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการแม่น้ำโขงแห่งชาติไทย (Thai National Mekong Committee Secretariat : TNMCS) จัดประชุมผู้แทนหน่วยงานที่จะร่วมเป็นคณะทำงานจัดทำแผนพัฒนาลุ่มน้ำโขงระดับชาติ (National BDP Working Group : NWG) เพื่อสร้างความเข้าใจ และพิจารณาเรื่องโครงสร้างองค์ประกอบคณะทำงาน ขอบเขตความรับผิดชอบ กระบวนการดำเนินงานและกำหนดแผนปฏิบัติการ เพื่อการจัดทำแผนพัฒนาลุ่มน้ำโขงของประเทศไทย จึงได้จัดการประชุมขึ้น ระหว่างวันที่ 6-7 พฤษภาคม 2546 ณ มิซซัน ฮิลล์ กอล์ฟ คลับ เขาใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมจากหน่วยงานและสถาบันการศึกษาที่เกี่ยวข้อง จำนวน 36 คน (รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมในเอกสารแนบ)

2. คำกล่าวเปิดการประชุมของประธาน

นายสมพล สุขโหด รองอธิบดีกรมทรัพยากรน้ำ ประธานการประชุมได้กล่าวต้อนรับ Mr. Chanthavong Saignasith ผู้อำนวยการกองวางแผนทรัพยากรธรรมชาติ สำนักเลขาธิการคณะกรรมการแม่น้ำโขง (Mekong River Commission Secretariat : MRCS) ซึ่งเดินทางมาร่วมการประชุม และได้กล่าวถึงการดำเนินงานของประเทศไทยเรื่องการจัดทำแผนพัฒนาลุ่มน้ำโขง (Basin Development Plan : BDP) ว่าได้หยุดชะงักไประยะหนึ่ง เนื่องจากมีการปฏิรูประบบราชการ ซึ่งเป็นผลให้งานดังกล่าวมาอยู่ในความรับผิดชอบของกรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ประเทศไทยจะต้องเร่งดำเนินการจัดตั้งคณะทำงานระดับชาติ (NWG) และคณะทำงานพื้นที่ลุ่มน้ำย่อย (Sub - Area Working Group : SAWG) และพิจารณาจัดทำกรอบการดำเนินงาน รายละเอียดแผนงาน และงบประมาณ ของคณะทำงานให้แล้วเสร็จ เพื่อให้การทำงานภายใต้แผนพัฒนาลุ่มน้ำโขงของประเทศไทยดำเนินไปอย่างสอดคล้องกับแผนพัฒนาของประเทศและกับการดำเนินงานของประเทศสมาชิกลุ่มน้ำโขงอีก 3 ประเทศ

3. ภาพรวมแผนงานพัฒนาลุ่มน้ำโขง โดยนายจันทะวงศ์ แสงสนิท ผู้อำนวยการกองวางแผนทรัพยากรธรรมชาติ สำนักเลขาธิการคณะกรรมการแม่น้ำโขง

- สาเหตุที่ต้องมี BDP คือ การที่สถานการณ์ในภูมิภาคมีความสงบ ประเทศต่าง ๆ มีเศรษฐกิจการค้า และเร่งการพัฒนาประเทศ โดยมีเอกชนเข้ามาลงทุน องค์การระหว่างประเทศ

เข้ามาให้ความช่วยเหลือ ซึ่ง MRC เป็นองค์กรหนึ่งที่เข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือจัดการทรัพยากรน้ำของกลุ่มแม่น้ำโขง เนื่องจากน้ำเป็นปัจจัยสำหรับการพัฒนาและการผลิตที่สำคัญ หากประเทศในกลุ่มน้ำต่างเร่งพัฒนาประเทศอย่างเป็นเอกเทศ ในขณะที่มีหลักการการใช้น้ำที่แตกต่างกันต่อไปอาจเกิดความขัดแย้งได้ จึงต้องมีการจัดทำแผนพัฒนากลุ่มแม่น้ำโขง หรือ BDP ขึ้น เพื่อสร้างการประสานแผนระหว่าง 4 ประเทศ เพื่อให้เกิดการพัฒนา กลุ่มแม่น้ำโขงอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับเป้าหมายของความตกลงแม่น้ำโขง ค.ศ.1995

- นอกจากการได้มาซึ่งแผนพัฒนากลุ่มแม่น้ำโขงแล้ว ยังมีเรื่องสำคัญอีกประการคือ กระบวนการสร้างแผนพัฒนากลุ่มน้ำ (BDP Planning Process) ในส่วนของประเทศไทย ทราบว่าได้มีการจัดตั้งองค์กรที่จะมาดูแลเรื่องนี้ คือ BDP Unit และคณะทำงานระดับต่าง ๆ และการเน้นหลักการการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการวางแผน ทั้งนี้จะมีการสร้างกลไก เพื่อให้เกิดการประสานการจัดทำแผนของทั้ง 4 ประเทศกลุ่มแม่น้ำโขง

4. การนำเสนอข้อมูลโครงการพัฒนากลุ่มแม่น้ำโขงและการดำเนินงานของคณะกรรมการแม่น้ำโขงแห่งชาติไทย (TNMC) โดยนางศุภวรรณ จุฬามณี ปฏิบัติราชการในหน้าที่ผู้อำนวยการส่วนงานคณะกรรมการกลุ่มแม่น้ำโขง กรมทรัพยากรน้ำ

- ซึ่งแจ้งความเป็นมาของโครงการพัฒนากลุ่มแม่น้ำโขง และความตกลงว่าด้วยความร่วมมือเพื่อการพัฒนาแม่น้ำโขงอย่างยั่งยืน พ.ศ.2538 (ค.ศ.1995) และการดำเนินงานของ MRCS ซึ่งมีแผนงาน 3 ลักษณะคือ

1. แผนงานหลัก (Core Programme) ซึ่งประกอบด้วย แผนงานพัฒนากลุ่มน้ำ (Basin Development Plan : BDP) แผนงานการใช้น้ำ (Water Utilization Programme : WUP) และแผนงานด้านสิ่งแวดล้อม (Environment Programme : EP)
2. แผนงานเฉพาะด้าน (Sector Programme) ได้แก่ แผนงานการเกษตร การชลประทานและป่าไม้ (Agriculture, Irrigation and Forestry Programme : AIFP) แผนงานการจัดการอุทกภัย (Flood Management Programme : FMP) แผนงานการบริหารจัดการน้ำ (Water Resources Management : WRMP) แผนงานการเดินเรือ (Navigation Programme : NP) แผนงานการประมง (Fisheries Programme : FP) และแผนงานการท่องเที่ยว (Tourism Programme : TP)
3. แผนงานสนับสนุน (Support Programme) คือการเสริมสร้างขีดความสามารถของบุคลากร องค์กร (Capacity Building)

- ชี้แจงโครงสร้างองค์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศไทยและความสัมพันธ์กับโครงการพัฒนาลุ่มแม่น้ำโขง วัตถุประสงค์ของการประชุม และผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประชุมคือ คณะทำงาน NWG เข้าใจและยอมรับบทบาทและความรับผิดชอบตามข้อกำหนดในการทำงาน (TOR) และได้แผนปฏิบัติการของปี 2546 (Project Implementation Plan : PIP) รวมทั้งมีกลยุทธ์และตารางเวลาในการดำเนินงานตาม PIP

5. การนำเสนอเรื่องการดำเนินงานของ MRC แผนงานพัฒนาลุ่มแม่น้ำโขง (BDP) และกระบวนการวางแผน BDP โดย นางสาวเหมือนปอง จันโทภาส ผู้เชี่ยวชาญด้านเศรษฐกิจและสังคมจาก MRCS

- BDP เป็นการจัดทำแผนพัฒนาลุ่มน้ำที่มีความสำคัญต่อแต่ละประเทศและภูมิภาค โดยรวมโดยเน้นหลักการการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการวางแผน โดยมีกรอบเวลา 3 ปี ซึ่งจะได้อัตลักษณ์คือ 1) แผนพัฒนาลุ่มแม่น้ำโขงฉบับแรก และ 2) กระบวนการวางแผนที่เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย

- BDP ได้แบ่งพื้นที่สำหรับการจัดทำแผนออกเป็น 10 พื้นที่ (Sub-Area) บนพื้นฐานของลักษณะทางอุทกวิทยาลุ่มน้ำและขอบเขตการปกครอง ทั้งนี้ในส่วนของประเทศไทยมี Sub-Area ได้แก่ พื้นที่ 2T (ลุ่มน้ำกกและลุ่มน้ำอิง) พื้นที่ 3T (ลุ่มแม่น้ำที่ไหลลงแม่น้ำโขง) 5T (ลุ่มน้ำชีและลุ่มน้ำมูล) และ 9 T (ลุ่มน้ำโคนเลสาบ)

- BDP มีกระบวนการที่ต้องดำเนินการไปพร้อมๆกัน 3 กระบวนการคือ 1) กระบวนการวางแผนซึ่งมี 5 ขั้นตอน 2) การปรึกษาหารือและการมีส่วนร่วมของประชาชน และ 3) การเสริมสร้างขีดความสามารถ

- กระบวนการวางแผน 5 ขั้นตอน ได้แก่
 - 1) การวิเคราะห์ข้อมูลลุ่มน้ำและพื้นที่ย่อย (Sub-Area : SA)
 - 2) การวิเคราะห์และจัดทำ Scenarios ของลุ่มน้ำ
 - 3) การจัดทำยุทธศาสตร์ลุ่มน้ำ
 - 4) การกำหนด long – list of programmes and projects
 - 5) การกำหนด short – list of programmes and projects

6. การนำเสนอเรื่องการบริหารจัดการลุ่มน้ำในประเทศไทยและความสอดคล้องกับการดำเนินงานของ MRC โดย นาย สุรพล ปัดคานี ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผนทรัพยากรน้ำ กรมทรัพยากรน้ำ

- ประเทศไทยแบ่งพื้นที่ออกเป็น 25 กลุ่มน้ำหลัก โดยกรมทรัพยากรน้ำได้จัดโครงสร้างหน่วยงานในภูมิภาคคือสำนักงานทรัพยากรน้ำภาคให้ดูแลรับผิดชอบกลุ่มน้ำหลักดังกล่าว และได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการกลุ่มน้ำแล้ว 14 คณะ โดยมีแผนที่จะจัดตั้งคณะกรรมการให้ครบทั้ง 25 กลุ่มน้ำ ซึ่งรวมทั้ง กลุ่มน้ำโขง ซี่ มูล ด้วยภายในปี 2546

- นอกจากนี้กรมทรัพยากรน้ำยังได้ดำเนินการในเรื่องการจัดทำแผนรวมการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่กลุ่มน้ำ โดยมีกรอบแนวคิดที่จะจัดทำแผนแบบผสมผสาน (Integrated Plan) ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีการรวบรวมข้อมูลศักยภาพแหล่งน้ำ ข้อมูลเศรษฐกิจและสังคม รวบรวมแผนงานของหน่วยงานและจังหวัด และจัดทำเป็นแผนด้านต่างๆ ได้แก่ แผนการจัดหาและพัฒนา แผนการจัดสรรและการใช้น้ำ แผนการแก้ไขปัญหาอุทกภัยและภัยแล้ง แผนการอนุรักษ์แหล่งน้ำและแก้ไขปัญหาคุณภาพน้ำ ทั้งนี้การดำเนินงานเรื่องการบริหารจัดการกลุ่มน้ำของประเทศไทย มีความสอดคล้องกับการดำเนินงานของ MRC ที่เน้นดำเนินงานในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง

7. การพิจารณาเรื่องคณะกรรมการ BDP ระดับชาติ (NWG) และคณะกรรมการระดับพื้นที่ลุ่มน้ำย่อย (SAWG)

7.1) คณะกรรมการ BDP ระดับชาติ (NWG)

ที่ประชุมได้อภิปรายหารือเกี่ยวกับเรื่องโครงสร้างองค์ประกอบ อำนาจหน้าที่และแนวทางการดำเนินงานของ NWG สรุปการหารือได้ดังนี้

- NWG ควรมียกองค์ประกอบผู้แทนครบทั้ง 8 Sector โดยให้เป็นหน่วยงานที่เป็นตัวแทนของ Sector เพื่อลดขนาดของคณะกรรมการ

- Sector ด้านการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย มีบทบาทเน้นด้านการตลาด แต่งานด้านนโยบายและแผนเป็นความรับผิดชอบของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา อย่างไรก็ตาม ในขณะนี้ MRC ยังไม่มีกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว แต่พยายามเชื่อมโยงกับแผนงานของกรอบ Greater Mekong Sub - region (GMS)

- ให้กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นไว้เนื่องจากมีความสำคัญและทำงานใกล้ชิดกับประชาชน

- การเชื่อมโยงระหว่าง NWG และ SAWG รวมทั้งสถาบันองค์กรต่างๆ อาจกระทำได้โดยการเชิญ สถาบันองค์กรต่าง ๆ เข้าร่วมในการประชุมหารือระดับชาติ (National Forum) อย่างไรก็ตามฝ่ายเลขานุการจะต้องเป็นผู้ประสานงานหาข้อมูลจากหน่วยงานที่มีได้เป็นคณะกรรมการ

มติที่ประชุม

7.1.1 โครงสร้างองค์ประกอบของ NWG

- ประธาน คือ รองอธิบดีกรมทรัพยากรน้ำ
- เลขานุการ คือ ผู้แทนจากกรมทรัพยากรน้ำ
- องค์ประกอบ คือ หน่วยงานต่างๆ ตามผลการประชุมเมื่อวันที่ 19 ก.พ. 2546 จำนวน 19 หน่วยงาน ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กรมชลประทาน กรมประมง กรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี กรมโยธาธิการและผังเมือง การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กรมควบคุมมลพิษ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กรมโรงงานอุตสาหกรรม การประปาส่วนภูมิภาค กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักนโยบายและแผน กระทรวงมหาดไทย และสำนักแผนงานและโครงการพิเศษ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สำหรับผู้แทนสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้ระบุเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ และควรเป็นสถาบันในส่วนกลางเพื่อความสะดวกในการทำงาน สำหรับสถาบันในส่วนภูมิภาค ควรอยู่ในขณะทำงานระดับลุ่มน้ำย่อย

7.1.2 ขอบเขตอำนาจหน้าที่

- เห็นชอบตามที่กำหนดไว้ในข้อกำหนดในการทำงาน (TOR) ตามเอกสารการประชุม

7.1.3 วิธีการแต่งตั้ง

- กรมทรัพยากรน้ำ จะมีหนังสือถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้แต่งตั้งผู้แทนและผู้แทนสำรอง ร่วมเป็นคณะทำงาน NWG โดยขอให้ผู้ที่มาร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้ รับเรื่องไปเสนอผู้บังคับบัญชาต่อไป

7.2) คณะทำงาน BDP ระดับพื้นที่ลุ่มน้ำย่อย (SAWG)

ที่ประชุมได้อภิปรายหารือเกี่ยวกับเรื่อง โครงสร้างองค์ประกอบ อำนาจหน้าที่ และแนวทางการดำเนินงานของ SAWG สรุปการหารือได้ดังนี้

- ประเทศไทยควรปรับจัดตั้ง SAWG เพราะมีภารกิจที่จะต้องดำเนินการหลายประการ
 - เพื่อให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง SAWG ในส่วนขององค์ประกอบผู้แทนจากหน่วยงาน ให้เปลี่ยนจากด้านการปกครองเป็นหัวหน้าสำนักงานจังหวัด เนื่องจากเป็นผู้ดูแลเรื่องของแผนงาน โครงการโดยรวมของจังหวัด
 - ผู้แทนหน่วยงานอื่น ๆ พยายามให้มีจำนวนน้อยที่สุด โดยให้เป็นผู้แทนระดับภาค หรือเขต และให้เพิ่มสำนักงานระดับภาคของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งเป็นหน่วยงานด้านแผนโดยตรง ส่วนเรื่องป่าไม้ ให้เชิญผู้แทนกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เนื่องจากเป็นผู้ดูแลป่าอนุรักษ์ แต่ไม่มีเรื่องเกี่ยวกับกรมป่าไม้ เช่นเรื่องป่าชุมชน และป่าพื้นล่าง ก็ให้ขอหารือเป็นเรื่อง ๆ ทั้งนี้ ให้มีองค์ประกอบผู้แทนจากหน่วยงานที่เป็นมาตรฐานเดียวกันใน SAWG ของแต่ละพื้นที่ โดยอาจพิจารณาเพิ่มหน่วยงานอื่น ตามความจำเป็น ตามลักษณะพิเศษหรือปัญหาเฉพาะของกลุ่มน้ำหรือพื้นที่นั้น ๆ
 - ในเรื่องวาระการทำงานของคณะทำงาน จะต้องพิจารณาให้สอดคล้องกับคณะกรรมการกลุ่มน้ำที่จะจัดตั้งขึ้น อย่างไรก็ตามโครงสร้างของคณะทำงานระดับต่าง ๆ ก่อนข้างถาวร เพราะในขั้นต้น คณะทำงานจะต้องดูแลการจัดทำแผน ส่วนขั้นที่สองเป็นเรื่องการควบคุมให้มีการดำเนินงานตามแผน ซึ่งจะมีระยะเวลาประมาณ 3 ปี ดังนั้นคณะทำงานจึงต้องทำงานเป็นระยะเวลาประมาณ 4-5 ปี
 - พื้นที่ 5T เป็นพื้นที่ที่มีขนาดใหญ่ จึงจะแบ่ง SAWG ออกเป็น 2 คณะ คือ คณะในพื้นที่ 5T-1 กลุ่มน้ำชี และ 5T-2 กลุ่มน้ำมูล

มติที่ประชุม

7.2.1 โครงสร้างองค์ประกอบของ SAWG

- ประธาน คือ ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาค.... (ภาคเหนือหรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)
- เลขานุการ คือ สำนักงานทรัพยากรน้ำภาค.... ของกรมทรัพยากรน้ำ
- หัวหน้าสำนักงานจังหวัดครบทุกจังหวัด
- ผู้แทนหน่วยงานที่รับผิดชอบ Sector ทั้ง 8 Sector โดยให้เป็นหน่วยงานระดับเขต หรือภาคที่รับผิดชอบในพื้นที่กลุ่มน้ำ รวมทั้งพิจารณาเพิ่มหน่วยงานตามความจำเป็นตามลักษณะพิเศษหรือปัญหาเฉพาะของกลุ่มน้ำ เช่น กลุ่มน้ำหรือพื้นที่ที่มีปัญหาเรื่องดิน ให้เพิ่มกรมพัฒนาที่ดิน หรือพื้นที่ที่มีเขื่อนผลิตไฟฟ้า ให้เพิ่มการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

- ผู้แทนภาคเอกชน 2 คน (จากสภาอุตสาหกรรมและหอการค้า)
- ผู้แทนสถาบันการศึกษาในลุ่มน้ำ 3 คน
- ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3 คน (จากองค์การบริหารส่วนจังหวัด หรือ อบจ. องค์การบริหารส่วนตำบล หรือ อบต. และเทศบาล)
- ผู้แทนภาคประชาสังคม และองค์กรพัฒนาเอกชน 3 คน

7.2.2 ขอบเขตอำนาจหน้าที่

- เห็นชอบตามที่กำหนดไว้ในข้อกำหนดการทำงาน (TOR) ตามเอกสารการ
ประชุม

7.2.3 วิธีการแต่งตั้ง

- ในส่วนผู้แทนจากหน่วยงาน ให้ดำเนินการเช่นเดียวกับ NWG
- ส่วนผู้แทนในกลุ่มอื่น ให้ฝ่ายเลขานุการดำเนินการเพื่อให้ได้ผู้แทนที่แท้จริงของกลุ่มต่าง ๆ และเป็นที่ยอมรับ

8. การรายงานผลการดำเนินงานที่ผ่านมาของ BDP และงานที่จะต้องดำเนินการต่อไป

โดย นายสุรพล ปัดธานี ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผนทรัพยากรน้ำ กรมทรัพยากรน้ำ

8.1) ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาตั้งแต่ปี 2545

• ในช่วงปี 2545 ได้มีการประชุมคณะกรรมการว่าด้วยแผนพัฒนาลุ่มแม่น้ำโขง 2 ครั้ง รวมทั้งได้พิจารณา Draft Inception Report Of BDP

• ปี 2546 ได้จัดตั้ง TNMC BDP Unit ตั้ง Head of BDP Unit และ BDP Coordinator รวมทั้งมีการจ้างเลขานุการของ BDP นอกจากนี้มีการประชุมปฐมนิเทศโครงการ BDP เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมาย ขั้นตอนและกระบวนการในการจัดทำแผนพัฒนาลุ่มแม่น้ำโขง รวมทั้งการจัดตั้งคณะทำงานระดับต่างๆ และการจัดทำแผนปฏิบัติการของ BDP โดยจัดขึ้นทั้งในส่วนกลางที่กรุงเทพฯ และในพื้นที่ลุ่มน้ำย่อย 4 ครั้ง คือ ณ จังหวัดเชียงราย สกลนคร ร้อยเอ็ด และอุบลราชธานี

8.2) งานที่จะต้องดำเนินการต่อไป

- เร่งจัดตั้ง NWG และ SAWG ให้เสร็จสิ้น
- จะต้องดำเนินการจ้าง Technical Advisor ช่วยในการดำเนินงาน
- จะต้องจัดทำ Progress Report เพื่อรายงานความก้าวหน้าในการดำเนินงานของประเทศไทย ทั้งนี้จะต้องเร่งดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ทั้งด้านบุคลากรและเอกสารเพื่อให้สอดคล้องกับการดำเนินงานของอีก 3 ประเทศ
- เร่งการจัดทำ Sector Overview ทั้งในระดับชาติและระดับพื้นที่ย่อย

- เริ่มกระบวนการจัดทำแผน ซึ่งจะหาหรือกันในรายละเอียด ในส่วนของแผนปฏิบัติการ (Project Implementation Plan : PIP) ซึ่งเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation : PP) และการฝึกอบรมก็จะรวมอยู่ใน PIP

9. การนำเสนอเรื่องแผนปฏิบัติการ (Project Implementation Plan : PIP) ของแผนพัฒนาลุ่มแม่น้ำโขง โดย ผู้แทนจาก MRCS

9.1) นำเสนอ Logical Framework of BDP ซึ่งอธิบายถึง

1. เป้าหมายของการพัฒนา ซึ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาทรัพยากรน้ำและทรัพยากรธรรมชาติที่เกี่ยวข้องในลุ่มน้ำโขงค่อนข้างยั่งยืนเพื่อประโยชน์สุขร่วมกันของประเทศริมฝั่งน้ำและประชาชนในลุ่มน้ำ ซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของ MRCS

2. วัตถุประสงค์ได้แก่ (2.1) การสร้างกระบวนการวางแผนลุ่มน้ำ ที่จะมีการนำไปใช้ระยะยาว และ (2.2) การมีแผนพัฒนาลุ่มน้ำ

3. ผลลัพธ์จากวัตถุประสงค์ ที่ (2.1) เรื่องกระบวนการวางแผนลุ่มน้ำ ประกอบด้วยกระบวนการวางแผน คู่มือแนะนำแนวทางการทำงาน ระบบข้อมูล บุคลากรที่ได้รับการฝึกเพื่อเพิ่มสมรรถนะ รายงานต่างๆ และการประชุมเชิงปฏิบัติการ การประชุมปรึกษาหารือ

4. ผลลัพธ์จากวัตถุประสงค์ ที่ (2.2) เรื่องแผนพัฒนาลุ่มน้ำ ประกอบด้วยการศึกษาพื้นที่ลุ่มน้ำย่อย สถานการณ์จำลองระยะ 20 ปี ยุทธศาสตร์ของพื้นที่ลุ่มน้ำย่อย ยุทธศาสตร์ของลุ่มน้ำโขง บัญชีรายชื่อโครงการแผนงานที่ผ่านการคัดสรรเบื้องต้น (long-list) บัญชีรายชื่อโครงการแผนงานที่ผ่านการคัดสรรเพื่อดำเนินการ (short-list) และแผนการดำเนินงาน

9.2) นำเสนอภาพรวมของแผนงาน BDP-PIP 3 ปี ของ MRC (ค.ศ.2002-2004) และผลผลิต (milestone) ของ BDP ในปี ค.ศ.2003

1. แผนงานของ BDP-PIP 3ปี (ค.ศ.2002-2004) เป็นช่วงเวลาของการจัดทำกระบวนการวางแผน และการจัดทำแผนพัฒนาลุ่มน้ำ ทั้งนี้ในส่วนของการจัดทำกระบวนการวางแผน ในช่วงปี 2003 และ ปี 2004 นอกจากเรื่องข้อมูลแล้ว ยังจะต้องดำเนินการในเรื่องการฝึกอบรมบุคลากร การรายงานและการจัดประชุม ส่วนเรื่องการจัดทำแผนพัฒนาลุ่มน้ำ ยังจะต้องดำเนินการเรื่องการศึกษาพื้นที่ลุ่มน้ำย่อย การจัดทำสถานการณ์จำลองระยะ 20 ปี การจัดทำยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ำย่อยและลุ่มน้ำโขง การจัดทำ Project long-list และ short-list และการจัดทำแผนการดำเนินงาน

2. ผลผลิต (milestone) ของ BDP ปี ค.ศ.2003 ได้แก่การจัดทำ National Sector Overview การเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ลุ่มน้ำย่อย การประชุมหารือ (Forum) ครั้งที่ 1 เพื่อสร้างความเข้าใจและพิจารณาเรื่องข้อมูลของพื้นที่ลุ่มน้ำย่อย การประชุมหารือ (Forum) ครั้งที่ 2 เพื่อพิจารณาสถานการณ์จำลองและยุทธศาสตร์ของลุ่มน้ำย่อย การประชุมระหว่างพื้นที่ลุ่มน้ำย่อย

ทุกกลุ่ม การประชุมหารือระดับประเทศ (National Forum) เพื่อตกลงเรื่องสถานการณ์จำลองและยุทธศาสตร์ของประเทศ การประชุมหารือระดับภูมิภาค (Regional Forum) เพื่อตกลงเบื้องต้นในเรื่องสถานการณ์จำลองและยุทธศาสตร์ของกลุ่มน้ำโขง สำหรับเสนอให้คณะกรรมการร่วม (Joint Committee) พิจารณา รวมทั้งการร่างและจัดทำกฎเกณฑ์ในการคัดเลือกโครงการ (Selection Criteria) นอกจากนี้ตลอดทั้งปี จะต้องดำเนินการเรื่อง ฝึกอบรมพัฒนาบุคลากร ปรับปรุงระบบข้อมูลและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนพัฒนาลุ่มน้ำ

10. การพิจารณาแผนปฏิบัติการ BDP-PIP ปี ค.ศ. 2003 (พ.ศ. 2546)

มติที่ประชุม ที่ประชุมได้พิจารณาร่างแผน PIP และมีความเห็นในเรื่องต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้

10.1) เรื่ององค์กร

- ให้สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการแม่น้ำโขงแห่งชาติไทย (TNMCS) ดำเนินการเรื่องการจ้าง National Specialist National Consultant และ International Consultant เพื่อมาช่วยดำเนินงานโดยด่วน

- ให้ TNMCS เร่งจัดตั้ง คณะทำงานระดับพื้นที่ลุ่มน้ำย่อย SAWG ภายในเดือนมิถุนายน 2546 ทั้งนี้ข้อกำหนดการทำงาน (TOR) ของแต่ละลุ่มน้ำย่อยอาจไม่เหมือนกัน โดยให้ TNMCS จัดทำสรุป TOR ให้แต่ละ SAWG พิจารณาให้ความเห็นชอบ

10.2) เอกสารและคู่มือการทำงาน

- ให้เพิ่มเรื่องเครื่องมือในการวิเคราะห์ (Tools for Analysis) เช่น Decision Support Framework : DSF และ Modelling โดยกำหนดใน TOR ของ NWG และ SAWG เรื่องการใช้ประโยชน์จาก Model ที่พัฒนาขึ้นมาแล้ว โดย Water Utilization Programme : WUP) เพื่อใช้ในการวางแผนพัฒนาลุ่มน้ำ ซึ่งจะช่วยให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างแผนงานหลัก คือ BDP และ WUP ด้วย

- เพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับทราบข้อมูลในเรื่องเหล่านี้ ให้จัดการประชุม Workshop ในลักษณะปฐมนิเทศเพื่ออธิบายเรื่อง Model และการใช้ประโยชน์ รวมทั้งเชิญผู้ทำงานในแผนงานต่าง ๆ มาร่วมประชุมวางแผนเชื่อมโยงการทำงานระหว่างกัน

10.3 การฝึกอบรมบุคลากร

- ให้จ้างผู้เชี่ยวชาญมาจัดทำการศึกษาประเมินความต้องการในการฝึกอบรม (Training Needs Assessment) และแผนการฝึกอบรม (Training Plan) และเพิ่มหัวข้อ Modelling ไว้ในแผนการฝึกอบรมด้วย

10.4 การจัดทำรายงาน

- TNMCS ต้องจัดทำรายงานความก้าวหน้าผลการดำเนินงาน (Progress Report) ทุก ๆ 3 เดือน

10.5 การจัดการประชุม

- การจัดการประชุมในพื้นที่ลุ่มน้ำย่อย ให้พิจารณาเว้นช่วงเวลาให้เหมาะสม โดยเฉพาะระหว่างพื้นที่ 3 T และ 5T ที่มีขนาดพื้นที่ใหญ่ เมื่อเทียบกับพื้นที่ 2T
- เนื่องจากกระบวนการในการวางแผนพัฒนาลุ่มน้ำมีขั้นตอนต่าง ๆ มาก โดยเฉพาะเรื่องการจัดการประชุม ซึ่งหากเร่งดำเนินการ เพื่อให้ทันตามกรอบเวลาที่ MRC กำหนดไว้ อาจทำให้ได้ผลลัพธ์ ที่ไม่มีคุณภาพเท่าใดนัก ประกอบกับผู้แทนจาก MRCS ได้ให้ข้อมูลว่า ประเทศอื่น ๆ ก็ประสบปัญหา ในการทำงานให้ทันตามกรอบเวลาเช่นกัน ในกรณีของประเทศไทยเป็นเรื่องที่ทุกฝ่ายได้รับทราบ ว่า กระบวนการต้องล่าช้าออกไป เนื่องจากการปฏิรูประบบราชการ ดังนั้นจึงเห็นควรมีข้อเสนอแนะไว้ใน Progress Report ว่ามีความประสงค์จะขอขยายช่วงแรกของ BDP ในเรื่องการจัดทำแผน ออกไปจาก 3 ปี เป็น 3 ปี 6 เดือน แล้วลดเวลาช่วงการดำเนินการ จาก 3 ปี เป็น 2 ปี 6 เดือน เพื่อลดความกดดันเรื่องเวลาในช่วงการจัดทำแผน เพื่อ MRCS จะได้แจ้งให้ประเทศผู้บริจาคได้พิจารณา
- ให้ฝ่ายเลขานุการของ BDP รับความเห็นต่าง ๆ ไปปรับแผน PIP ของไทย โดยปรับเวลาการดำเนินงานในกิจกรรมต่าง ๆ ให้เหมาะสม สามารถปฏิบัติได้ และได้ผลลัพธ์ที่มีคุณภาพ เพื่อเสนอให้ NWG พิจารณาอีกครั้ง ในช่วงปลายเดือน พฤษภาคม 2546
- สำหรับ PIP ในระยะต่อไป ให้นำเสนอ NWG พิจารณาในโอกาสต่อไป

11. การพิจารณาเรื่องการทำ Sector Overview

• เนื่องจากข้อมูล Sector Overview จะเป็นข้อมูลที่สำคัญสำหรับการจัดทำแผนพัฒนาลุ่มน้ำ ที่ประชุมได้มีมติให้ดำเนินการ โดยมอบหมายหน่วยงานที่รับผิดชอบช่วยจัดทำ Sector Overview ทั้ง 8 Sector โดยมีเงินสนับสนุนกล่าวคือ จัดทำ TOR และจ้างผู้รับผิดชอบในการเก็บข้อมูล ซึ่งเป็นข้อมูลทุติยภูมิ ที่แต่ละหน่วยงานมีอยู่แล้ว ประสานและเขียนรายงานของแต่ละ Sector จำนวน 15 - 20 หน้า เป็นภาษาไทย และจ้างผู้ที่รับผิดชอบในการรวบรวม วิเคราะห์ ข้อมูลของทั้ง 8 Sector และจัดทำรายงานฉบับสุดท้ายเป็นรายงาน Integrated Report โดยมี Executive Summary เป็นภาษาอังกฤษ

- กำหนดเวลาให้ผู้แทนแต่ละหน่วยงานที่รับผิดชอบจัดทำรายงานของ Sector ส่ง ฉบับร่างภายใน กลางเดือนมิถุนายน 2546 และสามารถจัดทำรายงานฉบับสุดท้ายเสร็จ ในสิ้นเดือน มิถุนายน 2546 แล้วนำเสนอ NWG พิจารณาให้ความเห็นชอบ

- ผู้รับผิดชอบจัดทำรายงานของ Sector ต่าง ๆ และผู้รวบรวมวิเคราะห์รายงานทั้ง 8 Sector ได้แก่

1. ด้านการเกษตร คือ นางเรืองลักษณ์ อินทร์พรชัย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
 2. ด้านการจัดหาน้ำ นางนงนุช อิงกะวาระ กระทรวงอุตสาหกรรม โดยประสานกับการประสานส่วนภูมิภาค
 3. ด้านไฟฟ้าพลังน้ำ คือ นายปริญญา ปรังญรัตน์ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย
 4. ด้านการจัดการดินน้ำ คือ นายกิติ คันทัน สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 5. ด้านการประมง คือ นายสุชาติ อิงธรรมจิตร กรมประมง
 6. ด้านการเดินเรือ คือ นายธนธิป จันทรักดี กรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี
 7. ด้านการป้องกันภัยอุทกภัย คือ ศูนย์ป้องกันวิกฤติน้ำ กรมทรัพยากรน้ำ โดยประสานกับกรมชลประทาน
 8. ด้านการท่องเที่ยว คือ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา
- ทั้งนี้ในหัวข้อที่ 7 และ 8 ให้ฝ่ายเลขานุการ ไปประสานหาผู้จัดทำรายงานต่อไป
9. ผู้รับผิดชอบในการรวบรวมและวิเคราะห์รายงานทั้ง 8 Sector คือ รศ. สิดานนท์ เจริญพิพัฒน์ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

12. ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในเรื่องอื่นๆ ของผู้เข้าร่วมประชุม

- นายชัยยุทธ สุขศรี ภาควิชาวิศวกรรมแหล่งน้ำ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เน้นว่าความตกลงแม่น้ำโขง ค.ศ. 1995 เป็นความตกลงที่เน้นเรื่องการใช้น้ำอย่างเป็นธรรมและสมเหตุสมผล (reasonable and equitable utilization) ไม่ใช่ equitable sharing จึงทำให้การร่างกฎเกณฑ์การใช้น้ำต่างกัน ส่วน BDP เน้นเรื่อง Transboundary factors และการวิเคราะห์ผลกระทบข้ามแดน โดยจำเป็นต้องพัฒนาเครื่องมือในการดำเนินการเรื่องนี้ ทั้งนี้แต่ละประเทศสามารถและมีอิสระในการใช้ทรัพยากร ครอบคลุมที่ระยะกว้างไม่ให้เกิดผลกระทบเสียหายแก่ประเทศอื่นในกลุ่มน้ำ นอกจากนี้ได้ชี้แจงเพิ่มเติมว่ามีพื้นที่ลุ่มน้ำที่อยู่ในเขตประเทศไทยอีก 1 พื้นที่ คือ 9T (ลุ่มน้ำที่อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว)

- ประเด็นการเชื่อมโยง NWG และ SAWG ดำเนินการได้ 2 วิธี คือ

1. มอบหมายผู้แทนหน่วยงาน ซึ่งเป็นคณะทำงาน ใน NWG รับผิดชอบงานของ SAWG แต่ละพื้นที่
- 2.จ้าง Consultant / Specialist ช่วยประสานการทำงาน โดยจะต้องควบคุมให้มีการถ่ายทอดความรู้แก่ท้องถิ่น

ทั้งนี้การจ้าง Consultant และ Specialist กรมทรัพยากรน้ำ จะมีหนังสือประชาสัมพันธ์ไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยประชาสัมพันธ์และสรรหา

- ผู้แทนจาก MRCS กล่าวว่า ตามที่รัฐธรรมนูญของประเทศไทย ได้ให้ความสำคัญ เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน จึงมีความสอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงานเพื่อจัดทำแผนพัฒนาลุ่มน้ำ (BDP) ซึ่งเน้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนด้วย และ MRCS จะให้ความช่วยเหลือทั้งด้านการเงินและวิชาการในการดำเนินงาน BDP ของประเทศภาคีความตกลง ทั้งนี้ประเทศไทยไม่ควรกังวลเรื่องกำหนดเวลาการดำเนินงาน (deadline) มากเกินไป เพราะทุกฝ่ายทราบดีถึงเรื่องกำรัปฏิรูประบบราชการของประเทศไทย ที่ส่งผลให้การดำเนินงานเรื่องต่าง ๆ ล่าช้าออกไป อย่างไรก็ตาม ขอให้ประเทศไทย จัดทำโครงสร้างองค์กร โดยเฉพาะของ NWG และ SAWG ให้มีความมั่นคงและปฏิบัติงานได้ดี

สำนักประสานความร่วมมือระหว่างประเทศ
กรมทรัพยากรน้ำ

พฤษภาคม 2546

ปาริชาติ กตเวทิน ผู้จัดทำรายงานสรุปผลการประชุม

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมแผนงานของ BDP ระหว่างวันที่ 6-7 พฤษภาคม 2546

1) หน่วยงานอื่น

- 1.1) รศ.ดร. เกรียงศักดิ์ ศรีสุข นักอุทกธรณีวิทยาและคอมพิวเตอร์เทคโนโลยี
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- 1.2) อ.ชัยยุทธ สุขศรี หัวหน้าภาควิชาวิศวกรรมแหล่งน้ำ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 1.3) นายสถาพร โกลา หัวหน้าภาควิชาวิศวกรรมโยธา มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
- 1.4) ดร. ศันสนีย์ ชูแวว คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
- 1.5) รศ. คีร์. สีดำนันทน์ เจษฎาพิพัฒน์ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 1.6) นายสุวิทย์ ธโนภานุวัฒน์ ผู้เชี่ยวชาญพิเศษด้านวางแผน กรมชลประทาน
- 1.7) นาง นงนุช อิงคะวาระ ผู้อำนวยการสถาบันเทคโนโลยีน้ำอุตสาหกรรม กระทรวง
อุตสาหกรรม
- 1.8) นายสมเกียรติ ภิริยะภาณุ ผู้อำนวยการกองพัฒนาแหล่งน้ำ การประปาส่วนภูมิภาค
- 1.9) นายปริญญา ปรัชญารัตนวุฒิ หัวหน้ากองศึกษาและวิเคราะห์โครงการ
การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย
- 1.10) นายกิติ ดันหัน นักวิชาการสิ่งแวดล้อม สำนักงานนโยบายและแผน
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 1.11) นายภูคั่น อินทร์พรหม นักผังเมือง กรมโยธาธิการและผังเมือง
- 1.12) นายสุชาติ อิงธรรมจิตร นักวิชาการประมง กรมประมง
- 1.13) นายเรือง จันทรมหเสติยร นักวิชาการป่าไม้ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และ
พันธุ์พืช
- 1.14) นายไพบุลย์ โพธิ์สุวรรณ เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน สำนักนโยบายและ
แผน กระทรวงมหาดไทย
- 1.15) นายธนาริพ จันทรรักดี เจ้าพนักงานตรวจท่า กรมการขนส่งทางน้ำและ
พาณิชยนาวี
- 1.16) นางเรืองลักษณ์ อินทร์พรรย์ เจ้าหน้าที่ปฏิรูปที่ดิน สำนักแผนงานและ
โครงการพิเศษ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- 1.17) น.ส. สุวรรณิ อรุณโชคชัย เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน สำนักงาน
คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ
- 1.18) นาย ชัยวัฒน์ ประกิระเค นักวิชาการสิ่งแวดล้อม กรมควบคุมมลพิษ

- 1.19) Mr.Chanthavong Saignasith, Director , Natural Resources Development
Planning Division and Officer-in-Charge, MRCS
- 1.20) Mr.Stephen Carson, Officer-in-Charge, MRC-BDP Team, MRCS
- 1.21) Ms.Muanpong Juntopas, Socio-Economic BDP-MRC, MRCS

2) กรมทรัพยากรน้ำ

- 2.1) นายสมพล สุขโท รองอธิบดีกรมทรัพยากรน้ำ
- 2.2) นายอนุสร บุษบัตพันธ์ ผู้อำนวยการสำนักประสานความร่วมมือระหว่างประเทศ
- 2.3) นายสุพล ปิตตานี ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผนทรัพยากรน้ำ
- 2.4) นายศิริชัย คุณานพรัตน์ ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรน้ำภาค 5
- 2.5) นางผกาพรรณ จุฬามณี ปฏิบัติราชการในตำแหน่งผู้อำนวยการส่วนงานคณะกรรมการลุ่มแม่น้ำโขง
- 2.6) นายไพบุลย์ พลบุรี ผู้อำนวยการส่วนพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งน้ำ สำนักงานทรัพยากรน้ำภาค 5
- 2.7) นายธเนศ นิ่มเจริญ สำนักประสานความร่วมมือระหว่างประเทศ
- 2.8) นายสรารุช ชีวะประเสริฐ สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรน้ำ
- 2.9) นายบุรฉัตร บัวสุวรรณ สำนักประสานความร่วมมือระหว่างประเทศ
- 2.10) นายสุชาติ ศิริจัสกุล สำนักประสานความร่วมมือระหว่างประเทศ
- 2.11) นางปาริชาติ กตเวทิน สำนักประสานความร่วมมือระหว่างประเทศ
- 2.12) นางรวมพร งามบริรักษ์ สำนักประสานความร่วมมือระหว่างประเทศ
- 2.13) นายสันติ แสงเลิศไสว สำนักประสานความร่วมมือระหว่างประเทศ
- 2.14) นายวีระยุทธ ศรีประพันธ์ สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรน้ำ
- 2.15) นางสาวฤชดาดี ชอบสมานมิตร เลขานุการ BDP

→ ท. ๖ ๖๖ ๖๖

การปรับปรุงร่องน้ำเพื่อการเดินเรือพาณิชย์ในแม่น้ำล้านช้าง – แม่น้ำโขง

๑. ความเป็นมาของความตกลงว่าด้วยการเดินเรือพาณิชย์ในแม่น้ำล้านช้าง – แม่น้ำโขง

- จีนได้เสนอให้เปิดเส้นทางเดินเรือในแม่น้ำโขงในปี ๒๕๓๖ ต่อมาได้มีการพิจารณาถึงความตกลงเรื่องความร่วมมือในการเดินเรือตามลำน้ำโขงตอนบน ๔ ประเทศ (จีน พม่า ลาวและไทย) จนสามารถเห็นพ้องกันในทุกข้อบท เมื่อเดือน พฤศจิกายน ๒๕๔๒ โดยมีทั้งหมด ๒๔ มาตรา
- กระทรวงต่างประเทศ ได้เสนอร่างความตกลงฯ ค่อ ครม. และครม. ได้มีมติอนุมัติในหลักการ เมื่อวันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๔๓ และมอบหมายให้กระทรวงคมนาคมเป็นหน่วยงานกลางประสานการจัดทำร่างกฎระเบียบการเดินเรือที่จะใช้ร่วมกันต่อไป
- ทั้ง ๔ ประเทศ ได้ลงนามความตกลงฯ เมื่อวันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๔๓
- ตามความตกลงฯ ได้กำหนดให้ภาคีสัญญาจัดประชุมพิจารณาร่างกฎระเบียบในระหว่าง ๑ ปี ที่รอให้ความตกลงฯ มีผลบังคับใช้ ได้มีการยกร่างระเบียบการเดินเรือร่วม จนมีการลงนามในร่างบันทึกความเข้าใจให้การรับรองกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง ๖ ฉบับ
- จีนเป็นเจ้าภาพจัดพิธีเปิดการเดินเรือในแม่น้ำโขงเป็นทางการ ณ เมืองเชียงรุ่ง ในวันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๔๔ ในส่วนของไทย รมด. ช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม (นายประชา มาลินนท) ได้เข้าร่วมพิธี

๒. มติ ครม. ๒๕ มกราคม ๒๕๔๕

- ภายหลังการลงนามความตกลงฯ คณะทำงานด้านเทคนิคของไทย ลาว พม่า และจีน ได้ประชุมร่วมกัน และมีความเห็นว่าการเดินเรือดังกล่าว จำเป็นต้องมีการปรับปรุงร่องน้ำการเดินเรือและการกำจัดเกาะแก่งที่เป็นอุปสรรคต่อการเดินเรือ เพื่อความปลอดภัยในการเดินเรือ จึงมีการตั้งคณะผู้เชี่ยวชาญเพื่อร่วมสำรวจเกาะแก่งที่เป็นอุปสรรคต่อการเดินเรือตลอดจนประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ก่อนการปรับปรุงร่องน้ำ หากเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่มีได้ประเมินไว้หรือที่สะสมเพิ่มขึ้นจนเกิดการเปลี่ยนแปลง ให้ผู้แทนประเทศภาคีสัญญาเสนอข้อที่ประชุมคณะกรรมการประสานการดำเนินการตามความตกลงฯ (The Joint Committee on Coordination of Commercial Navigation on the Lancang-Mekong River among China, Laos Myanmar and Thailand-JCCCN) พิจารณาแนวทางแก้ไขต่อไป
- การปรับปรุงร่องน้ำเฉพาะในส่วนที่เป็นเกาะแก่งและหาดคั้นที่เป็นอุปสรรคต่อการเดินเรือ ตลอดความยาวร่องน้ำ ๓๓๑ กม. จำนวน ๑๑ แห่ง ในส่วนของไทยที่ แก่ง Kon Pi Luang (คอนผีหลวง) ดิดเขตแดนประเทศลาว ใน อ.เชียงของ จ.เชียงราย เพียงแห่งเดียวเท่านั้น
- รัฐบาลจีนเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายทั้งหมด ประมาณ 42 ล้านดอลลาร์
- จากการพิจารณารายงานการปรับปรุงร่องน้ำและ EIA ของคณะผู้เชี่ยวชาญ ๔ ประเทศ เห็นสมควรให้นำไปใช้ได้และถ้าปฏิบัติตามข้อกำหนดสิ่งแวดล้อมอย่างเคร่งครัดแล้ว การดำเนินการโครงการฯ จะมีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมน้อยมาก
- กระทรวงคมนาคมได้เสนอ ครม. พิจารณาให้ความเห็นชอบโครงการฯและครม. มีมติเห็นชอบเมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๔๕

การพิจารณาผลกระทบทางด้านประมง

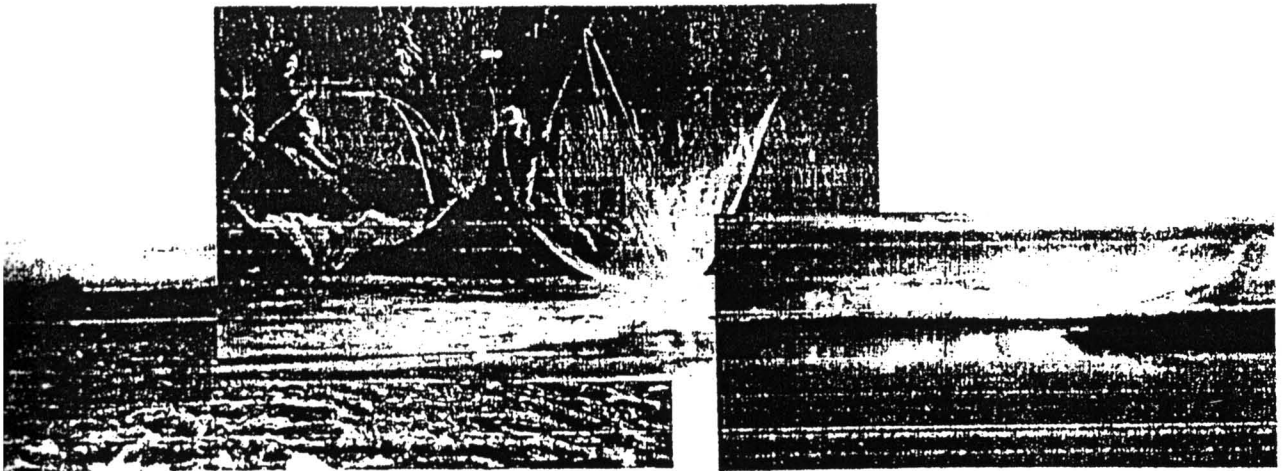
ขอบเขตที่จะอยู่ในรัศมีการระเบิดประมาณ 114 เมตร และถึงแม้ว่าจะมีการระเบิดเกาะแก่งพร้อมกันทั้ง 11 แห่ง ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในลักษณะที่เป็นคลื่นกระแทก (Shock waves) ที่จะมีผลกับปลาในแม่น้ำโขง มีเพียง 0.8% ของความยาวแม่น้ำช่วงที่จะระเบิดคือ 331 กิโลเมตร หรือเพียง 0.1 % ของพื้นที่ท้องน้ำ (Riverbed Area) ซึ่งถือว่าผลกระทบน้อยมาก ไม่ทำให้เกิดความเสียหายทางด้านประมง

ตำแหน่งของแก่งคอนผีหลง ที่อยู่ในเขตประเทศไทย อยู่ห่างจากเชียงแสนลงมาด้านท้ายน้ำประมาณ 37 กิโลเมตร และ 19 กิโลเมตร ก่อนถึงเชียงของและบ้านห้วยทราย

ภาคประชาสังคมกับการจัดการน้ำ ในภูมิภาคลุ่มน้ำโขง

๘ - ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๕

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

จัดโดย:

โครงการฟื้นฟูชีวิตและธรรมชาติ

โครงการฟื้นฟูเวศวิทยาในภูมิภาคอินโดจีนและพม่า (TERRA)

Australian Mekong Resource Centre (AMRC) มหาวิทยาลัยซิดนีย์

Oxfam Mekong Initiative

ร่วมกับ:

องค์กรเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการจัดการน้ำโดยชุมชน ได้แก่

มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทย

โครงการพะเยาเพื่อการพัฒนา

โครงการพัฒนาและฟื้นฟูระบบนิเวศลุ่มน้ำโขง

โครงการทามมูล

เครือข่ายทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ภาคอีสาน

เครือข่ายองค์กรชุมชนลุ่มน้ำมูน

โครงการสิทธิชุมชนศึกษาพื้นที่ลุ่มน้ำมูน-ชี

ประชาคมจังหวัดน่าน

และ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

โครงการฟื้นฟูชีวิตและธรรมชาติ
PROJECT FOR ECOLOGICAL RECOVERY

โครงการระเบิดแก่งและขุดลอกแม่น้ำโขง

โดย โครงการฟื้นฟูระบบนิเวศในภูมิภาคอำเภอจีนและพม่า

โครงการระเบิดแก่งและขุดลอกแม่น้ำโขง เป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาพื้นที่สี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ¹ (Joint Economic Quadrangle) ของสี่ประเทศคือ จีน (ยูนนาน), พม่า, ไทย และลาว โดยมีการลงนามข้อตกลงร่วมกันในเรื่องการเดินเรือเสรีของทั้งสี่ประเทศเมื่อเดือนมิถุนายน ปี 2544 โครงการนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะปรับปรุงเส้นทางการเดินเรือเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการขนส่งสินค้าเพื่อการพาณิชย์ และเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยว แต่ถ้าหากมองประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องรอบด้านของโครงการนี้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม ที่จะเกิดขึ้นต่อชุมชนสองฟากฝั่งแม่น้ำโขง และต่อประเทศต่างๆที่เกี่ยวข้องแล้ว จะพบว่ายังมีหลายประเด็นที่สำคัญที่ถูกละเลยและมองข้าม การศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการ และการศึกษาผลกระทบของโครงการไม่ได้ครอบคลุมถึงผลกระทบสำคัญที่จะเกิดขึ้นกับระบบนิเวศวิทยาของลำน้ำโขง วงจรชีวิตและที่อยู่อาศัยของพันธุ์ปลาในลุ่มน้ำ และวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นที่พึ่งพิงลำน้ำในขณะเดียวกัน ผลเสียโดยรวมทั้งต่อประเทศในลุ่มน้ำโขงตอนล่างก็ยังคงเป็นคำถามใหญ่ที่ผู้รับผิดชอบโดยตรงหลายฝ่ายยังไม่สามารถตอบคำถามได้

เดินเรือเสรีเพื่อการค้าเสรี

ที่ผ่านมา ประเทศจีนเป็นตัวหลักในการประสานงานกับอีกสามประเทศในเขตลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน คือ พม่า ไทย และลาว โดยจีนได้สนับสนุนงบประมาณ 5.3 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือประมาณ 200 ล้านบาท เพื่อทำการสำรวจพื้นที่และออกแบบโครงการ โดยมีการวางแผนโครงการออกเป็นสองระยะใหญ่ๆ คือ ใน ระยะแรก จะทำการขุดลอกสันดอนและระเบิดแก่งในฤดูแล้ง โดยจะใช้เวลา 2 ปี ใน ระยะที่สอง จะดำเนินการควบคุมและปรับปรุงลำน้ำ ซึ่งแบ่งออกเป็นสามระยะ โดยระยะที่หนึ่งนั้น เพื่อให้เรือขนาด 100 ตันสามารถแล่นผ่านได้ตลอดทั้งปี จากปกติที่เรือ 100 ตันสามารถเดินเรือได้สะดวกในช่วงฤดูน้ำหลากเท่านั้น ในระยะที่สอง เรือขนาด 300 ตันสามารถแล่น

¹ แผนพัฒนาพื้นที่สี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ ถือเป็นแผนพัฒนาที่อยู่ภายใต้แผนความร่วมมือทางเศรษฐกิจอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง (Greater Mekong Subregion หรือ GMS) ที่ครอบคลุม 6 ประเทศในลุ่มน้ำโขง คือ จีน (ยูนนาน), พม่า, ลาว, ไทย, กัมพูชา และเวียดนาม ซึ่งแผน GMS นี้เกิดจากการผลักดันจากหลายฝ่ายด้วยกัน เช่น ธนาคารพัฒนาเอเชีย หรือเอดีบี, the United Nations Development Program (UNDP), the Economic and Social Commission for Asia and the Pacific (ESCAP) และคณะกรรมการแม่น้ำโขง (Mekong River Committee) เช่น เอดีบี ให้เงินช่วยเหลือสำหรับโครงการสร้างท่าเรือตามลำน้ำโขงตอนบนของทั้งสี่ประเทศ เป็นต้น

ได้เกือบตลอดทั้งปีภายในปี 2548 และระยะสุดท้ายจะปรับปรุงลำน้ำให้เรือขนาด 500 ตันแล่นได้เกือบตลอดทั้งปีภายในปี 2550

สำหรับในระยะแรกของโครงการ จะทำการระเบิดแก่งและขุดลอกลำน้ำโขงเป็นระยะทาง 331 กิโลเมตร โดยเริ่มต้นจากแม่น้ำหลานซาง หรือแม่น้ำโขงตอนบนบริเวณพรมแดนจีน-พม่า ถึงบ้านห้วยทราย ประเทศลาว เป็นระยะทาง 331 กิโลเมตร (และระยะต่อไปคือ ระหว่างซือเหมาของจีน พม่า ลาวและไทย ไปจนถึงหลวงพระบางเป็นระยะทาง 886 กิโลเมตร เพื่อให้เรือบรรทุกสินค้าและเรือท่องเที่ยวขนาด 300-500 ตัน สามารถแล่นผ่านได้อย่างสะดวก) โดยตามแผนทั้งหมดที่วางไว้นั้น จะมีแก่งที่ต้องระเบิดทั้งหมดมากกว่า 100 แก่ง และสันดอนอีกกว่า 50 แห่ง ส่วนการขุดลอกลำน้ำนั้นจะทำให้ลำน้ำมีความลึก 3 เมตรเป็นอย่างต่ำ

มีการรายงานความคืบหน้าของโครงการในขณะนี้ว่า รัฐบาลจีนได้มีการระเบิดแก่งต่างๆ ในเขตประเทศจีน และตรงรอยต่อของพรมแดนพม่ากับลาวไปแล้ว ส่วนในเขตประเทศไทย มีการวางแผนที่จะระเบิดแก่งในบริเวณอ.เชียงแสน, อ.เชียงของ และอ.เวียงแก่น จังหวัดเชียงราย ทั้งหมด 13 จุด ประมาณปลายปีนี้แล้ว แต่โครงการนี้ยังเป็นที่รับรู้ของคนจำนวนน้อยมาก แม้กระทั่งชาวบ้านตามชุมชนลำน้ำโขงตอนบนของประเทศไทย ที่จะได้รับผลกระทบโดยตรงจากโครงการ มีเพียงบางคนเท่านั้นที่เพิ่งจะทราบข่าวเมื่อปีนี้เอง ทั้งๆที่มีความเป็นไปได้อย่างมากว่า โครงการนี้จะสร้างผลกระทบอย่างใหญ่หลวงต่อระบบนิเวศของลำน้ำโขง ทำลายแหล่งที่อยู่อาศัยและแหล่งวางไข่ของปลา รวมถึงวิถีชีวิตของชุมชนในกลุ่มน้ำโขงทั้งหมด

ลำน้ำโขง ลำน้ำชีวิต

แม่น้ำโขงเป็นแม่น้ำสายที่ใหญ่ที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเป็นหนึ่งในแม่น้ำที่ยิ่งใหญ่ของโลก นักวิทยาศาสตร์เชื่อว่าแม่น้ำโขงเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำที่มีความหลากหลายทางชีวภาพมากที่สุดของโลกแห่งหนึ่ง เป็นรองแต่เพียงแม่น้ำอะเมซอนในอเมริกาใต้ ซึ่งปลาและสัตว์น้ำอื่นๆ ในกลุ่มน้ำโขงมีความสำคัญยิ่งต่อความมั่นคงในวิถีชีวิตของประชาชนกว่า 60 ล้านคนที่อาศัยอยู่ในกลุ่มน้ำโขง เพราะฉะนั้นการระเบิดทำลายเกาะแก่งตามธรรมชาติในลำน้ำโขง จะส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศของลำน้ำ และคุกคามต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ความมั่นคงทางอาหาร และความมั่นคงของวิถีชีวิตชุมชนในกลุ่มน้ำโขงอย่างแน่นอน

โครงการระเบิดแก่งและขุดลอกแม่น้ำโขง จะทำให้ระบบนิเวศของลำน้ำทั้งหมดต้องเปลี่ยนแปลงไป สภาพเกาะแก่งที่การศึกษาของโครงการระบุว่าเป็น “แก่งอันตราย และหินโสโครก” แต่ในทางนิเวศวิทยานั้น ถือว่าเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความหลากหลายทางชีวภาพของพันธุ์พืชน้ำและสัตว์น้ำในลำน้ำโขง เพราะแก่งเหล่านี้มีความสำคัญต่อการเจริญเติบโตของพืชน้ำที่เป็นอาหารทั้งของปลาและของคน นอกจากนี้ วงจรชีวิตและการอยู่รอดของปลาในแม่

น้ำโขงต้องพึ่งพาการไหลตามฤดูกาลของน้ำในแม่น้ำ, ต้องพึ่งพาแก่ง, แอ่งลึก, และพื้นที่ชุ่มน้ำในลำน้ำที่จะรองรับการอพยพ ใช้เป็นแหล่งอาศัย แหล่งหลบภัย วางไข่และผสมพันธุ์ รวมทั้งแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำที่สำคัญต่อการขยายพันธุ์อีกด้วย ปฏิเสธไม่ได้เลยว่า แก่งต่างๆตามลำน้ำเหล่านี้มีความสำคัญต่อการดำรงอยู่ของแหล่งประมงกลุ่มน้ำโขง รวมถึงคนที่ต้องพึ่งพาแหล่งประมงในเรื่องอาหารและความมั่นคงในการดำรงชีพ

นอกจากนั้น การที่เกาะแก่งตามธรรมชาติหายไป จะทำให้การไหลของกระแสน้ำเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากโดยทางธรรมชาติ ดอน แก่ง และแอ่งหินในลำน้ำ จะเป็นตัวช่วยควบคุมกระแสน้ำและทิศทางการไหลของน้ำในแม่น้ำโขง แก่งจะทำหน้าที่ช่วยป้องกันไม่ให้กระแสน้ำไหลเชี่ยวกรากในหน้าฝน และช่วยป้องกันและลดทอนการพังทลายของชายฝั่งอีกด้วย

สิ่งที่ชาวบ้านตามชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขงในประเทศไทยพูดเป็นเสียงเดียวกัน เมื่อทราบข่าวว่าจะมีการระเบิดแก่งก็คือ วิถีชีวิตของชุมชนที่พึ่งพิงลำน้ำโขงจะตกอยู่ในภาวะวิกฤต และล่มสลายไปในที่สุด เพราะการระเบิดแก่งและปรับปรุงลำน้ำจะทำลายแหล่งหาปลาของชาวบ้าน ทำให้ภาวะทางเศรษฐกิจของครอบครัวฝืดเคือง และมีความเป็นอยู่ยากลำบากขึ้น และแม้ว่าในขณะนี้ยังไม่มีระเบิดแก่งในพื้นที่ประเทศไทย แต่ชาวบ้านริมฝั่งลำน้ำโขงของไทยได้สังเกตเห็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นแล้ว

“ในขณะนี้ โครงการปรับปรุงเส้นทางเดินเรือในแม่น้ำโขงได้เริ่มระเบิดเกาะแก่งตามลำน้ำในเขตประเทศจีนแล้ว ชาวบ้านที่อ.เชียงของ และอ.เวียงแก่น เริ่มเห็นความเปลี่ยนแปลงของลำน้ำ เช่น มีดินตะกอนพัดพามากขึ้น สังเกตเห็นได้เลยว่า น้ำโขงที่เชียงของขุ่นมาก และระดับน้ำก็ขึ้นๆลงๆไม่ตรงตามฤดูกาล การเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ได้กระทบกับวิถีชีวิตของคนหาปลาเป็นอย่างมาก ถ้าฟังการเดินเรือสินค้าในขณะนี้ ที่มีเรือสินค้าไทย-ลาวขนาด 50 ตันวิ่งผ่านในเขตเชียงของ เวียงแก่น ก็ถือว่าส่งผลกระทบกับการหาปลาอยู่แล้ว เพราะเรือสินค้าขนาดใหญ่จะทำให้เรือหาปลาพลิกคว่ำ และสร้างคลื่นขนาดใหญ่ที่ยากลำบากต่อการหาปลา ถ้าหากเรือขนาดใหญ่ถึง 100-500 ตันที่จะแล่นผ่านในอนาคตหากโครงการนี้สำเร็จ ทั้งปลาและเรือหาปลาก็คงหายไปหมด” นายสมเกียรติ เขื่อนเชียงสา จากโครงการแม่น้ำและชุมชน กล่าว

นอกจากการหาปลาที่เป็นอาชีพหลักที่สร้างรายได้ให้แก่ชุมชนลำน้ำโขงแล้ว รายได้เสริมที่เป็นกอบเป็นกำจากการทำเกษตรก็จะสูญหายไปเช่นกัน “ไก” หรือสาหร่ายน้ำจืดที่เป็นอาหารของคนและปลา และเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของชุมชนริมฝั่งโขง ก็จะถูกผลกระทบอย่างชัดเจน ชาวบ้านบอกว่า พวกเขาจะเก็บไกตามก้อนหิน และแอ่งหินในแม่น้ำโขงบริเวณที่น้ำมีความลึกไม่มาก และแสงแดดส่องถึง ซึ่งน้ำจะต้องมีความใส และมีคุณภาพดี นอกจากนี้ ชาวบ้านยังวิตกกังวลว่า พวกเขาจะต้องสูญเสียพื้นที่การทำเกษตรริมตลิ่งสองฝั่งแม่น้ำโขงไป เพราะนอกจากน้ำที่ไหลเชี่ยวกรากโดยไม่มีแก่งเป็นตัวชลอ จะทำให้ริมตลิ่งเกิดการพังทลายแล้ว ในอนาคตทางราชการมีโครงการสร้างถนนเลียบริมฝั่งโขงอีกด้วย ฉะนั้น ในอนาคต แหล่งอาหารและแหล่งรายได้ที่สำคัญเหล่านี้จะสูญหายไป

กระบวนการไม่โปร่งใส ไร้ประสิทธิภาพ

หากพิจารณากระบวนการการดำเนินการของโครงการนี้จะพบว่า การลงนามข้อตกลงให้ความร่วมมือในแผนการพัฒนาลำน้ำโขงเพื่อการพาณิชย์และการท่องเที่ยวนี้เป็นไปอย่างไม่โปร่งใส เพราะชุมชนที่จะได้รับผลกระทบโดยตรงไม่ได้เข้าไปอยู่ในกระบวนการรับรู้ และแสดงความคิดเห็นใดๆ การตัดสินใจดำเนินการโครงการไม่เป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญปี 2540 ได้ระบุไว้ในมาตรา 46 ว่าชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการใช้และจัดการทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนของตน นอกจากนี้การทำรายงานผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมของโครงการก็มิได้ครอบคลุมถึงประเด็นทางสิ่งแวดล้อมที่สำคัญๆ และละเลยสิทธิชุมชนหลายๆ ด้าน เช่น สิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ สิทธิในการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจว่าโครงการนี้มีประโยชน์ต่อพวกเขาอย่างแท้จริงหรือไม่

ท้ายที่สุด เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบความจำเป็นของโครงการ กับผลได้กับผลเสียที่ประเทศไทยจะได้รับ จะเห็นว่าโครงการระเบิดแก่งยังไม่สามารถตอบคำถามนี้ได้อย่างชัดเจน การประเมินเชื่อว่าโครงการจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพทางการค้าและการท่องเที่ยวของไทย ดูจะเป็นข้อถกเถียงที่ชาวบ้านยังคงคลางแคลงใจ

นายนิวัฒน์ ร้อยแก้ว แกนนำกลุ่มรักษ์เชียงของ กล่าวว่า “โครงการนี้มีประเทศจีนได้ผลประโยชน์ฝ่ายเดียว เพราะเมื่อเรือจากจีน 300-500 คัน สามารถแล่นผ่านเชียงของไปถึงหลวงพระบาง ประเทศไทยก็สูญเสียการค้าที่มีอยู่ในขณะนี้ และจีนจะเจาะตลาดเข้ามาแทนที่ไทย ในขณะที่เรือสินค้าจากจีนก็มาถึงเชียงแสนก็เพียงพออยู่แล้ว และถ้าพิจารณาให้ดีจะเห็นว่าโครงการนี้ไม่มีความจำเป็น เพราะประเทศไทยจะต้องสูญเสียตลาดการค้าที่สำคัญให้จีน ยิ่งกว่านั้น เราจะต้องสูญเสียแม่น้ำโขง สิ่งแวดล้อม และวิถีชีวิตของคนในชุมชนริมฝั่งโขงไปโดยไม่มีวันเรียกกลับมาได้”

เอกสารอ้างอิง

- รายงานสรุปผลกระทบเบื้องต้น โครงการระเบิดแก่งและปรับปรุงแม่น้ำหาลานซาง-แม่โขง เพื่อการเดินเรือพาณิชย์, โดยเครือข่ายแม่น้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และโครงการแม่น้ำและชุมชน
- Watershed ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 เดือนกรกฎาคม-ตุลาคม 2545 (Vol.8 No.1 July-October 2002)

โครงการฟื้นฟูชีวิตและธรรมชาติ
PROJECT FOR ECOLOGICAL RECOVERY

โครงการฟื้นฟูชีวิตและธรรมชาติ (Project for Ecological Recovery : PER) และโครงการฟื้นฟูนิเวศวิทยาในภูมิภาคอินโดจีนและพม่า (Towards Ecological Recovery and Regional Alliance : TERRA)

409 ซอยโรหิตสุข ถนนประชาอนุราษฎร์ ทุ่งขวาง กรุงเทพฯ 10320 โทร. 02-691-0718-20, แฟกซ์ 02-691-0714

E-mail: terraper@ksc.net.th Website: <http://www.terraper.org>

โครงการเขื่อนในประเทศจีน

จีนยังเดินหน้าสร้างเขื่อนใหญ่

- ในขณะที่ประเด็นการสร้างเขื่อนใหญ่เป็นประเด็นถกเถียงไปทั่วโลก และมีการยอมรับกันว่า ในอดีตที่ผ่านมา เขื่อนขนาดใหญ่เป็นวัฏจักรที่สร้างความหายนะให้กับมนุษยชาติในระยะยาวมากกว่าผลประโยชน์ที่ได้รับ โดยเฉพาะในแง่ของการเปลี่ยนวิถีชีวิตของแม่น้ำ และของชุมชนที่มีชีวิตโดยอาศัยแม่น้ำในการดำรงชีวิต

- อย่างไรก็ตาม ประเทศจีน เป็นประเทศหนึ่งที่ยังมุ่งหน้าสร้างเขื่อน ด้วยเหตุผลทางด้านการพัฒนาเศรษฐกิจอุตสาหกรรม

- ประเทศจีนมีประวัติศาสตร์และบทเรียนในประเด็นรับผลกระทบจากเขื่อนมาไม่น้อย การเคลื่อนไหวในประเด็นเขื่อนใหญ่ที่เป็นที่รู้จักกันดี การเคลื่อนไหวในระยะหลังจากการเปิดประเทศ และปรับระบบเป็นการค้าแบบทุนนิยม ซึ่งเป็นที่รู้จักในช่วงก่อนการปราบปรามนักศึกษา ประชาชนในปี 2532 ที่จตุรัสเทียนอันเหมิน คือ การเคลื่อนไหวในกรณีเขื่อนทริกอกจี้ (Three Gorges) บนแม่น้ำแยงซีเกียง ซึ่งเป็นแม่น้ำสายที่ยาวเป็นอันดับ 3 ของโลก

- เขื่อน Three Gorges เริ่มสร้างเมื่อปี 2529 และคาดว่าจะใช้เวลา 18 ปีในการสร้าง หากสร้างเสร็จ จะกลายเป็นเขื่อนผลิตไฟฟ้าที่ใหญ่ที่สุดในโลก คือจะผลิตไฟฟ้าจำนวน 20,000 เมกกะวัตต์ เขื่อนแห่งนี้จะเปลี่ยนสภาพแม่น้ำให้เป็นเส้นทางเดินเรือลงทะเล และรัฐบาลจีนประกาศว่าเขื่อนนี้จะป้องกันปัญหาน้ำท่วมให้คนหลายล้านคนที่อาศัยอยู่ในเขตตอนกลางและตอนล่างของแม่น้ำ

- อย่างไรก็ตาม การสร้างเขื่อน Three Gorges จะทำให้คน 1.2 ล้านคนต้องอพยพโยกย้าย พื้นที่ซึ่งเคยเป็นที่เกษตรที่สมบูรณ์จำนวน 2 แสนไร่จะหายไปในพื้นที่อ่างน้ำของเขื่อนที่มีความยาวถึง 600 กิโลเมตร เขื่อน Three Gorges จึงสร้างความหวาดวิตกให้กับประชาชนและรัฐบาลท้องถิ่น นักวิชาการและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเขื่อนนี้พยายามชี้ประเด็นให้เห็นว่า ความเสียหายที่แน่ชัดคือผลกระทบต่อการใช้น้ำในพื้นที่ที่ครอบคลุมไปถึง 14 ตัวเมือง ที่ไม่สามารถประเมินได้ และเขื่อนจะไม่สามารถป้องกันน้ำท่วมในเขตตอนกลางและตอนล่างได้ตามจุดประสงค์ แต่กลับจะสร้างปัญหาน้ำท่วมที่ร้ายแรงในเขตตอนบนของแม่น้ำ ทำให้ทั้งพื้นที่เกษตร หมู่บ้าน และสถานที่ทางประวัติศาสตร์จำนวนมากสูญเสียบไป

- หลังจากการปราบปรามที่จตุรัสเทียนอันเหมิน กระบวนการต่อสู้เรื่องเขื่อนภายในประเทศจีนมีความยากลำบากอย่างยิ่ง ผู้นำการเคลื่อนไหวถูกจับกุมคุมขังและถูกเฝ้าดูอย่างใกล้ชิด อย่างไรก็ตาม กระบวนการเรียกร้องยังคงดำเนินต่อไป โดยเฉพาะในประเทศที่ให้การสนับสนุนด้านเงินทุนในการสร้าง เช่นในประเทศแคนาดา

ที่ภาคประชาสังคมเรียกร้องความรับผิดชอบต่อรัฐบาลของตน ซึ่งได้ใช้เงินภาษีของประชาชนถึง 14 ล้านเหรียญ สำหรับการศึกษาคือความเป็นไปได้ของโครงการ โดยมีธนาคารโลกให้การสนับสนุนอยู่เบื้องหลัง

เขื่อนในเขตแม่น้ำโขงตอนบน (แม่น้ำลาวซง)

- ประเทศจีนมีแผนสร้างเขื่อนจำนวน 8 เขื่อนในทางตอนบนของแม่น้ำโขง เพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าเพื่อใช้ในภาคตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศ เขื่อนม่านวาน (Manwan) สร้างเสร็จเป็นเขื่อนแรกเมื่อปี 2539 ในปีเดียวกันนั้น ได้เริ่มสร้างเขื่อนต้าเฉาซาน (Dachaochan) ถัดมาในปี 2544 รัฐบาลยูนนานสร้างเขื่อนเสี่ยววาน (Xiaowan) สำหรับเขื่อนอื่น ๆ อยู่ในระหว่างการวางแผนเช่นเขื่อนจิงหง (Jinghong) เขื่อนนิ่วจาดู (Nuozhadu) เขื่อนกงกั่วเฉียว (Gongguoqiao) เขื่อนกันตันบา (Ganlanba) และเขื่อนเมงซง (Mengsong)

บทบาทประเทศไทยและผู้สนับสนุนการสร้างเขื่อน

- แม้ว่ารัฐบาลจีน โดยธนาคารพัฒนาจีน (China Development Bank : CDB) จะดำเนินการหาเงินเพื่อสร้างเขื่อนแต่ก็ได้รับการสนับสนุนในหลายด้านจากหลายประเทศ รวมทั้งประเทศไทย
- รัฐบาลไทยและจีนทำสัญญาร่วมกันในการสร้างเขื่อนจิงหงขนาด 1,500 แมกกะวัตต์ และกำลังต่อรองกันเรื่องการรับซื้อไฟฟ้าจากเขื่อนนิ่วจาดู
- บริษัทต่างประเทศเข้าไปมีส่วนในการระดมทุนในการสร้างเขื่อนเช่นธนาคารจากอเมริกาเช่น Morgan Stanley II และ Credit Suisse First Boston
- ธนาคารพัฒนาเอเชีย ให้เงินกู้เพื่อสร้างสายส่งไฟฟ้าของเขื่อนนาเซาซาน

ปัญหาในกระบวนการสร้างเขื่อนของจีน

- การดำเนินการไม่โปร่งใสเนื่องจากไม่มีการปรึกษาหารือกันทั้งประชาชนจีน และประเทศทางตอนล่าง โดยเฉพาะประชาชนผู้ใช้น้ำโขงโดยตรง ทำให้ไม่มีการตั้งคำถาม หรือตรวจสอบกระบวนการสร้างเขื่อน การที่จีนไม่ใช้สมาชิกคณะกรรมการแม่น้ำโขง ยังช่วยให้จีนสามารถใช้ความเป็นเอกเทศดำเนินการต่าง ๆ โดยลำพัง
- กระบวนการในการสร้างเขื่อนในประเทศจีน ไม่ปรากฏว่ามีการศึกษาความเป็นไปได้ และผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคมของประเทศทางตอนล่าง

ปัญหาล้างแวลดื้อม เศรษฐกิจ และสังคมจากการสร้างเขื่อน

- เปลี่ยนวงจรการไหลของน้ำ กระแสน้ำและปิดกั้นการพัดพาของตะกอนในแม่น้ำ เป็นการเปลี่ยนสภาพทางนิเวศวิทยาของแม่น้ำอย่างสุดโต่ง และจะมีผลกระทบโดยตรงกับการใช้น้ำของประชาชนในประเทศจีนเอง และต่อประเทศในตอนล่าง คือพม่า ลาว ไทย กัมพูชา และเวียดนาม
- การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่สุด จะมาจากการเปลี่ยนแปลงการไหลของน้ำ และวงจรขึ้นลงของกระแสน้ำตามธรรมชาติ ซึ่งจะมีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อการเกษตร และการประมง ที่เป็นหัวใจสำคัญต่อวิถีชีวิตของประชากรในลุ่มน้ำโขง
- หากมีการสร้างเขื่อนจำนวนมากในจีน จะมีปัญหารุนแรงเกิดขึ้นกับเขื่อนอื่น ๆ ในประเทศทางตอนล่างของแม่น้ำโขงอย่างแน่นอน การเก็บกักน้ำในช่วงฤดูฝนของเขื่อนต่าง ๆ จะทำให้ระดับน้ำในแม่น้ำโขงลดน้อยลง และเกิดผลกระทบกับการอพยพ และการวางไข่ของปลา ในขณะเดียวกัน การปล่อยน้ำออกจากเขื่อนในฤดูแล้ง

โครงการฟื้นฟูชีวิตและธรรมชาติ
PROJECT FOR ECOLOGICAL RECOVERY

เอกสารประกอบการแถลงข่าว การประชุมระดับภูมิภาค : “ภาคประชาสังคมกับการจัดการน้ำในภูมิภาคลุ่มน้ำโขง”, 31 ตุลาคม 2545

โครงการระเบิดแก่งและขุดลอกแม่น้ำโขง

โครงการระเบิดแก่งและขุดลอกลำน้ำโขง เป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาพื้นที่สี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ¹ (Joint Economic Quadrangle) ของสี่ประเทศคือ จีน (ยูนนาน), พม่า, ไทย และลาว โดยมีการลงนามข้อตกลงร่วมกันในเรื่องการเดินเรือเสรีของทั้งสี่ประเทศเมื่อเดือนมิถุนายน ปี 2544 โครงการนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะปรับปรุงเส้นทางการเดินเรือเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการขนส่งสินค้าเพื่อการพาณิชย์ และเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยว แต่ถ้าหากมองประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องรอบด้านของโครงการนี้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม ที่จะเกิดขึ้นต่อชุมชนสองฟากฝั่งลำน้ำโขง และต่อประเทศต่างๆที่เกี่ยวข้องแล้ว จะพบว่ายังมีหลายประเด็นที่สำคัญๆที่ถูกละเลยและมองข้าม การศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการ และการศึกษาผลกระทบของโครงการไม่ได้ครอบคลุมถึงผลกระทบสำคัญๆที่จะเกิดขึ้นกับระบบนิเวศวิทยาของลำน้ำโขง วงจรชีวิตและที่อยู่อาศัยของพันธุ์ปลาในลุ่มน้ำ และวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นที่พึ่งพิงลำน้ำ ในขณะเดียวกัน ผลเสียหายโดยรวมต่อประเทศในลุ่มน้ำโขงตอนล่างก็ยังคงเป็นคำถามใหญ่ที่ผู้รับผิดชอบโดยตรงหลายฝ่ายยังไม่สามารถตอบคำถามได้

เดินเรือเสรีเพื่อการค้าเสรี

ที่ผ่านมา ประเทศจีนเป็นตัวหลักในการประสานงานกับอีกสามประเทศในเขตลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน คือ พม่า ไทย และลาว โดยจีนได้สนับสนุนงบประมาณ 5.3 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือประมาณ 200 ล้านบาท เพื่อทำการสำรวจพื้นที่และออกแบบโครงการ โดยมีการวางแผนโครงการออกเป็นสองระยะใหญ่ๆ คือ ใน ระยะแรก จะทำการขุดลอกสันดอนและระเบิดแก่งในฤดูแล้ง โดยจะใช้เวลา 2 ปี ใน ระยะที่สอง จะดำเนินการควบคุมและปรับปรุงลำน้ำ ซึ่งแบ่งออกเป็นสามระยะ โดยระยะที่หนึ่งนั้น เพื่อให้เรือขนาด 100 ตันสามารถแล่นผ่านได้ตลอดทั้งปี จากปกติที่เรือ 100 ตันสามารถเดินเรือได้สะดวกในช่วงฤดูน้ำหลากเท่านั้น ในระยะที่สอง เรือขนาด 300 ตันสามารถแล่นได้เกือบตลอดทั้งปีภายในปี 2548 และระยะสุดท้ายจะปรับปรุงลำน้ำให้เรือขนาด 500 ตันแล่นได้เกือบตลอดทั้งปีภายในปี 2550

สำหรับในระยะแรกของโครงการ จะทำการระเบิดแก่งและขุดลอกลำน้ำโขงเป็นระยะทาง 331 กิโลเมตร โดยเริ่มต้นจากแม่น้ำหลานซาง หรือแม่น้ำโขงตอนบนบริเวณพรมแดนจีน-พม่า ถึงบ้านห้วยทราย ประเทศลาว เป็นระยะทาง 331 กิโลเมตร (และระยะต่อไปคือ ระหว่างซือเหมาของจีน พม่า ลาวและไทย ไปจนถึงหลวงพระบางเป็นระยะทาง 886 กิโลเมตร เพื่อให้เรือบรรทุกสินค้าและเรือท่องเที่ยวขนาด 300-500 ตัน สามารถแล่นผ่านได้อย่างสะดวก) โดยตามแผนทั้งหมดที่วางไว้นั้น จะมีแก่งที่ต้องระเบิดทั้งหมดมากกว่า 100 แก่ง และสันดอนอีกกว่า 50 แห่ง ส่วนการขุดลอกลำน้ำนั้นจะทำให้ลำน้ำมีความลึก 3 เมตรเป็นอย่างต่ำ

¹ แผนพัฒนาพื้นที่สี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ ถือเป็นแผนพัฒนาที่อยู่ภายใต้แผนความร่วมมือทางเศรษฐกิจอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง (Greater Mekong Subregion หรือ GMS) ที่ครอบคลุม 6 ประเทศในลุ่มน้ำโขง คือ จีน (ยูนนาน), พม่า, ลาว, ไทย, กัมพูชา และเวียดนาม ซึ่งแผน GMS นี้เกิดจากการผลักดันจากหลายฝ่ายด้วยกัน เช่น ธนาคารพัฒนาเอเชีย หรือเอดีบี, the United Nations Development Program (UNDP), the Economic and Social Commission for Asia and the Pacific (ESCAP) และคณะกรรมการแม่น้ำโขง (Mekong River Committee) เช่น เอดีบี ให้เงินช่วยเหลือสำหรับโครงการสร้างท่าเรือตามลำน้ำโขงตอนบนของทั้งสี่ประเทศ เป็นต้น

มีการรายงานความคืบหน้าของโครงการในขณะนี้ว่า รัฐบาลจีนได้มีการระเบิดแก่งต่างๆในเขตประเทศจีน และตรงรอยต่อของพรมแดนพม่ากับลาวไปแล้ว ส่วนในเขตประเทศไทย มีการวางแผนที่จะระเบิดแก่งในบริเวณอ.เชียงแสน, อ.เชียงของ และอ.เวียงแก่น จังหวัดเชียงราย ทั้งหมด 13 จุด ประมาณปลายปีนี้แล้ว แต่โครงการนี้ยังเป็นที่รับรู้ของคนจำนวนน้อยมาก แม้กระทั่งชาวบ้านตามชุมชนลุ่มน้ำโขงตอนบนของประเทศไทย ที่จะได้รับผลกระทบโดยตรงจากโครงการ มีเพียงบางคนเท่านั้นที่เพิ่งจะทราบข่าวเมื่อปีนี้เอง ทั้งๆที่มีความเป็นไปได้อย่างมากว่า โครงการนี้จะสร้างผลกระทบอย่างใหญ่หลวงต่อระบบนิเวศของลุ่มน้ำโขง ทำลายแหล่งที่อยู่อาศัยและแหล่งวางไข่ของปลา รวมถึงวิถีชีวิตของชุมชนในลุ่มน้ำโขงทั้งหมด

ลุ่มน้ำโขง ลุ่มน้ำชีวิต

แม่น้ำโขงเป็นแม่น้ำสายที่ใหญ่ที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเป็นหนึ่งในแม่น้ำที่ยิ่งใหญ่ของโลก นักวิทยาศาสตร์เชื่อว่าแม่น้ำโขงเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำที่มีความหลากหลายทางชีวภาพมากที่สุดของโลกแห่งหนึ่ง เป็นรองแต่เพียงแม่น้ำอะเมซอนในอเมริกาใต้ ซึ่งปลาและสัตว์น้ำอื่นๆ ในลุ่มน้ำโขงมีความสำคัญยิ่งต่อความมั่นคงในวิถีชีวิตของประชาชนกว่า 60 ล้านคนที่อาศัยอยู่ในลุ่มน้ำโขง เพราะฉะนั้นการระเบิดทำลายเกาะแก่งตามธรรมชาติในลุ่มน้ำโขง จะส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศของลุ่มน้ำ และคุกคามต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ความมั่นคงทางอาหาร และความมั่นคงของวิถีชีวิตชุมชนในลุ่มน้ำโขงอย่างแน่นอน

โครงการระเบิดแก่งและขุดลอกแม่น้ำโขง จะทำให้ระบบนิเวศของลุ่มน้ำทั้งหมดต้องเปลี่ยนแปลงไป สภาพเกาะแก่งที่การศึกษาของโครงการระบุว่าเป็น “แก่งอันตราย และหินโสโครก” แต่ในทางนิเวศวิทยานั้น ถือว่าเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความหลากหลายทางชีวภาพของพันธุ์พืชน้ำและสัตว์น้ำในลุ่มน้ำโขง เพราะแก่งเหล่านี้มีความสำคัญต่อการเจริญเติบโตของพืชน้ำที่เป็นอาหารทั้งของปลาและของคน นอกจากนี้ วงจรชีวิตและการอยู่รอดของปลาในแม่น้ำโขงต้องพึ่งพาการไหลตามฤดูกาลของน้ำในแม่น้ำ, ต้องพึ่งพาแก่ง, แอ่งลึก, และพื้นที่ชุ่มน้ำในลุ่มน้ำที่จะรองรับการอพยพ ใช้เป็นแหล่งอาศัย แหล่งหลบภัย วางไข่และผสมพันธุ์ รวมทั้งแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำที่สำคัญต่อการขยายพันธุ์อีกด้วย ปฏิเสธไม่ได้เลยว่า แก่งต่างๆตามลุ่มน้ำเหล่านี้มีความสำคัญต่อการดำรงอยู่ของแหล่งประมงลุ่มน้ำโขง รวมถึงคนที่ต้องพึ่งพาแหล่งประมงในเรื่องอาหารและความมั่นคงในการดำรงชีพ

นอกจากนั้น การที่เกาะแก่งตามธรรมชาติหายไป จะทำให้การไหลของกระแสเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากโดยทางธรรมชาติ ดอน แก่ง และแอ่งหินในลุ่มน้ำ จะเป็นตัวช่วยควบคุมกระแสและทิศทางการไหลของน้ำในแม่น้ำโขง แก่งจะทำหน้าที่ช่วยป้องกันไม่ให้กระแสไหลเชี่ยวกรากในหน้าฝน และช่วยป้องกันและลดทอนการพังทลายของชายฝั่งอีกด้วย

สิ่งที่ชาวบ้านตามชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขงในประเทศไทยพูดเป็นเสียงเดียวกัน เมื่อทราบข่าวว่าจะมีการระเบิดแก่งก็คือ วิถีชีวิตของชุมชนที่พึ่งพิงลุ่มน้ำโขงจะตกอยู่ในภาวะวิกฤต และล่มสลายไปในที่สุด เพราะการระเบิดแก่งและปรับปรุงลุ่มน้ำจะทำลายแหล่งหาปลาของชาวบ้าน ทำให้ภาวะทางเศรษฐกิจของครอบครัวฝืดเคือง และมีความเป็นอยู่ยากลำบากขึ้น และแม้ว่าในขณะนี้ยังไม่มีโครงการระเบิดแก่งในพื้นที่ประเทศไทย แต่ชาวบ้านริมฝั่งลุ่มน้ำโขงของไทยได้สังเกตเห็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นแล้ว

“ในขณะนี้ โครงการปรับปรุงเส้นทางเดินเรือในแม่น้ำโขงได้เริ่มระเบิดเกาะแก่งตามลุ่มน้ำในเขตประเทศจีนแล้ว ชาวบ้านที่อ.เชียงของ และอ.เวียงแก่น เริ่มเห็นความเปลี่ยนแปลงของลุ่มน้ำ เช่น มีดินตะกอนพัดพามากขึ้น

สังเกตเห็นได้เลยว่า น้ำโขงที่เชียงของขุ่นมาก และระดับน้ำก็ขึ้น ๆ ลง ๆ ไม่ตรงตามฤดูกาล การเปลี่ยนแปลงตรงนี้ได้กระทบกับวิถีชีวิตของคนหาปลาเป็นอย่างมาก ลำพังการเดินเรือสินค้าในขณะนี้ ที่มีเรือสินค้าไทย-ลาวขนาด 50 ตันวิ่งผ่านในเขตเชียงของ เวียงแก่น ก็ถือว่าส่งผลกระทบกับการหาปลาอยู่แล้ว เพราะเรือสินค้าขนาดใหญ่จะทำให้เรือหาปลาพลิกคว่ำ และสร้างคลื่นขนาดใหญ่ที่ยากลำบากต่อการหาปลา ถ้าหากเรือขนาดใหญ่ถึง 100-500 ตันที่จะแล่นผ่านในอนาคตหากโครงการนี้สำเร็จ ทั้งปลาและเรือหาปลาก็คงหายไปหมด” นายสมเกียรติ เขื่อนเชียงสา จากโครงการแม่น้ำและชุมชน กล่าว

นอกจากการหาปลาที่เป็นอาชีพหลักที่สร้างรายได้ให้แก่ชุมชนลำน่าน้ำโขงแล้ว รายได้เสริมที่เป็นกอบเป็นกำจากการทำเกษตรก็จะสูญหายไปเช่นกัน “โก” หรือสำหรับน้ำจืดที่เป็นอาหารของคนและปลา และเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของชุมชนริมฝั่งโขง ก็จะถูกผลกระทบอย่างชัดเจน ชาวบ้านบอกว่า พวกเขาจะเก็บไถตามก้อนหิน และแก่งหินในแม่น้ำโขงบริเวณที่น้ำมีความลึกไม่มาก และแสงแดดส่องถึง ซึ่งน้ำจะต้องมีความใส และมีคุณภาพดี นอกจากนี้ ชาวบ้านยังวิตกกังวลว่า พวกเขาจะต้องสูญเสียพื้นที่การทำเกษตรริมตลิ่งสองฝั่งแม่น้ำโขงไป เพราะนอกจากน้ำที่ไหลเชี่ยวกรากโดยไม่มีแก่งเป็นตัวชล จะทำให้ริมตลิ่งเกิดการพังทลายแล้ว ในอนาคตทางราชการมีโครงการสร้างถนนเลียบริมฝั่งโขงอีกด้วย ฉะนั้น ในอนาคต แหล่งอาหารและแหล่งรายได้ที่สำคัญเหล่านี้จะสูญหายไปที่สุดในที่สุด

กระบวนการไม่โปร่งใส ไร้ประชาพิจารณ์

หากพิจารณากระบวนการการดำเนินการของโครงการนี้จะพบว่า การลงนามข้อตกลงให้ความร่วมมือในแผนการพัฒนาลำน่าน้ำโขงเพื่อการพาณิชย์และการท่องเที่ยวนี้เป็นไปอย่างไม่โปร่งใส เพราะชุมชนที่จะได้รับผลกระทบโดยตรงไม่ได้เข้าไปอยู่ในกระบวนการรับรู้ และแสดงความคิดเห็นใดๆ การตัดสินใจดำเนินการโครงการไม่เป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญปี 2540 ได้ระบุไว้ในมาตรา 46 ว่าชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการใช้และจัดการทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนของตน นอกจากนี้การทำรายงานผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมของโครงการก็มิได้ครอบคลุมถึงประเด็นทางสิ่งแวดล้อมที่สำคัญๆ และละเลยสิทธิชุมชนหลายๆ ด้าน เช่น สิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ สิทธิในการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจว่าโครงการนี้มีประโยชน์ต่อพวกเขาอย่างแท้จริงหรือไม่

ท้ายที่สุด เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบความจำเป็นของโครงการ กับผลได้กับผลเสียที่ประเทศไทยจะได้รับ จะเห็นว่าโครงการระเบิดแก่งยังไม่สามารถตอบคำถามนี้ได้อย่างชัดเจน การประเมินว่าโครงการจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพทางด้านการค้าและการท่องเที่ยวของไทย ดูจะเป็นข้อถกเถียงที่ชาวบ้านยังคงคลางแคลงใจ

นายนิวัฒน์ ร้อยแก้ว แกนนำกลุ่มรักษ์เชียงของ กล่าวว่า “โครงการนี้มีประเทศจีนได้ผลประโยชน์ฝ่ายเดียว เพราะเมื่อเรือจากจีน 300-500 ตัน สามารถแล่นผ่านเชียงของไปถึงหลวงพระบาง ประเทศไทยก็สูญเสียการค้าที่มีอยู่ในขณะนี้ และจีนจะเจาะตลาดเข้ามาแทนที่ไทย ในขณะนี้เรือสินค้าจากจีนก็มาถึงเชียงแสนก็เพียงพออยู่แล้ว และถ้าพิจารณาให้ดีๆ จะเห็นว่าโครงการนี้ไม่มีความจำเป็น เพราะประเทศไทยจะต้องสูญเสียตลาดการค้าที่สำคัญให้จีน ยิ่งกว่านั้น เราจะต้องสูญเสียแม่น้ำโขง สิ่งแวดล้อม และวิถีชีวิตของคนในชุมชนริมฝั่งโขงไปโดยไม่มีวันเรียกกลับมาได้”

ระเบิดแก่งโขง : ว่าด้วยการพัฒนาสู่หายนะเรื่องใหม่

โครงการแม่น้ำและชุมชน

นักมีนวิทยา(ผู้เชี่ยวชาญเรื่องปลา)สองท่าน เคยเตือนถึงสถานการณ์การคุกคามพันธุ์ปลาในลุ่มน้ำโขงว่า หากยังมีการคุกคามแม่น้ำโขงในนามของการพัฒนาอย่างไม่หยุดยั้งต่อไป โลกจะสูญเสียแหล่งพันธุ์ปลาที่มีความหลากหลายทางชีวภาพมากที่สุดในเอเชียอย่างแน่นอน

นักมีนวิทยาสองท่านที่ว่า คือ ดร.โทสัน อาร์. โรเบิร์ต นักวิจัยผู้ช่วยแห่งสถาบันวิจัยเขตร้อน สหรัฐอเมริกา คนเดียวกันที่เขียนบทความวิชาการเรื่อง “เพียงแค่น้ำอีกสายที่ถูกปิดกั้น ? : ผลกระทบของเขื่อนปากมูลต่อพันธุ์ปลาในลุ่มน้ำโขง” ตีพิมพ์ในวารสารของสยามสมาคม(2536) และอีกท่านคือ ดร.ชวลิต วิทยานนท์ นักวิชาการกรมประมงไทย ผู้เชี่ยวชาญเรื่องพันธุ์ปลาน้ำจืด

สาระคำพูดเดียวกัน เพียงต่างกรรมและต่างวาระกันเท่านั้น

การคุกคามแม่น้ำโขงในนามของการพัฒนา รูปธรรมคือ การสร้างเขื่อน การสร้างท่าเรือน้ำลึก การเดินเรือพาณิชย์ และล่าสุดคือการระเบิดแก่งหินกลางลำน้ำโขง

โครงการระเบิดแก่งนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการปรับปรุงร่องน้ำทางเดินเรือในแม่น้ำหลานซาง-แม่น้ำโขง มีการวางแผนโครงการมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2536 โดยประเทศไทยมีการลงนามกับประเทศจีนในสมัยรัฐบาลนายชวน หลีกภัย เมื่อปี 2540 โดยนายสุเทพ เทือกสุบรรณ เป็นผู้ลงนาม (รายละเอียดในล้อมกรอบ)

มีแผนระเบิดเกาะและแก่งหินกลางลำน้ำโขงทิ้งเพื่อให้เรือขนาดใหญ่สามารถเดินเรือได้อย่างสะดวก

คุกคามแม่น้ำโขง

ในรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมหรือ EIA ที่ทางการจีนจัดทำขึ้นอย่างเร่งด่วนในระยะเวลา 6 เดือน ระบุว่า “แม่น้ำโขงเป็นพื้นที่ที่มีแก่งอันตราย สันดอน และหินโสโครกเป็นอุปสรรคต่อการเดินเรือ จึงต้องมีการระเบิดเกาะแก่งทั้งหมด เพื่อประโยชน์ของการเดินเรือขนาดใหญ่” สำหรับชาวบ้านท้องถิ่นซึ่งมีวิถีชีวิตพึ่งพิงอยู่กับแม่น้ำโขง ไม่เข้าใจว่า เกาะแก่งกลางลำน้ำโขงจะเป็นหินโสโครกได้อย่างไร

ปัญหาที่ทำให้ปลาในลุ่มน้ำโขงลดลงอย่างมากคือตะกอน แม้ว่าตะกอนจะเป็นอาหารของปลา แต่ถ้าในน้ำมีตะกอนมากเกินไป ตะกอนจะเข้าไปอุดช่องเหงือกและทำให้ปลาหายใจไม่ออก ตะกอนทำให้น้ำขุ่นจนปลาตัวใหญ่ๆที่เป็นผู้ล่ามองไม่เห็นเหยื่อ ทั้งยังทำลายกายภาพของสายน้ำ โดยไปอุดตามช่องหินและซอกหลืบใต้ท้องน้ำ จนไม่เหมาะสมกับปลาอีกต่อไป โดยเฉพาะสำหรับการวางไข่

หากมีการระเบิดแก่งและขุดลอกแม่น้ำโขง ก็เท่ากับเป็นการทำลายระบบนิเวศน์ที่สลับซับซ้อนของแม่น้ำโขงซึ่งมีความสำคัญต่อวงจรของปลา ยังมีการเดินเรือขนาดใหญ่ทำให้แม่น้ำโขงขุ่นขึ้นมากขึ้นเนื่องจากใบพัดของเรือขนาดใหญ่ ตะกอนที่มากเกินไปจะทับถมก้นหินและหาดทราย ปลาอยู่อาศัย วางไข่ และล่าเหยื่อไม่ได้ พืชน้ำ-สาหร่ายน้ำเติบโตไม่ได้ ทั้งหมดนี้ก็เท่ากับเป็นการตัดห่วงโซ่อาหารของปลาและสิ่งมีชีวิตในแม่น้ำโขง

ลุงซ้อ จินะราช พรานปลาบึกวัย 75 ปี สะท้อนว่า เพียงเพื่อเปิดทางให้เรือขนาดใหญ่เข้ามาค้าขายในแถบนี้ได้ ชาวบ้านต้องแลกด้วยวิถีชีวิตชุมชนคนหาปลาทั้งหมด และปลาในแม่น้ำโขงต้องสังเวยให้กับการเดินเรือเพื่อการค้าด้วยหรือ

“รัฐบาลจะรู้หรือเปล่า แค่อินเปิด-ปิดเขื่อนตามอริยาไคยของจีน สองปีมานี้ชาวเชียงของไม่เห็นปลาบึกแม้แต่ตัวเดียว เกิดมาก็เห็นน้ำของ(แม่น้ำโขง) น้ำของมีแก่งหิน เราว่ามีปลาอยู่ในนั้น มีพืชน้ำที่เป็นอาหารของปลาอยู่ตรงนั้น เงินสร้างบ้าน ส่งลูกเรียนก็มาจากเงินปลาทั้งนั้น ถ้าไม่มีปลา ไม่มีแก่งหิน ชาวบ้านจะอยู่กินกันอย่างไร ที่เป็นมาก็ดีอยู่แล้ว จับปลากันมาตั้งแต่รุ่นพ่อรุ่นแม่ ไม่เห็นปลาจะหมด พอมีท่าเรือ พอมีเขื่อน ไม่ถึง 2 ปี ปลาหายไปหมด ”

ตัวอย่างเหล่านี้เป็นบทเรียนจากการคุกคามลุ่มน้ำโขง ที่ชุมชนตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นอย่างใหญ่หลวง สายพันธุ์ปลาและจำนวนที่ลดลงอย่างรุนแรงใน 5 ปีที่ผ่านมา การหาปลาที่ทำได้ยากขึ้น เพราะต้องคอยระวังคลื่นกระแทกจากเรือสินค้าและเรือท่องเที่ยว พืชน้ำที่เป็นอาหารของปลาไม่สามารถเจริญเติบโตได้ เพราะผิวน้ำถูกรบกวน รวมถึงการขึ้นลงของระดับน้ำที่ไม่เป็นไปตามธรรมชาติ

ชุมชนล่มสลาย

นายไชยณรงค์ เศรษฐเชื้อ ผู้อำนวยการเครือข่ายแม่น้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ระบุถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับชุมชนว่า ในมิติทางสังคมผู้ที่ต้องแบกรับผลกระทบด้านลบจากโครงการนี้ทั้งในระยะสั้นและระยะยาวคือ คนท้องถิ่นที่ตั้งชุมชนสองฝั่งแม่น้ำโขงที่จะสูญเสียแหล่งการประมงแหล่งอาหารตามธรรมชาติ ถูกแย่งชิงสิทธิในการเข้าถึงทรัพยากร ซึ่งจะกระทบต่อความมั่นคงทางอาหารและรายได้ทางเศรษฐกิจ

ยังอีกหน่อยจะระเบิดแก่งให้เรือขนาด 500 ตันเข้ามา คราวนี้เกษตรกรไทยจะเหลืออะไร เหลือแต่ตัวไซ้ไหม นี่ยังไม่นับการสูญเสียอย่างมหาศาลของระบบนิเวศอีกนะ ชุมชนหาปลาที่ตั้ง รุ้นพ่อรุ้นแม่ ถ้าพวกเขาหาปลาไม่ได้ ใครจะรับผิดชอบชีวิตของพวกเขา ให้ไปเป็นกรรมกร เป็นผู้ใช้ แรงงานในเมืองใหญ่ ผู้หญิงก็ไปเป็นโสเภณีอย่างนั้นไซ้ไหม การพัฒนาที่ทำลายชีวิตชุมชนอย่างนี้ ไม่ถูกต้องแน่นอน”

รายงานสถิติของกระทรวงพาณิชย์ ระบุว่า พ.ศ. 2544 ประเทศไทยได้เปรียบดุลการค้ากับ ประเทศจีนเป็นจำนวน 500 ล้านบาท แต่ในพ.ศ.2545 ภายในครึ่งปีแรก หลังจีนเข้าเป็นประเทศ สมาชิกขององค์การการค้าโลก (WTO) เรือเดินสินค้าจากประเทศจีนที่เข้ามาบริเวณอ.เชียงแสน จ. เชียงราย และกระจายสินค้าไปทั่วประเทศ ด้วยข้อได้เปรียบที่ราคาถูกกว่า ก็ส่งผลให้ จีนได้เปรียบ ดุลการค้ากับประเทศไทยไปถึง 13,000 ล้านบาท

ถึงที่สุดแล้วโครงการนี้ไม่มีความจำเป็นใดๆเลยกับภูมิภาคนี้ เพราะเรือขนถ่ายสินค้าซึ่งเป็นเรือขับระวางน้ำหนัก 30-50 ตันที่ใช้ขนถ่ายสินค้าในแถบนี้ก็สามารถใช้ได้แล้ว ไม่จำเป็นต้อง ใช้เรือขนาดใหญ่ ซึ่งจะต้องระเบิดลึกถึง 3 เมตร และเหตุผลอีกประการหนึ่ง คือการขนถ่ายสินค้า สามารถใช้เส้นทางถนนได้ เนื่องจากถนนแถบนี้ใช้ได้ทั้งหมด

ล่าสุดคณะเขียนต้นฉบับ นายปองพล อดิเรกสาร รองนายกรัฐมนตรีกล่าวถึงโครงการนี้ว่า ตามข้อเท็จจริงแล้ว การดำเนินการใดๆกับแม่น้ำโขงควรจะผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการ การแม่น้ำโขง ในองค์การสหประชาชาติก่อน และล่าสุดคณะกรรมการกลั่นกรองการประชุมคณะ รัฐมนตรี ที่มีพล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ เป็นประธาน ก็มีมติให้ทบทวนเรื่องนี้ใหม่

แต่เป็นการทบทวนโครงการนี้ในมิติของปัญหาแนวเขตชายแดนไทย-ลาว ที่จะเกิดการ เปลี่ยนแปลงหากมีการระเบิดแก่ง และการเปลี่ยนแปลงร่องน้ำ ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 มาตรา 224 ที่ระบุว่า

“พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการทำหนังสือสัญญาสันติภาพ สัญญาสงบศึก และสัญญาอื่นกับนานาประเทศ หรือองค์การระหว่างประเทศ หนังสือใดมีบทเปลี่ยนแปลง อาณาเขตไทยหรือเขตอำนาจแห่งรัฐ ต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามสัญญาต้องได้ รับความเห็นชอบจากรัฐสภาก่อน”

จึงเป็นที่มาของข้อตกลงเบื้องต้นว่า ให้มีการปักปันเขตแดนให้เสร็จสิ้นเสียก่อนที่จะดำเนิน โครงการในระยะที่ 2 ต่อไป

ข้อตกลงที่ว่านี้สะท้อนว่า รัฐก็ยังละเลยปัญหาที่จะเกิดขึ้นในเรื่องของสิ่งแวดล้อมและ สังคมเหมือนเคย หลังการปักปันเขตแดนเรียบร้อยแล้ว โครงการนี้ก็อาจจะเดินหน้าต่อไป เพราะถึง แม้ว่ารัฐบาลไทยให้การรับรู้ขบวนการเคลื่อนไหวของนักสิ่งแวดล้อมและชาวบ้านที่คัดค้านโครง

29 มกราคม 2545 รัฐบาล"ทักษิณ" เห็นชอบในร่างรายงานดังกล่าว และมอบหมายให้กรมเจ้าท่าเป็นผู้ดำเนินการภายใต้การทำงานของเจ้าหน้าที่จีน

ทีมวิศวกรจากจีนที่รับผิดชอบการวางระเบิดทำลายแก่งหินกลางลำน้ำโขงได้วางแผนระยะเวลาการระเบิดในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ 2545-เมษายน 2546 ยกเว้นฤดูน้ำหลากในเดือนพฤษภาคม-ตุลาคม 2545 มีการระเบิดรอบแรกไปแล้วเมื่อเดือนมีนาคมและเมษายนที่ผ่านมา โดยทีมวิศวกรจากจีนได้เข้าไประเบิดแก่งหินกลางแม่น้ำโขงบริเวณรอยต่อพม่า-ลาว และมีแผนจะระเบิดแก่งหินกลางลำน้ำโขงบริเวณพรมแดนไทย-ลาว กำลังจะเริ่มในเขตพื้นที่ช่วง อ.เชียงแสน-อ.เวียงแก่น หลังจากหมดฤดูน้ำหลาก

เป้าหมายของโครงการนี้คือ การนำเรือสินค้าระวางขนน้ำ 300-500 ตัน เข้ามาเดินเรือในลำน้ำโขงตลอดทุกฤดูกาล เป็นการเปิดแนวรบด้านการค้าเสรีของจีนที่ไทยอาจเพิกเฉยได้ โดยเฉพาะสินค้าด้านเกษตรและอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้า ซึ่งเป็นผลกระทบหนึ่งที่จะตามมา

สนับสนุนการจัดพิมพ์เผยแพร่ ธันวาคม 2545

กองทุนสัตว์ป่าโลกสากล ประเทศไทย

ความวิตกกังวลของชาวบ้านชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขงอ.เชียงของและอ.เวียงแก่น จ.เชียงราย ต่อกรณีโครงการระเบิดแก่งหินแม่น้ำโขง

ชาวบ้านตั้งข้อสังเกตว่า ตั้งแต่มีเขื่อนกั้นแม่น้ำโขงที่ประเทศจีน มีการสร้างท่าเรือตามที่แตกต่างกันและปริมาณเรือสินค้าเพิ่มมากขึ้นในแม่น้ำโขง ชาวบ้านพบเห็นความเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตของพวกเขา 2 ประการดังนี้คือ

1. ตั้งแต่ทางการจีนได้สร้างเขื่อนกั้นน้ำโขงบริเวณต้นน้ำ (ในเขตจีน) ทำให้จีนสามารถควบคุมระดับน้ำในแม่น้ำโขงได้ทั้งหมด ทำให้ระดับน้ำในแม่น้ำโขงขึ้นลงอย่างผิดธรรมชาติ ส่งผลกระทบต่อการประกอบอาชีพของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขงตลอดแนว รวมทั้งการทำการเกษตรริมฝั่งแม่น้ำโขงทั้งหมด

เมื่อระดับน้ำในแม่น้ำโขงผิดไปจากธรรมชาติทำให้ปลาที่เคยเข้ามาสู่น้ำโขงปรับตัวไม่ได้ ทำให้พันธุ์ปลาลดน้อยลง นอกจากนี้พันธุ์พืชที่เคยอยู่ในแม่น้ำโขง ตามเกาะแก่งต่าง ๆ ก็ได้รับผลกระทบ เช่น ไก่ ที่ก่อนหน้านี้เมื่อเริ่มเข้าสู่ฤดูแล้ง ไก่จะเริ่มเจริญเติบโต ทำให้กลุ่มแม่บ้านในเขตอำเภอเวียงของสามารถนำมาปปรุงแต่งออกจำหน่ายสร้างรายได้เสริมให้กับครอบครัวได้ในเดือนกุมภาพันธ์-มีนาคมทุก ๆ ปี แต่ปีนี้กลับไม่มีไก่เกิดขึ้น

2. น้ำในแม่น้ำโขงขุ่นขึ้น ทั้งที่แต่เดิมน้ำในฤดูแล้งจะใส ซึ่งส่งผลกระทบต่อพืชพันธุ์ได้น้ำ รวมทั้งพันธุ์ปลาชนิดต่าง ๆ ด้วย

การเปลี่ยนแปลงที่ชาวบ้านริมฝั่งแม่น้ำโขงได้รับตั้งแต่มีการพัฒนาในแม่น้ำโขง ทำให้พวกเขาวิตกกังวลว่า โครงการระเบิดแก่งหินในแม่น้ำโขงจะสร้างความเดือดร้อนแก่ชาวบ้านดังนี้คือ

- 1.การระเบิดแก่ง เท่ากับเป็นการทำลายแหล่งที่อยู่อาศัยและที่หากินของปลาในแม่น้ำโขง ถ้าไม่มีแก่งหินในแม่น้ำโขง ปลาในแม่น้ำโขงจะลดจำนวนลง ปลาถือเป็นแหล่งโปรตีนราคาถูกสำหรับชาวบ้าน กรณีนี้จะทำให้ชาวบ้านขาดความมั่นคงด้านอาหาร

- 2.แก่งหินในแม่น้ำโขง รวมทั้งระบบนิเวศน์ ดอนทรายกลางน้ำนั้น เป็นที่ซึ่งพืชผักพื้นบ้านและสมุนไพรที่ชุมชนสามารถเก็บหากินตามธรรมชาติเติบโตอยู่ได้ ถ้าระเบิดเกาะแก่งทิ้ง จะทำให้ชาวบ้านสูญเสียแหล่งอาหารที่เคยหาได้ นั่นเท่ากับว่าทำให้ชาวบ้านขาดความมั่นคงด้านอาหาร

- 3.แก่งหินในแม่น้ำโขงเป็นตัวชะลอการไหลเชี่ยวของแม่น้ำโขง ถ้าไม่มีแก่งจะทำให้แม่น้ำโขงพุ่งตรงเข้ากัดเซาะทำลายตลิ่งริมแม่น้ำโขง เหมือนกับที่เคยเกิดขึ้นมาแล้ว เมื่อฤดูฝนปี 2545 ที่

บ้านดอนสวรรค์ (สปป.ลาว) ตรงข้ามกับอ.เชียงแสน ถูกแม่น้ำโขงกัดเซาะที่ดิน จนต้องอพยพหมู่บ้านถอยร่นเข้าไป

4.หากไม่มีที่ดินริมฝั่ง รวมถึงการที่ดินริมฝั่งถูกกัดเซาะไปเรื่อยๆ พวกเขาจะสูญเสียวิถีชีวิตของการทำเกษตรริมโขงไป เมื่อรวมเข้ากับระดับน้ำที่ขึ้น-ลงตามการเปิด-ปิดเขื่อนของจีน ก็จะทำให้เกษตรริมโขง ซึ่งเป็นแหล่งอาหารและรายได้เสริมของพวกเขาในฤดูน้ำลดต้องหายไปด้วย

5.ปัจจุบันนี้ชาวบ้านได้รับความเดือดร้อนจากการที่สินค้าการเกษตรจากประเทศจีนเข้ามาตีตลาดสินค้าไทย เช่น กระเทียม หอมใหญ่ ส้มเขียวหวาน โดยเฉพาะชาวบ้านที่อ.เวียงแก่นมีอาชีพปลูกส้มเขียวหวาน แต่พอเรือจีนขนส่งส้มจากประเทศจีนเข้ามาได้ ปรากฏว่าส้มของไทยมีราคาสูงกว่าส้มจีน อย่างเช่น อย่างส้มเขียวหวานที่ตลาด อ.เชียงของ ราคา กิโลกรัมละ 10 บาท แต่ส้มที่นำเข้าจากจีนนั้น กิโลกรัมละ 5-6 บาทเท่านั้น ทำให้สินค้าเกษตรขายไม่ค่อยได้

ชาวบ้านเกรงว่า ถ้าจีนระเบิดเกาะแก่งเสร็จแล้ว จะทำให้ชาวบ้าน รวมทั้งเกษตรกรไทยอื่นๆ ได้รับความเดือดร้อนอย่างแน่นอน

6.ชาวบ้านกังวลเรื่องสภาพวิถีชีวิตของชาวบ้านที่เคยอยู่อย่างสงบจะเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี ชาวบ้านเชื่อว่า ถ้าพวกเขามีความเดือดร้อนเรื่องการทำมาหากิน จะทำให้ครอบครัวแตกสลาย ต้องดิ้นรนทำมาหากินในเมือง ชุมชนกระจัดกระจาย ที่เคยอยู่อย่างสงบก็ต้องวุ่นวาย เพราะต้องเอาตัวรอดเรื่องการหาอยู่หากิน

7.ที่บอกว่าไทยจะได้ประโยชน์ ในเรื่องของการค้าขายกับจีน และการพัฒนาแม่น้ำโขงจะทำให้ชาวบ้านลืมตาอ้าปากได้นั้น ชาวบ้านเชื่อว่า พวกเขาไม่มีเงินไปต่อเรือเพื่อรับจ้างขนส่งได้นั่นนอน และพวกเขาไม่มีความรู้ อาจจะถูกพวกพ่อค้าที่มีความชำนาญหลอกเอาได้ ชาวบ้านคุ้นเคยกับการหาอยู่หากินแบบนี้ และพวกเขาก็มีความสุขตามอัตภาพ ถึงไม่รวยแต่ก็อยู่สบายไม่เดือดร้อน ลงน้ำก็ได้ปลาได้ผักมาทำกิน เหลือขาย แต่ต่อไปนี้จะไม่ได้อีกแล้ว ต้องหากินทางอื่น

ชาวบ้านเชื่อว่า การพัฒนาแม่น้ำโขงแบบนี้จะทำให้ชีวิตของพวกเขาแย่ลง

นายนิวัฒน์ ร้อยแก้ว

(ผู้ประสานงานกลุ่มรักษ์เชียงของ)

กลุ่มรักษ์เชียงของ บันทึกข้อมูล รวบรวมจากการลงพื้นที่ตั้งแต่ พฤษภาคม 2545-มกราคม 2546

ความไร้เสียงสาของอีไอเอระเบิดแก่งแม่น้ำโขง

โครงการแม่น้ำและชุมชน

ล่าสุดจนถึงขณะนี้ ทีมวิศวกรจีนได้เข้าทำการระเบิดแก่งหินชุดที่ 2 บริเวณแม่น้ำโขงรอยต่อพรมแดนพม่า-จีนและพม่า-ลาวแล้ว มีกำหนดระเบิดทั้งหมด 16 แก่ง และได้รับคำยืนยันจากเจ้าหน้าที่ระดับสูงของกระทรวงคมนาคมผ่านทางเอกอัครราชทูตท่านหนึ่งซึ่งมารับฟังปัญหาความเดือดร้อนของชาวบ้านริมแม่น้ำโขง จ.เชียงราย เมื่อวันที่ 7-9 มกราคม ที่ผ่านมาว่า ขณะนี้ ระเบิดไปแล้วประมาณร้อยละ 40 คือระเบิดไปแล้ว 7 แก่ง นับตั้งแต่วันที่ 15 ธันวาคม 2545 มีกำหนดเสร็จสิ้นการระเบิดชุดที่ 2 นี้ กลางเดือนเมษายน 2546

สำหรับแม่น้ำโขงที่อยู่ในเขตประเทศจีน แก่งที่ถูกระบุว่าอุปสรรคต่อการเดินเรือ ถูกระเบิดทำลายทิ้งตั้งแต่ฤดูแล้งในปี 2544 ไปแล้ว

โครงการระเบิดแก่งหินแม่น้ำโขงเป็นส่วนหนึ่งของโครงการปรับปรุงร่องน้ำทางเดินเรือในแม่น้ำหลานซาง-แม่น้ำโขง มีการวางแผนโครงการมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2536 โดยประเทศไทยมีการลงนามกับประเทศจีนในสมัยรัฐบาลนายชวน หลีกภัย เมื่อปี 2540 โดยนายสุเทพ เทือกสุบรรณ เป็นผู้ลงนาม มีแผนระเบิดเกาะและแก่งหินกลางลำน้ำโขงตั้งแต่ประเทศจีนจนถึงหลวงพระบางของลาว เพื่อให้เรือขนาดใหญ่สามารถเดินเรือได้ตลอดทุกฤดูกาล

โครงการนี้ถูกจับตามองจากหลายฝ่ายว่าเป็นโครงการที่ก่อให้เกิดผลกระทบในทางเสียหายอย่างมหาศาลต่อแม่น้ำโขง ผู้เชี่ยวชาญหลายท่านระบุว่า การทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการนี้ มีความไม่ชอบมาพากล มีเบื้องหลัง และความไม่เหมาะสมที่ไม่เข้าถึงมาตรฐานการทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมอยู่หลายประการ

แต่ถึงที่สุดด้วยรายงานฉบับนี้และด้วยการผลักดันในทางลับของรัฐบาลจีนที่มีต่อประเทศสมาชิกแม่น้ำโขงอย่างประเทศไทย พม่า และลาว การระเบิดแก่งก็ได้ดำเนินการจนเกือบรุกเข้ามาถึงรอยต่อแม่น้ำโขงไทยและลาวแล้ว

กระบวนการสร้างความเสียหายต่อปลาและแม่น้ำโขง

ในรายงานการประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม ในหัวข้อกระบวนการบรรเทาผลกระทบระบุว่า “เพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อพันธุ์ปลาในช่วงการระเบิดแก่ง คณะผู้เชี่ยวชาญที่รับผิดชอบการระเบิดแก่งจะดำเนินการในช่วงฤดูแล้ง เพราะเป็นระยะเวลาที่ปลาในแม่น้ำโขงไม่มีการอพยพ ฉะนั้นการระเบิดแก่งในฤดูแล้งจะไม่มีผลกระทบต่อปลา”

ข้อความนี้แสดงถึงความไร้เดียงสาของการทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ใครที่ศึกษาเรื่องแม่น้ำโขง สนใจติดตามข่าวเรื่องแม่น้ำโขงย่อมรู้ดีว่า แม่น้ำโขงเป็นแม่น้ำสายหนึ่ง ที่มีจำนวนชนิดพันธุ์ปลามากเป็นอันดับ 3 ของโลก รองจากแม่น้ำอะเมซอนในทวีปอเมริกาใต้ และแม่น้ำแอฟริกาเท่านั้น มีการสำรวจพบพันธุ์ปลา 1,245 ชนิด และวงจรชีวิตของปลาจะอาศัยอยู่ในวังน้ำต่างๆของแม่น้ำโขงในช่วงฤดูแล้ง

ในระบบนิเวศของแม่น้ำโขง วังน้ำมีความสำคัญต่อปลาในช่วงฤดูแล้ง เพราะในช่วงที่ปริมาณน้ำในแม่น้ำโขงลดลงตามวงจรจังหวะน้ำขึ้น-น้ำลงของแม่น้ำโขงที่เป็นธรรมชาติ ปลาซึ่งได้อพยพมาแล้วในช่วงที่น้ำหลาก(ซึ่งเวลานั้นเป็นเวลาที่น้ำกำลังขึ้น) เพื่อขึ้นมาวางไข่ แพร่ขยายพันธุ์ยังต้นน้ำ และเมื่อถึงเวลาน้ำลง(ซึ่งปริมาณน้ำในแม่น้ำโขงจะลดลง) ปลาจะต้องอพยพไปยังเขตที่เหมาะสมในการอยู่อาศัยในฤดูแล้งได้ ในแม่น้ำโขงจะมีเขตที่ลึกที่เรียกกันว่าวังน้ำ และเขตที่ลึกนี้เอง ที่ปลาจะอาศัยอยู่ ทั้งวังน้ำและแก่งในแม่น้ำโขงมีความสัมพันธ์กัน วังน้ำอยู่บริเวณแก่ง เป็นระบบนิเวศเดียวกัน

ช่วงที่เป็นวงจรมวลน้ำในแม่น้ำโขง ปลาจะพากันมาอาศัยอยู่ในบริเวณแก่งและวังน้ำ เพราะแก่งมีวังน้ำ มีอาหาร มีพืชน้ำ เป็นที่อยู่อาศัยและแหล่งอาหารที่สำคัญของปลาเล็ก ลูกปลา และสัตว์น้ำอื่นๆ รวมทั้งพืชน้ำด้วย

รูปแบบของชีวิตในน้ำนี้เองที่สร้างแหล่งอาหารที่สำคัญยิ่งให้กับปลาพันธุ์ต่างๆ ทั้งที่เป็นปลาที่กินอาหารจากผิวน้ำ หากินได้ทั้งน้ำ และพวกที่กินสัตว์น้ำต่างๆเป็นอาหาร (มักเป็นกลุ่มปลาพันธุ์ใหญ่)

มากไปกว่านั้น การที่น้ำไหลท่วมวังและผ่านไปตามแก่งต่างๆที่อยู่ทางตอนล่างของลำน้ำ จะทำให้ออกซิเจนในน้ำมีการกระจายตัวและเพิ่มปริมาณขึ้น หากไม่มีแก่งในแม่น้ำ แหล่งอาหารและแหล่งออกซิเจนในแม่น้ำสำหรับการเจริญเติบโตของพืชน้ำและที่อยู่อาศัยของปลาจะลดลง

ชุมชนชาวลาวริมแม่น้ำโขงบริเวณหลวงพระบาง จะมีเขตวังสงวนใกล้กับหมู่บ้านหรือที่เข้าใจกันโดยทั่วไปว่า เขตอนุรักษ์พันธุ์ปลา เขตอนุรักษ์ดังกล่าวคือเขตวังและแก่งในแม่น้ำ และเป็นเขตที่ชาวบ้านเชื่อกันว่าเป็นเขตผสมพันธุ์และวางไข่ของปลา

ชาวบ้านทั้งฝั่งลาวและไทยเชื่อกันว่า ปลาบึกอาศัยอยู่ในเขตวังน้ำต่างๆในช่วงฤดูแล้ง ชาวประมงในแขวงไชยะบูลีของลาว รายงานถึงเขตวังน้ำบ้านม่วงเลียบที่พวกเขาเชื่อกันว่าเป็นที่อยู่อาศัยของปลาบึกในฤดูแล้ง และชาวประมงในแขวงบ่อแก้ว ตรงกันข้ามกับบ้านหาดไคร้(ท่าจับปลาบึก)อ.เชียงของ จ.เชียงราย มีความเชื่อเดียวกันว่า ปลาบึกที่พวกเขาจับได้มาจากแขวงไชยะบูลี

มีรายงานจากชาวประมงเหนือเขตสามเหลี่ยมทองคำขึ้นไป(ในเขตพม่า)ว่า พบปลาแซ่ ซึ่งเป็นปลาที่มีถิ่นอาศัยบริเวณแก่งลอยตายมากับแม่น้ำโขงจำนวนมาก ปลาเหล่านี้เน่ากินไม่ได้ เพราะตายมาหลายวัน พวกเขาเชื่อว่าเป็นมาจากการระเบิดแก่งหินแม่น้ำโขง

ปลาซึ่งอาศัยอยู่ในวังน้ำ และแก่งหินแม่น้ำโขงในฤดูแล้งจะไม่สามารถว่ายน้ำไปในเขตวังอื่น หรือแก่งอื่นๆในช่วงฤดูแล้งได้. เนื่องจากระดับน้ำในแม่น้ำต่ำ การระเบิดแก่งย่อมมีผลกระทบทันทีกับปลาเหล่านี้ นั่นคือ เป็นการฆ่าปลาในเขตที่กล่าวมาเกือบทั้งหมด

ดังนั้น “กระบวนการบรรเทาผลกระทบ” ที่จะเกิดขึ้นจากการระเบิดแก่งหิน ที่ถูกระบุในรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการนี้ โดยใช้วิธีระเบิดแก่งหินในฤดูแล้งแทนนั้น ไม่อาจเรียกได้ว่าเป็นกระบวนการบรรเทาผลกระทบ น่าจะเรียกเป็น กระบวนการสร้างความเสียหายต่อปลาและแม่น้ำโขง มากกว่า

นอกจากนั้น ความไร้เดียงสาอีกประการของรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการนี้คือ ข้อความที่ถูกระบุในรายงานว่า “การคัดเลือกเขตที่จะทำการทิ้ง ควรจะเป็นเขตที่อยู่ติดกับเขตโครงการที่มีการระเบิดให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ เพื่อให้เส้นทางขนส่งสั้นขึ้น และเพื่อลดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้น เขตที่จะทำการทิ้งของเหลือคือ เขตท้องน้ำทางตอนล่างที่เป็นเขตรอยต่อระหว่างส่วนโค้งสองส่วนของแม่น้ำ ซึ่งจะเป็นการทิ้งของเหลือลงในสระน้ำไหลเชี่ยว”

ภาษาทางวิชาการที่ว่า “เขตท้องน้ำทางตอนล่างที่เป็นเขตรอยต่อระหว่างส่วนโค้งสองส่วนของแม่น้ำ” และ “สระน้ำไหลเชี่ยว” ก็คือวังน้ำ ซึ่งได้กล่าวแล้วว่าเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของพันธุ์ปลาหลายชนิดในแม่น้ำโขงช่วงฤดูแล้ง

และศัพท์วิชาการคำว่า “ของเหลือ” คือ ก้อนหินจำนวนหลายตันที่ได้มาจากการระเบิดแก่งหินเพื่อปรับปรุงร่องน้ำทางเดินเรือ

การลดผลกระทบโดยการทิ้งก้อนหินลงในวังน้ำ โดยอ้างว่า เพื่อลดระยะการขนส่งนั้น แท้จริงแล้ว หินจำนวนมหาศาลที่ถูกทิ้งลงไปในวังน้ำ ได้ก่อให้เกิดผลเสียหายระดับวิกฤติ และทำลายพื้นที่กว้างใหญ่ของเขตที่อยู่อาศัยของปลา ซึ่งหากินได้ทั้งน้ำ รวมทั้งทำลายพันธุ์ปลาขนาดใหญ่ประเภทกินเนื้อที่มีมากในเขตนี้ของแม่น้ำโขงด้วย

ปลาเหล่านี้ รวมทั้งปลาที่อาศัยอยู่บริเวณแก่ง รวมทั้งสัตว์น้ำตลอดจนพืชน้ำอื่นๆ นอกจากจะได้รับผลกระทบจากการระเบิดแก่งหินแล้ว ยังได้รับผลกระทบซ้ำจากการทิ้งหินที่ระเบิดและได้กลายเป็นของเหลือลงไปในวังน้ำของแม่น้ำโขงอีก

ข่าวจากพม่า

จากการระเบิดแก่งชุดแรกเมื่อต้นปี 2545 มีรายงานว่า แหล่งชาวชาวละหู่ได้แจ้งข้อมูลต่อ Lahu National Development Organization (LNOD) หรือองค์การพัฒนาชาติละหู่ เกี่ยวเนื่องกับการระเบิดแก่งว่า ในฤดูแล้งที่ผ่านมา มีการระเบิดเกิดขึ้นหลายครั้งโดยคนจีน เป็นการดำเนินการอย่างลับๆ โดยไม่มีการแจ้งให้ประชาชนในพื้นที่ทราบก่อน ในฤดูแล้งบริเวณดังกล่าวมีชาวบ้านหาปลาเป็นจำนวนมาก มีปลาหลายชนิดที่กินสาหร่ายที่ขึ้นตามแก่ง ที่เรียกกันว่า ไก เป็นอาหาร และอาศัยอยู่บริเวณแก่ง ปลาจำนวนมากตายในช่วงที่มีการระเบิด

ในบริเวณดังกล่าว ยังเป็นที่ชาวบ้านเก็บสาหร่ายไก่อเพื่อขาย การเก็บไก่อในบริเวณนี้จะเริ่มตั้งแต่เดือนธันวาคมถึงเดือนมกราคม เมื่อนำมาตากแห้งจะได้ราคาดีมาก เป็นรายได้เสริมที่มีราคาสูงของชาวบ้าน ชาวบ้านกังวลว่า ปริมาณไก่อจะลดลงจากการระเบิดแก่งหินซึ่งเป็นที่เจริญเติบโตของไก่อ

ชาวประมงคนหนึ่งซึ่งอยู่ที่ปางซาน (Pang Hsan) ด้านท้ายน้ำของบริเวณที่มีการระเบิด ประมาณ 30 กิโลเมตรทางตะวันออกของท่าซี้เหล็ก รายงานว่า ฤดูแล้งที่ผ่านมา มีปลาตายจำนวนมากลอยมาตามน้ำ ปลาเหล่านี้กินไม่ได้ และเขาเชื่อว่าสาเหตุมาจากการระเบิดแก่งหินทางตอนบนของแม่น้ำโขง

จนถึงขณะนี้ยังไม่มีรายงานที่ชัดเจนออกมาว่า มีปลาจำนวนเท่าใดที่ตายระหว่างที่ทีมวิศวกรจีนได้ทำการระเบิดแก่งหินในเขตแม่น้ำโขงทางเหนือขึ้นไป และเป็นที่น่าเชื่อถือได้ว่า จะไม่มีรายงานผลกระทบต่อจำนวนพันธุ์ปลาที่ถูกระเบิดตายออกมาอย่างแน่นอน เนื่องเพราะการเมืองบางอย่างของ 2-3 ประเทศที่อยู่เหนือน้ำขึ้นไป รวมทั้งความพยายามในการปกปิดผลกระทบที่เกิดขึ้นแล้ว

และยังไม่มีรายงานเช่นกันว่า “ซองเหลื่อ” ที่ถูกทิ้งนั้น ได้ทำให้สภาพของแม่น้ำโขงตอนนี้เป็นอย่างไรบ้าง

การทำการศึกษารายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการปรับปรุงเส้นทางเดินเรือในแม่น้ำหลานซาง-แม่น้ำโขงจากจุดชายแดน 243 ประเทศจีน-พม่าถึงบ้านห้วยทราย ประเทศลาว โดยทีมผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมร่วมจากประเทศจีน พม่า ลาว และไทย ในเดือนกันยายน 2544 ใช้เวลาการศึกษา 5 เดือน

5 เดือน ไม่ถึงหนึ่งรอบคือ 12 เดือน ที่ควรจะเป็นของการทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

รายงานฉบับนี้ จึงปรากฏ “ความไร้เดียงสา” ขึ้นมาหลายประการ เป็นความไร้เดียงสาต่อ งานวิชาการที่มีความสำคัญอย่างที่สุดต่อธรรมชาติแม่น้ำโขง และเป็นความไร้เดียงสาที่ทำลายแม่น้ำ โขงอย่างประเมินค่าไม่ได้

การทำลายระบบนิเวศน์แม่น้ำโขง ก็เท่ากับส่งผลร้ายต่อชุมชนต่างๆที่อาศัยอยู่ริมแม่น้ำ โขง

การทำร้ายปลา ทำลายแหล่งที่อยู่อาศัยและหากินของปลา ก็เท่ากับเป็นการทำลายแหล่ง โปรตีนที่สำคัญที่สุดของประชาชนหลายแสนคนที่อาศัยอยู่สองฟากฝั่งแม่น้ำโขงในเขตประเทศจีน พม่า ลาว ไทย และรวมเลยไปถึงกัมพูชา และเวียดนาม

การมุ่งมันเพียงเพื่อเปิดแม่น้ำโขงให้ตอบสนองต่อการขยายการค้าไม่สามารถรับใช้ประชา ชนส่วนใหญ่ได้ มีเพียงคนกลุ่มหนึ่งที่มีทุน มีอภิสิทธิ์เข้าถึงทรัพยากรเหล่านี้ได้เท่านั้นที่จะได้ ประโยชน์จากการเปิดแม่น้ำโขงเพื่อการค้า ชาวบ้านยากจน หาเช้ากินค่ำ และมีชีวิตทั้งชีวิตพึ่งพา อาศัยกับแม่น้ำโขงไม่มีวันที่จะเข้าถึงแม่น้ำโขงได้อีก

พวกเขาไม่มีทุน ไม่มีทรัพย์สิน ไม่มีช่องทางที่จะเข้าถึงการมีส่วนร่วมของการเปิดตลาด ด้านการค้าได้ ชาวบ้านอยู่กับแม่น้ำโขง และใช้แม่น้ำโขงอย่างเข้าใจ ไม่รู้กลั ไม่รู้ล้าตักดวงผล ประโยชน์อย่างใดที่โครงการระเบิดแก่งแม่น้ำโขงได้กระทำอยู่

ปัจจุบันนี้ แม่น้ำโขงถูกรุกล้ำเอาประโยชน์อย่างมาก ทั้งการมีเขื่อนในประเทศจีน ประเทศ ดันน้ำ ซึ่งส่งผลกระทบใหญ่หลวงถึงประเทศเวียดนาม ประเทศปลายน้ำ ที่มีปัญหาน้ำเค็มรุกล้ำ เข้ามาทุกปี หลังจากมีเขื่อนกันแม่น้ำโขงที่ประเทศจีน น้ำเค็มที่หนุนเข้ามาส่งผลให้การปลูกข้าว บริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงมีคุณภาพต่ำลง

การสร้างท่าเรือที่เชียงของ ส่งผลให้ปลาน้ำจืดขนาดใหญ่อย่างปลาบึก ไม่ขึ้นมาให้เห็นมา เป็นเวลา 2 ปีแล้ว ที่บ้านหาดไคร้ อ.เชียงของ จ.เชียงราย ซึ่งครั้งหนึ่งในอดีต ที่นี่เป็นท่าจับปลาบึก ที่เคยจับปลาบึกได้ปีละเป็นร้อยๆตัว

ดร.คริส คอกลิน และโมนิค แชน จากสถาบันสิ่งแวดล้อมโมนาซ มหาวิทยาลัยโมนาซ ออส เตรเลีย ซึ่งได้ทำการศึกษารายงานประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการปรับเส้นทางเดินเรือ ตามสัญญาบัตรคณะกรรมการแม่น้ำโขง (Mekong River Commission) กล่าวว่า

“รายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการนี้ ไม่สามารถเป็นที่ยอมรับได้ในหลายแง่มุม เนื้อหาจำนวนมากในรายงานมีพื้นฐานมาจากการคาดเดา สถิติที่ใช้มีไม่เพียงพอ การประเมินผล กระทบในระยะยาวถูกมองข้ามอย่างสิ้นเชิง ผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมก็ถูกเมินเฉย รายงานที่มีอยู่จึงไม่สามารถที่จะยอมรับได้ว่ามีการศึกษาเพียงพอ”

การทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการปรับเส้นทางทางการเดินเรือ ครั้งนี้ ถูกเรียกขานว่า เป็นได้แค่เพียง คู่มือการระเบิดแก่งหินเท่านั้นเอง

เสียงคัดค้านของผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการที่ทำลายธรรมชาติแม่น้ำโขงมีอยู่อย่างต่อเนื่อง ประเด็นสำคัญที่น่าสนใจ คือความไร้เดียงสาของการทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการนี้ แต่ไม่ว่าอย่างไรก็ตาม รัฐบาลทั้ง 4 ประเทศก็ยังปล่อยให้ทีมวิศวกรจีนเดินหน้าระเบิดแก่งอย่างต่อเนื่อง

ไม่มีใครรู้ว่า ต้องให้ธรรมชาติย่อยยับไปอีกเท่าใด ถึงจะเพียงพอต่อการที่รัฐ ผู้มีอำนาจสูงสุดจะหันกลับมาสนใจเรื่องการมีอยู่ของธรรมชาติและประโยชน์ของธรรมชาติต่อมนุษย์ทุกคนอย่างจริงจังเสียที

แต่กว่าจะถึงเวลานั้นก็อาจจะสายเกินไปก็เป็นได้...

ทีมวิศวกรจีนจัดอันดับความอันตรายของแก่งหินแม่น้ำโขงอยู่ 3 ระดับ คือ เอ บี และ ซี ระดับเอ หมายความว่าถึงเป็นแก่งหินที่อันตรายมากที่สุดต่อการเดินเรือ ระดับบี คือ อันตรายระดับปานกลางต่อการเดินเรือ และระดับซี คืออันตรายต่อการเดินเรือ

การระเบิดชุดแรกเมื่อฤดูแล้งปี 2545 (มีนาคม-เมษายน) เป็นแก่งที่อยู่พรมแดนพม่าลาว 3 แก่งคือ แก่งตังอ้อ(Tang Ao) ซึ่งทีมวิศวกรจีนจัดระดับความอันตรายอยู่ในระดับเอ แก่งท่งหลวงล่าง(Lower Tang Luang)อันตรายในระดับ บี แต่แก่งสุดท้ายคือแก่งปากแม่น้ำไหลย(Nam Loi River Mouth) ระดับ บี ยังไม่เสร็จต้องดำเนินการต่อในฤดูแล้งต่อไป

การระเบิดชุดต่อไป เริ่มตั้งแต่วันที่ 15 ธันวาคม 2545-15 เมษายน 2546 จีนจะทำการเปิดประตูเขื่อน 1 วัน และปิด 3 วัน เพื่อปรับระดับน้ำให้ระเบิดแก่งได้ ตามแผนแก่งทั้ง 16 แก่ง ซึ่งอยู่ในแม่น้ำโขง รอยต่อ พม่า-จีน พม่า-ลาว ที่จะถูกระเบิดคือ

1. แก่งห้วยลา (Huai La) อันตรายระดับ ซี
2. แก่งไคร้ หรือแก่งหาดไคร้ (Khai) อันตรายระดับ บี
3. แก่งช่องน้ำหังลาน (Chuang Nam Tang Lan) อันตรายระดับ ซี
4. แก่งร่องจอม หรือที่คนจีนเรียกแก่งหลงซ่ง (Long Zhom) อันตรายระดับบี
5. แก่งขอนแก่น (Kon Mu Tai) อันตรายระดับซี
6. แก่งปากน้ำไหลย (Nam Loi River Mouth) อันตรายระดับบี
7. แก่งคลองตัน (Khong Tan) อันตรายระดับบี
8. แก่งตันปานกยาง (Ton Pa Nok Yang) อันตรายระดับซี
9. แก่งห้วยนาย้อ (Huai Na Yò) อันตรายระดับ ซี
10. แก่งท่งสะลัม (Tang Salum) อันตรายระดับเอ

11. แก่งท่าบ้านบ่อ (Tha Ban Bo) อันตรายระดับซี
12. แก่งว่องวิด (Wong Wit) อันตรายระดับบี
13. แก่งแสนปี (Saen Pi) อันตรายระดับซี
14. แก่งวังเส็ง (Rang Seng) อันตรายระดับซี
15. แก่งเมืองป่าเลียวล่าง (Lower.Mong Pa Liao) อันตรายระดับบี
16. แก่งสามเล่า (Sam Zhao) อันตรายระดับบี

การระเบิดชุดสุดท้าย กำหนดการวางไว้ในเดือนธันวาคม 2546-เมษายน 2547 ตามแผนงานจะทำการระเบิด 3 แก่ง คือ แก่งปากแม่น้ำไหลย(Nam Loi River Mouth) อันตรายระดับบี และแก่งท่งปึง (Tang Pang) อันตรายระดับซี และแก่งคอนผีหลง (Khon Pi Luang) ซึ่งเป็นแก่งที่อยู่ในเขตแดนไทย-ลาว บริเวณอ.เชียงของ จ.เชียงราย

การระเบิดแก่งนี้เป็นเพียงขั้นตอนแรก หรือที่เรียกกันว่า เฟสแรกเท่านั้น จีนมี 3 เฟสในการดำเนินการเกี่ยวกับแม่น้ำโขงทั้งหมดเพื่อให้สามารถเดินเรือได้ตลอดปี

เฟสแรก ระเบิด 20 แก่งเพื่อให้เรือระวางบรรทุกอย่างต่ำ 100 ตันเดินเรือได้ตลอดทั้งปี

เฟสที่ 2 จะระเบิด 51 แก่งและคอนทั้งหมด ให้เรือขนาดระวาง 300 ตันอย่างต่ำ เดินเรือได้ตลอดทั้งปี

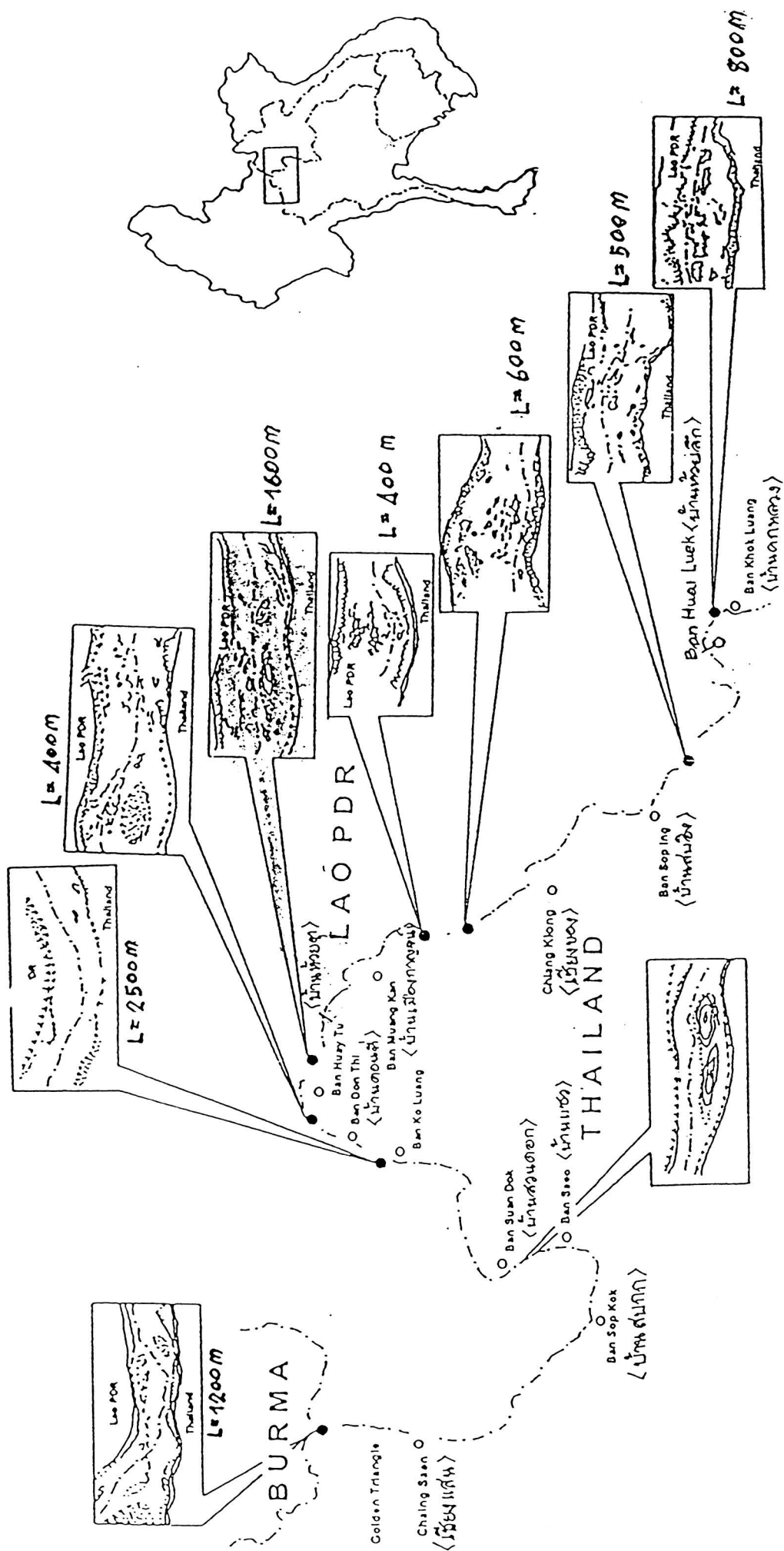
ต่อจากนั้นเฟสที่ 3 จะปรับให้แม่น้ำโขงเป็นคลอง ให้เรือระวางบรรทุกอย่างต่ำ 500 ตันเดินเรือได้ตลอดทั้งปี

ต้องระลึกไว้เสมอว่า ปัจจุบันนี้ เรือระวางบรรทุก 100-200 ตันก็สามารถเดินเรือในแม่น้ำโขงได้แล้ว แต่ได้เฉพาะหน้าน้ำ น้ำแล้งเดินไม่ได้ แนวคิดของจีนคือ ระเบิดสิ่งกีดขวางที่เป็นอุปสรรคขวางกั้นออกให้หมด เพื่อให้เดินเรือได้ตลอดทั้งปี ไม่ใช่เฉพาะในฤดูกาลใดฤดูกาลหนึ่งเท่านั้น

สนับสนุนการจัดพิมพ์เผยแพร่ มกราคม 2546

กองทุนสัตว์ป่าโลกสากล ประเทศไทย

แผนที่ แสดงจุดที่จะทำการขุดลอกและระเบิดเกาะแก่งในลำน้ำโขงตอนบน (ระหว่างเขตแดนไทย-ลาว) ระยะที่ 1 คอนกรีตวาง อยู่บริเวณทวนทุ ตำบลวังโซ่ง ส่วนที่เหลืออีก 8 จุดจะอยู่ในระยะที่ 2 และที่ 3 ของการดำเนินการ

LARGE SHIPS OR LARGE FISH?

January 13, 2003

Blasting of shoals and rapids in the Upper Mekong River may seriously endanger fish species

IUCN urges the Governments that share the Mekong River to fully consider the threats to biodiversity imposed by the blasting of shoals and rapids undertaken as part of the Upper Mekong Navigation Improvement Project.

The Project proposes the blasting of 21 rapids, shoals and reefs in the river as part of a scheme to allow 500-tonne ships to navigate the river. Economically important fish species as well as fish species on the verge of extinction, such as the giant catfish, depend on these rapids and shoals.

The blasting of their habitat may put these fish in danger and increase the risk of their extinction.

“The Mekong is home to an estimated 1200 species and is only surpassed in richness by the Amazon and Congo rivers”, said Dr. Jean-Christophe Vié, Deputy Coordinator of the IUCN Species Programme. “We do not know the impact on many species but the case of the giant catfish is particularly worrying. The giant catfish is already listed as Endangered on the IUCN Red List of Threatened SpeciesTM and the proposed blasting of its only known spawning site will detrimentally affect it. There is a serious risk of driving this extraordinary fish to extinction”.

Created in 1948, IUCN, The World Conservation Union brings together 72 states, 107 government agencies, 750-plus NGOs, 34 affiliates, and some 10,000 scientists and experts from 181 countries in a unique worldwide partnership. IUCN's mission is to influence, encourage and assist societies throughout the world to conserve the integrity and diversity of nature and to ensure that any use of natural resources is equitable and ecologically sustainable.

IUCN is the world's largest environmental knowledge network and has helped over 75 countries to prepare and implement national conservation and biodiversity strategies. IUCN is a multi-cultural, multilingual organization with 1000 staff located in 42 countries. Its headquarters are in Gland, Switzerland.

<http://www.iucn.org>
mail@iucn.org

LARGE SHIPS OR LARGE FISH?

Blasting of shoals and rapids in the Upper Mekong River may seriously endanger fish species

Gland, Switzerland, 13 January 2003 (IUCN) – IUCN urges the Governments that share the Mekong River to fully consider the threats to biodiversity imposed by the blasting of shoals and rapids undertaken as part of the Upper Mekong Navigation Improvement Project.

The Project proposes the blasting of 21 rapids, shoals and reefs in the river as part of a scheme to allow 500-tonne ships to navigate the river. Economically important fish species as well as fish species on the verge of extinction, such as the giant catfish, depend on these rapids and shoals. The blasting of their habitat may put these fish in danger and increase the risk of their extinction.

"The Mekong is home to an estimated 1200 species and is only surpassed in richness by the Amazon and Congo rivers", said Dr. Jean-Christophe Vié, Deputy Coordinator of the IUCN Species Programme. "We do not know the impact on many species but the case of the giant catfish is particularly worrying. The giant catfish is already listed as Endangered on the IUCN Red List of Threatened Species™ and the proposed blasting of its only known spawning site will detrimentally affect it. There is a serious risk of driving this extraordinary fish to extinction".

The giant catfish (*Pangasianodon gigas*) feeds on algae, may grow to 3.0 metres and weigh up to 250 kilogrammes. It spawns in the Upper Mekong upstream from Chiang Khong, and is dependent upon deep pools and rapids for its survival. Another species of large catfish (*Pangasius sanitwongsei*) is reported to undertake similar spawning migrations in the same area, and is currently assessed by the Red List as Data Deficient. There is not enough information available on this species to assess whether or not it is at risk of extinction.

"The fisheries in the Mekong provide a vital source of income to the local population, yet knowledge of many freshwater fish species is still inadequate to effectively manage and conserve the resource. An Environmental Impact Assessment of the blasting activities was carried out, but independent review of this assessment points to serious flaws¹, and it must be more thorough to truly represent the broad range of potential impacts associated with the navigation channel improvement project" said Mr. Hans Friederich, Head of the Regional Wetlands and Water Resources Programme, IUCN Asia Regional Office.

Without thorough assessment of freshwater species, biodiversity can be lost even before it is known. IUCN is concerned that continuing the Project without undertaking a comprehensive Environmental

deliberations and the implementation of the above recommendations. Through its wide network of experts and its membership and partners IUCN can provide expert guidance and support to a process of reconciling the current wide-ranging perspectives on making the Mekong more navigable.

For more information contact:

Dr. Hans Friederich
Coordinator of the Wetlands & Water Resources Programme
IUCN – The World Conservation Union
Bangkok, Thailand
Tel: +662 6624061
hans@iucn.org
Web: <http://iucn.org>

Mr Andrew Nichols
Communications Officer
Species Programme
IUCN -The World Conservation Union
Gland, Switzerland
Tel: +41 (0) 22 9990153
Fax: +41 (0) 22 9990015
ajn@iucn.org
Web: <http://iucn.org>

¹ The independent review of the EIA is available at
<http://www.searin.org/Th/Mekong/MekongEIA.pdf>

เลขที่.....
วันที่ ๒๐ มี.ค.๖๖.....
เวลา..... น.

สรุปสถานการณ์ระเบิดแก่งแม่น้ำโขง

เครือข่ายแม่น้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

๒๐ มีนาคม ๒๕๔๖

๑. การระเบิดแก่งเดินหน้าต่อไป

ในเดือนกุมภาพันธ์-มีนาคม การระเบิดแก่งในแม่น้ำโขงระหว่างลาว-พม่าโดยคณะวิศวกรของจีน ได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ไม่สามารถทราบได้แน่ชัดว่ามีแก่งจำนวนกี่แก่งที่ถูกระเบิดไปแล้ว แต่ข้อมูลจากทางการลาวระบุว่า มีแก่งที่ถูกระเบิดไปแล้วและกำลังระเบิดจำนวน ๗ แก่ง

แก่งขนาดใหญ่ที่กำลังถูกระเบิดอยู่ในขณะนี้เท่าที่ทราบแน่ชัดได้แก่แก่งตังสลัม (Tang Salum Rapids) และแก่งวงวิท (Wong Wit Rapid) แก่งแรกตั้งอยู่เหนือเมืองเชียงลาบของพม่าและเชียงกกในเขตจังหวัดหลวงน้ำทาของลาว ส่วนแก่งวงวิทตั้งอยู่ทางตอนใต้ของเมืองเชียงกก

ขณะเดียวกันในวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ คณะสำรวจจากจีนได้ล่องเรือลงมาสำรวจแก่งคอนผีหลง บริเวณพรมแดนไทย-ลาวเขตรอยต่อระหว่างเชียงแสนกับเชียงของ ซึ่งตามกำหนดการแล้วจะเริ่มทำการระเบิดตั้งแต่วันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๔๖ เป็นต้น

๒. ผลกระทบที่กำลังเกิด

ชาวบ้านในท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ตามสองฝั่งแม่น้ำโขงทั้งในลาวและไทยหลายหมู่บ้านระบุตรงกันว่า ในช่วงที่มีการระเบิดแก่ง ระดับน้ำในแม่น้ำโขงมีการขึ้นลงในแต่ละวันแตกต่างกันมาก โดยระดับน้ำในแต่ละวันจะแตกต่างกันระหว่าง ๐.๕ ถึง ๑ เมตร และน้ำขุ่น ผลที่ตามมาก็คือ ชาวบ้านไม่สามารถจับปลาได้เนื่องจากพฤติกรรมของปลาเปลี่ยนไป คนหาปลาทั้งในลาวและไทยระบุว่า การขึ้นลงของน้ำที่ผันแปรอย่างรวดเร็วทำให้ปลาไม่ออกหากินและไม่เดินทางอพยพ แม้ว่าช่วงนี้เป็นช่วงที่ปลาเริ่มอพยพแล้วก็ตาม ทำให้รายได้จากการจับปลาของชาวบ้านลดลงมาก

ขณะที่ผลกระทบต่อสายน้ำแม่น้ำโขง (คนท้องถิ่นฝั่งไทยเรียก“ไก” ส่วนคนท้องถิ่นฝั่งลาวเรียก “โค” หรือ “ไค้”) หายไป แม่น้ำโขงในเขตลาว-พม่า ตั้งแต่แก่งตังสลัมลงมาจนถึงสามเหลี่ยมทองคำ

ปรากฏว่ามีไก่อเกิดขึ้นเพียงบริเวณเดียวคือบริเวณหาดของเกาะดอนน้อยซึ่งตั้งอยู่เหนือเมืองมอมของลาวเล็กน้อย ชาวบ้านเมืองมอมหลายที่ลงไปเก็บไก่อเพื่อไปทำอาหารบริโภคในครอบครัวระบุว่า ปริมาณของไก่อก็เกิดขึ้นน้อยมาก

ขณะที่ตั้งแต่สามเหลี่ยมทองคำ (เชียงแสน) ลงไปจนถึงเชียงของและห้วยทรายของลาว ปรากฏว่ามีไก่อเกิดขึ้นเพียงแห่งเดียวคือหาดเล็กๆ กลางร่องน้ำบริเวณตอนบนของแก่งคอนผีหลง แต่มีปริมาณน้อยมาก ชาวบ้านที่ลงมาเก็บไก่อซึ่งมีเพียงไม่กี่คนเนื่องจากไก่น้อยระบุว่า การที่ไก่อหายไปเนื่องจากระดับน้ำในแม่น้ำโขงขึ้นลงในแต่ละวันรวดเร็วมาก

ขณะที่บริเวณหาดบ้านหาดไคร้และแก่งต่างๆ ในแม่น้ำโขงบริเวณตอนล่างลงมา ไม่มีไก่อเกิดขึ้นเลย ทั้งที่ปีที่แล้วยังพอมีไก่อให้ชาวบ้านเก็บไปทำอาหารได้บ้าง

ประเด็นที่ชาวบ้านทางฝั่งลาววิตกกังวลประการก็คือ ปีนี้ไม่สามารถทำเกษตรริมโขงได้ พื้นที่หาดริมโขงนับว่ามีความสำคัญต่อคนท้องถิ่นเนื่องจากเป็นที่ที่อุดมสมบูรณ์ และชาวบ้านจะลงมาทำเกษตรริมโขงในช่วงน้ำลดเพื่อบริโภคในครัวเรือน ชาวบ้านหมู่บ้านหนึ่งใกล้กับเมืองเชียงกระระบุว่า พวกเขาเดือดร้อนมากจากการที่หน้าแล้งปีนี้ไม่ได้ท่วมพื้นที่เกษตรริมโขงและพื้นที่เหล่านี้ยังพังทะลายเนื่องจากการไหลของน้ำโขงเปลี่ยนทิศทั้งที่ปกติเป็นช่วงที่น้ำต้องลด

ที่แก่งดงสลัม การระเบิดแก่งยังทำให้ชาวบ้านสูญเสียพื้นที่เกษตรริมโขงซึ่งส่วนใหญ่ใช้ในการปลูกถั่ว เนื่องจากคณะระเบิดแก่งได้นำหินที่ระเบิดแล้วมาทิ้งบริเวณหาดริมฝั่งที่ชาวบ้านใช้ในการทำเกษตรริมโขง

ส่วนทางฝั่งไทยที่บ้านหาดบ้ายบริเวณรอยต่อเชียงแสนและเชียงของปรากฏว่าปีนี้พืชผลที่ปลูกไว้ถูกน้ำท่วมถึง ๓ ครั้ง

๓.ผลกระทบจากการเดินเรือ

ศูนย์สารสนเทศสิทธิมนุษยชน
สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ความไม่ปลอดภัยจากการเดินเรือขนาดใหญ่ซึ่งทั้งหมดเป็นเรือจีนได้กลายมาเป็นประเด็นสำคัญที่
คนในท้องถิ่นวิตก รายงานจากเขตลาหู่ของพม่าระบุว่าเมื่อวันที่ ๓๑ ธันวาคม เรือพื้นบ้านของชาว
ลาหู่ได้จมลงเนื่องจากคลื่นจากการเรือสินค้าจีนทำให้มีผู้เสียชีวิต ๗ ราย

การเดินเรือทำให้เกิดคลื่นขนาดใหญ่ทำให้ชาวบ้านไม่กล้าใช้เรือพื้นบ้านรวมทั้งแพไม้ไผ่ที่ชาว
บ้านในท้องถิ่นใช้เดินทางล่องลงมาตามแม่น้ำโขงเพื่อติดต่อกับชุมชนทางตอนล่างเนื่องจากไม่
ปลอดภัย

คนหาปลาในเขตประเทศไทยยังระบุว่า คลื่นจากเรือสินค้าจีนไปรบกวนปลาที่อาศัยอยู่ตามแก่ง
และริมฝั่งน้ำ ซึ่งทำให้พวกเขาหาปลาได้ยากยิ่งขึ้น

